

Hunt Institute for Botanical Documentation
5th Floor, Hunt Library
Carnegie Mellon University
4909 Frew Street
Pittsburgh, PA 15213-3890
Contact: Library
Telephone: 412-268-2434
Email: huntinst@andrew.cmu.edu

The Hunt Institute is committed to making its collections accessible for research. We are pleased to offer this digitized version of an item from our Library.

Usage guidelines

To the best of our knowledge, this item is in the public domain. We have provided this low-resolution, digitized version for research purposes. To inquire about publishing any images from this item, please contact the Institute.

About the Institute

The Hunt Institute for Botanical Documentation, a research division of Carnegie Mellon University, specializes in the history of botany and all aspects of plant science and serves the international scientific community through research and documentation. To this end, the Institute acquires and maintains authoritative collections of books, plant images, manuscripts, portraits and data files, and provides publications and other modes of information service. The Institute meets the reference needs of botanists, biologists, historians, conservationists, librarians, bibliographers and the public at large, especially those concerned with any aspect of the North American flora.

Hunt Institute was dedicated in 1961 as the Rachel McMasters Miller Hunt Botanical Library, an international center for bibliographical research and service in the interests of botany and horticulture, as well as a center for the study of all aspects of the history of the plant sciences. By 1971 the Library's activities had so diversified that the name was changed to Hunt Institute for Botanical Documentation. Growth in collections and research projects led to the establishment of four programmatic departments: Archives, Art, Bibliography and the Library.

ABSINTHIUM
VULGARE.

Wermüt.

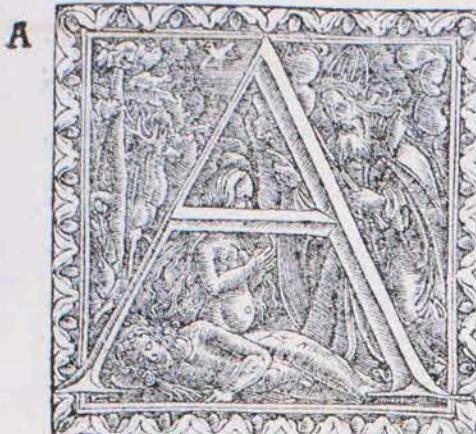
A

SERIPHIVUM
absinthium,

Welsomen.

NOMINA.

VÍNOION grécè, Absinthium latinè appellatur. In officinis suam appellationem retinuit. Germanicè *wermūt* / quasi prohibens hilaritatem & alacritatem, ob immensam suam amaritudinem, nominatur. Nomen hoc Græci ab *ἄβιθος*, *Absinthium una de dictum.* id est, contrectando, per *αντίφραστην* deflexerunt, quod nulum animal, ob eximiam amaritudinem, hanc herbam attingat. Veteres Græci Comici *ἄπιθος* quoque conformi etymo, quasi impotabilem dixerūt, quod hanc nemo, propter insignem amarorem, bibere possit.

GENERA.

Absinthij genera sunt tria, Galeno & Dioscoride testibus. Vnum quod Romanum, vulgare seu cōmune uocant, & est id quod paſſim in Germania nostra nascitur, & cuius picturam hic damus. Huius generis est quod à Ponto regione, in qua nascitur, Ponticum cognominatur, estq; ceteris multo præstantius. Alterum genus est marinū, quod Seriphium nominant. Germani *welsomen*. Tertium Santonicū, à Santonibus Galliē populis, apud quos plurimum dignitur, dictum est. Hinc non nulli eius semen corrupta uoce Sanctum, quoniam Sanctonicum dicendum esset, appellant. Nisi id nominis ob insignē eius efficaciā, quam in necandis lumbricis obtinet, illi imposuerint. Hodie semen lumbricorū nuncupat, germanicè *wurmsomen*.

FORMA.

Absinthiū vulgare, herba est caule ramoso, folijs incanis, multipliciter sectis, aureo flore, semine rotundo, racematim cohærente. Seriphium uero herba est præternues ramos cirrōsue habens, minori similis Abrotono, exiguis referta seminibus, B subamara, & graui odore. Ex qua deliniatione omnibus perspicuum fit, herbam cuius effigiem damus Seriphium. Siquidem herba est tenuibus cirris, Abrotono sceminae similis, semine in siliquis paruo, grauiter odorata, & subamara. Santonicū simile est Absinthio, sed non adeo copioso semine scatens, & subamarum.

LOCVS.

Nascitur, Oribasio & Apuleio autoribus, locis cultis, montosis & saxosis: plurimum autem præstantissimumq; in Ponto, Cappadocia, & TAURO monte. Seriphium paſſim circa itinera, macerias uinearum, & ſepes prouenit: ut uerum sit quod à Plinio dictum est, plerasq; herbas pedibus cōculcamus, quarum si nobis uirtus perspecta effet, eas in coelum laudibus ferremus. Sanctonicum in Gallia, ut diximus, copioſe dignitur.

TEMPS.

Collendum in fine Iulij mensis, ac in umbra exiccandum, quo etiam tempore floribus & semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Ponticum minus calefacit, quod adſtrictionis multæ fit particeps. Minus etiam cæteris generibus extenuat, nō minus tamen resiccat. Galeno itaq; autore calidum in primo gradu, & ſiccum in tertio statuit. Succus autem eius longè quam herba ipsa calidior est. Vulgare quidem adſtrictoriam, amaram & acrem qualitatem obtinet, haud ſecus atq; Ponticum. In hoc tamen ab eo diſferre uidetur, quod in illo maior fit amaritudo quam adſtrictio. Quamuis neque Ponticum modice amarum fit, quod Ouidius fatis ijs innuit uersibus:

Turpia deformes gignunt Absinthia campi,

Terraq; de fructu, quam sit amara docet.

Loquitur autem de Ponto. Seriphium ipsum Abrotono minus est calidum, uerum Absinthio calidius. Sanctonicum in extenuando & calefaciendo desiccandum, Seriphio paulo imbecillius.

VIR E S. EX DIOSCORIDE.

c Absinthium calfacit, adstringit, bilem & stomacho & uentri inhærentem expurgat. Vrinas cit. Crapulam præsumptum arcet. Inflationibus, uentris & stomachi doloribus, cum Seseli & Nardo Gallico potum prodest. Fastidia discutit. Morbo regio correptos, dilutum aut decoctum eius per singulos dies cyathis tribus haustrum sanat. Menses cum melle sumptum aut appositum euocat. Strangulationibus fungorum ex aceto potum subuenit. Ixiæ, cicutæ, muris aranei morsibus, & draconi marino cum uino aduersatur. Anginis cum melle & nitro inungitur. Contra epipyctidas ex aqua, sugillata uero & oculorum caligines cum melle, similiter auribus ex quibus manat sanies, illinitur. Decoctum eius uapor suffituse, dentium aurum & doiores lenit. Decoctum cum passo dolentibus oculis oblinitur. Præcordijs, iecinori, & stomacho dolenti, ac longo tempore affecto, cum cerato Cyprino tritum illinitur. Stomacho autem cum rosaceo subactum. Cum ficis, nitro, & farina loliacea, aquæ inter cutem, lienosis & subuenit. Præterea uestiarijs arcis & inditum Absinthiū, uestes ab erodentium iniurijs seruat. Culices cum oleo perunctum à corporibus abigit & arcet. Atramentum librariū ex diluto eius temperatum, literas à murium erosione tuetur. Par est etiam succum hæc omnia facere, attamen in potionibus improbat, stomacho enim obest, & capit is dolores adfert. Seriphium uero per se, uel cum oryza decoctum, & cum melle sumptum, ascaridas & rotundos lumbricos necat, aluum simul leuiter subducens. Eadem potest præstare cum edulio aut lenticula decoctum. Santonicum eadem quæ Seriphium potest.

EX GALENO.

Absinthium adstricteriam, amaram, & acrem simul qualitatem possidet, excalciens pariter & extergens, roborans & desiccans. Proinde biliosos uentris humores per egestionem infernam propellit, ac per urinam euacuat. Magis uero quod in uenis est biliosum per urinas expurgat. Ideo contentam in uentre pituitam, sumptum nihil iuuat. Sic neque si in thorace aut pulmone contineatur; nam adstringens in eo facultas, quam amara ualentior est.

EX PLINIO.

Stomachum corroborat, & ob hoc sapor eius in uina transfertur. Bibitur decoctum in aqua, & postea nocte & die refrigeratum sub dio: decoctis sex drachmis foliorum cum ramis suis in cœlestis aquæ sextarijs tribus. Oportet & sale addi. Tritum, ut aiunt, raro in usu est, sicut & succus expressus. Bibitur & madefacti dilutum. Exprimitur autem cum primum semen turgescit, madefactum aqua triduo recens, aut siccum septem diebus, deinde coctum in æreo vase ad tertias, decem heminis, in aquæ sextarijs quadraginta quinq; iterum & percolatum, herba eiecta, lente coquitur ad crassitudinem mellis, qualiter ex minore Centaurio queritur succus. Sed hic Absinthij succus inutilis stomacho capitiq; est, cum (ut tradunt) sit illud decoctum saluberrimum: nam stomachum adstringit, bilem & detrahit, urinam cit, aluum emollit, & in dolore sanat, uentris animalia pellit. Malaciam stomachi & inflationes cum exiguo Sili & Nardo Gallico, addito aceto, discutit. Fastidia abstergit, concoctiones adiuuat. Cruditates detrahit cum ruta, & pipere, & sale. Antiqui purgationis gratia dabant cum marinæ aquæ ueteris sextario, seminis sex drachmis, cum tribus salis, & mellis cyatho. Efficacius purgat duplicato sale. Quidam in polenta dedere supradictum pondus addito Pulegio. Alij contra paralysin. Alij pueris folia in fico, sic ut amaritudinem fallerent. Facile thoracem purgat cum Iride sumptum. In regio morbo crudum bibitur cum Apio, aut Adianto. Aduersus inflationes calidum paulatim sorbetur ex aqua. Iecinoris causa cum Gallico Nardo, lienis cum aceto, aut pulte, aut fico sumitur. Aduersatur fungis ex aceto. Item uisco, cicutæ ex uino, & muris aranei morsibus, draconi marino, scorpionibus. Oculorum claritati multum cōfert, Epiphoris cum passo imponitur, sugillatis cum melle. Aures eius decoctum.

A decoctum uaporis suffitu sanat: aut si manat sanies, cum melle tritum. Vrinam ac menses ciunt tres quatuorue ramuli, cum Gallici nardi radice una, cyathis aquae vi. menses priuatim cum melle sumptum, & in uellere appositum. Anginis subuenit cum melle & nitro. Epinyctidas ex aqua sanat: uulnera recentia, priusquam aqua tangantur impositum: preterea & capitis ulcera. Peculiariter ilibus imponitur, cum cypria cera, aut cum fico. Sanat & pruritus. Non est dandum in febri. Nauseas maris arcet in nauigationibus potum; inguinum tumorem in uentrali habitum. Somnos allicit olfactum, aut inscio sub capite positum. Vestibus insertum tineas arcet. Culices ex oleo perunctis abigit, & fumo si uratur. Atramentum librarium ex diluto eius temperatum, literas à musculis tuetur. Capillum denigrat absinthij cinis, unguento rosaceo & permixtus. Marinum, quod quidam seriphium uocat, stomacho inimicum. Aluum mollit, pellit & animalia interaneorum. Bibitur cum oleo & sale, aut in farinæ trimestris sorbitione dilutum. Coquitur quantum manus capiat, in aquæ sextario ad dimidias.

VINI ABSINTHITIS VIRES.

EX DIOSCORIDE.

Absinthites uinum stomacho accommodatum est, urinam cit. Tarde cōcoquentibus utile: iecinorosis itidem, nephriticis, & regio correptis morbo. Cibum nō appetentibus, & stomacho male affectis, & longis præcordiorum distensionibus ac inflationibus, rotundis lumbricis, & suppressis mensibus auxiliatur. Contra ixiae uene na hausta, copiosius potum, & uomitionibus redditum prodest.

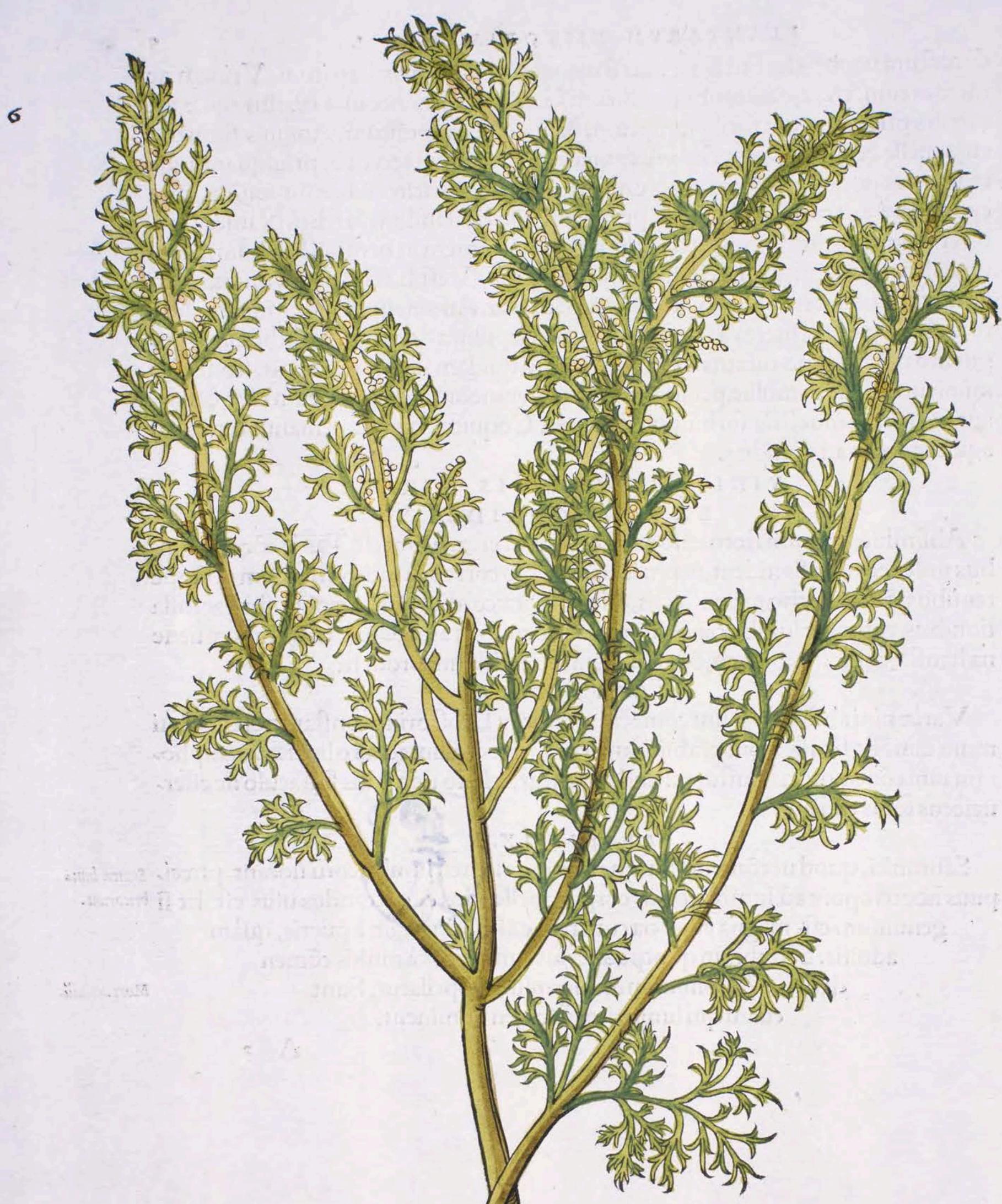
CONFECTIO.

Variæ uini absinthitis sunt confectiones, ut ex Dioscoride constare potest. Optimum tamē fit, si tusæ Pontici absinthij drachmæ octo, linteo raro ligatae, in amphoram uini cōjciuntur. Mustum deinde mittitur, relicto uno uasis spiraculo ne effervescent foras exiliat.

APPENDIX.

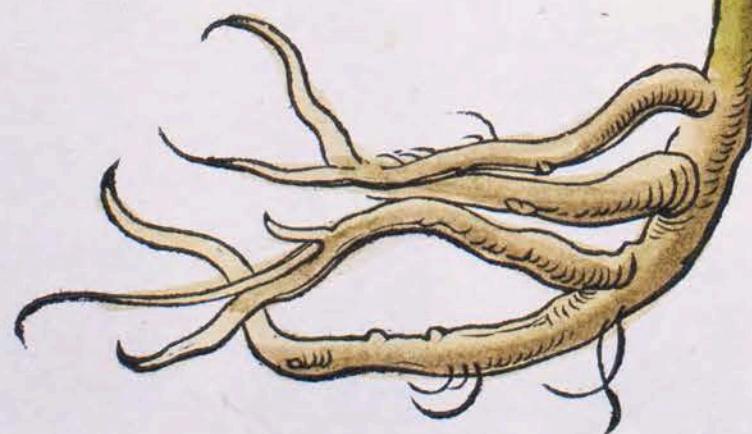
Santonici, quod ut cōmemoratum est, hodie semen lumbricorū uocant, præci. Semen lumbricorum hoc tempore ad lumbricos ex corpore pellendos & enecandos usus est. Et si genuinum est, magna efficacia cum melle assumitur tam à pueris, quam adultis. Seriphium quoq; aduersus lumbricos à multis cōmen datur, eoq; nomine mors uermium appellatur. Sunt etiam qui lumbricorū semen nominent. Mors uermium.

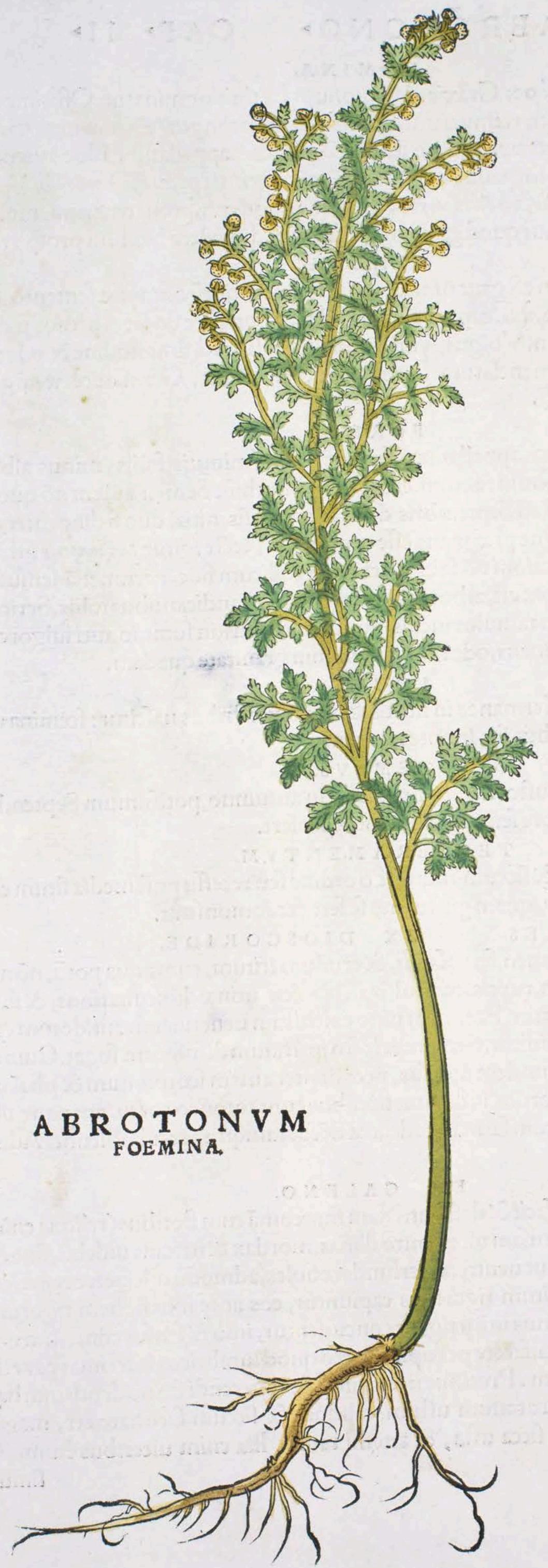
A 3

ABROTONVM
MAS.

Stabwurtz mennie.

ABROTONVM
FOEMINA.

Stabwurtz weible.

A 4

NOMINA.

Abrotonum unde dictum.

B P O T O N O N Græcis, Abrotonum Latinis nominatur. Officinæ antiqui nomen retinuerunt. Germanis **G a r t h a g e n / S t a b w u r z / S c h o f f w u r z / G e r t w u r z / R u t e l f r a u t / A f f r u s c h /** appellatur. Hoc autem nomen sibi usurpauit, ut Nicandri testatur interpres, *Ἄβρωτον οὐ τιμηθεῖσα φαίνεται, ἀλλα τοι γὰρ στέφανον γένεται.* hoc est, quod conspectu tenerum, molle & delicatum appareat, aut quod grauem, acrémuē & difficilem halitum prospiret.

GENERA.

Abrotonū duorum est generum, ueterum & recentiorū omnium sententia, mas & foemina. Plinius lib. xxi. cap. vii, mas quidem campestre uocat Abrotonum, foemina uero mōtanum. Vulgus, sylvestrem Cypressum, à similitudine & odore foliorum eiusdem, nomenclaturæ herbæ fruticisue uocat. Germanicè **w e i ß g a r t h a n / o d e r w i l d e r c y p r e s s /**

FORMA.

Abrotonū mas. Abrotonū, quod mas appellamus, sarmento sum, minutis folijs, minus album quam foemina, tenui semine ac numero so uti Absinthiū. Semen autem nō quo quis tempore producit, sed ad Septembris duntaxat mensis initia, quo si diligenter obseruabis tempore, semine prægnans esse comperies. Recte igitur *λεπίσθια πόνη* in Dioscride legitur, huic lectioni nō solum ueterum codicum fide, uerum etiā sensu suffragante. Foemina frutex est, arboris speciem habens, candicantibus folijs, Seriphij modo minutim circum ramulos incisis, floribus refertus, in summo auri fulgore comantes corymbos obtinens, odoratus etiam cum grauitate quadam.

LOCVS.

Mas pasim apud Germanos in hortis, & in campestribus nascitur; foemina uero in collibus & montibus sua sponte prouenit.

TEMPS.

Floret utruncq; Augusto. Colligitur autem in autumno, potissimum Septembri mense; hoc enim tempore semen, ut diximus, profert.

TEMPERAMENTVM.

Abrotonū calidum & siccum, inq; tertio ordine seu recessu post media situm est, id quod amaritudo eius, quam gustu præ se fert, facile monstrat.

VIRSES.

EX DIOSCORIDE.

Vtriusq; abrotoni semen feruefactū, & crudum tritum, cum aqua potū, nō nisi recta ceruice spirantibus, ruptis, conuulsis, ischiadicis, urinæ difficultatibus, & suppressis mensibus auxiliatur. Potum in uino exitialium uenenorum antidotum est. Cum oleo rigentibus illinitur. Serpentes lecto instratum & suffitum fugat. Cum uino potum aduersus eorundem morsus, peculiariter autem scorpionum & phalangiorum, prodest. Oculorum inflammationibus cum cotoneo cocto, aut pane illatum subuenit. Tritum cum farina hordeacea decoctumq; tubercula discutit. Admitetur irino unguento.

EX GALENO.

Non infrenue excalfacit & desiccat. Nam siue comā cum floribus (reliquia enim eius palea inutilis est) cōtusam ulceri puro illinas, mordax & irritans uidebit, siue eo in oleo macerato, caput aut uentrem perfundere uoles, admodū calefacere reperies. Quin & si qui per circuitum rigoribus capiuntur, eos ante inuasionem rigorum hoc uoles confricare, minus utiq; rigore concutientur, imò & sensus confessim ubi admotum fuerit ipsum calefacere percipit. Porro quod lumbricos interimat par est, nimirū quum sit amarum. Protinus uero quod & digerendi & incidendi uim habeat scies. Præterea abrotonum ustum calidum & siccum facultate est, magis etiam quam cucurbita sicca uista, & anethi radix. Illa enim ulceribus humidis simul

A simul & citra phlegmonem callo induratis prosunt, ac proinde maxime ulceribus
ijs quæ in pudendorum præputijs sunt competere uidentur: at cinis Abrotoni ulce-
ribus omnibus mordax est, ac idcirco cum oleo tenuium partium, Cicino scilicet,
aut Raphanino, aut Sycionio ueteri, potissimum Sabino, ad alopecias confert. Bar-
bam etiam segnus tardiusq; enascentem cum aliquo dictorum oleorum elicit: sed
nec minus illis, lentiscino maceratum. Rarefaciendi enim uim, eò quod tenuum est
partium, obtinet, & mordax est, & calidum. Abrotonum uero inimicum stomacho existit.

EX PLINIO.

Vsus est & folijs, sed maior semine, ad calefaciendum, ideo neruis utile, tussi, or-
thopnoicis, urinæ, torminibus, conuulsis, ruptis, lumbis. Datur bibendum ma-
nualibus fasciculis decoctis ad tertias partes. Ex his quaternis cyathis bilitur. Da-
tur & semen tusum in aqua drachmæ pondere. Prodest & uuluæ. Concoquit pa-
nos cum farina hordeacea, & oculorum inflammationibus illinitur cotoneo malo
cococto. Serpentes fugat. Contra icts eorum bilitur in uino, illiniturq;. Efficacissi-
mum contra ea quorum ueneno tremores & frigus accident, ut scorpionum & pha-
langiorū, & contra alia uenena. Prodest quoquomodo algentibus, & ad extrahen-
da ea quæ inherent corporibus. Pellit interaneorum mala. Ramo eius si subiiciatur
puluino, uenerem stimulari tradunt: efficacissimamq; herbam esse contra omnia ue-
nacia, quibus coitus inhibeatur.

DE ASARO ▶ CAP III ▶

B

NOMINA.

ΣΑΡΟΝ græcè, Asarū latine dicitur. Officinis hodie nomen retinet. Ger-
manice Haselwurz. Asaron autem dictum est, quod in ornatū non ue-
niat, uel ut Plinius lib. xxi, cap. vi, inquit, quoniam in coronas atq; ferta
non addatur; uel quod manualibus scopis, que odoris gratia gestantur,
minime solitum sit inseri.

Asaron cui
dictum.

FORMA.

Folia hederæ similia habet, longè tamen molliora, rotundioraq;. Flores inter fo-
lia ad radicem purpureos, odoratos, Hyoscyami cytino similes, in quo semen acino
nō dissimile. Radices multas, geniculatas, tenues, obliquas, graminis persimiles, lon-
gè tamen graciliores, odoratas, calefacentes, & linguam admodum erudentes. Cæ-
terum hic admonendum esse lectorē duximus, omnia Dioscoridis exemplaria hoc
in loco deprauata esse, perperamq; habere uel τυπνότροπα uel μητρότροπα, cum potius scri-
bendum sit μελαικότροπα, id quod partim Plinius testimonio, partim etiam iudice sensu
ipso comprobari potest. Plinius siquidem lib. xij. cap. xiiij. Asarum sic depingit: Est
hederæ folijs, rotundioribus tantum, mollioribusq;. Si quis uero ea de re ad iudicem
sensum referat, Asarumq; cum hedera conferat, Asari certè folia neq; densiora, necq;
minora hederæ folijs esse comperiet, quum Asari folia maiora multò sint quam he-
deræ. Proinde cum folia hederæ illorum comparatione multò minora sint, euiden-
tissimum est pro μητρότροπα legendum esse μελαικότροπα, huic nimirum lectioni ad stipu-
lantibus Plinio & sensus iudicio, ut dictum est: ad tactum em huius folia longè sunt
hederæ molliora. Accedit quod ab una dictione in aliam facilis sit transitus. His ita-
que rationibus motus, Asari folia μελαικότροπα, hoc est, molliora hederæ folijs esse di-
xi, ut reuera etiam sunt.

LOCVS.

Nascitur in umbrosis locis, montibus potissimum & sylvis; aspera enim macræ
& sicca loca amat.

TEMPUS.

ASARVM

Haselwurtz.

A

TEMPS.

Bis anno, uere nimirum & autumno floret. Colligendum in fine Augusti, à die uidelicet decimoquinto eius mensis, usq; ad octauum Septembris.

TEMPERAMENTVM.

Asarum in calefaciendo & exiccando ordinis tertij existit, radices potissimū eius.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radices Asari calefaciunt, & urinam mouent. Hydropicis & ischiadicis diuturnis prosunt. Ducunt menses pondere drachmarum sex cum mulso potae. Purgant Ellebori albi modo. Ruptis præterea, conuulsis, tussi ueteri, difficultati spirandi, & urinæ conferunt. Cum uino potæ ferarum morsibus salutares. Folia adstringunt. Illita capitib; doloribus, oculorum inflammationib; , ægilopis incipientib; , mammis à partu tumentibus, ignibusq; sacris prosunt. Coma somnum etiam conciliat. Sic Crateias herbarius de Asaro proditum reliquit.

EX GALENO.

Asari radices utiles sunt, facultate similes radicibus Acori, intensiores tamē. Itaq; ex ijs, quæ de illis prodicta sunt, hic facienda coniectura.

EX PLINIO.
EX MARCO AEMYLIO.

Est Asaron græcè Vulgago dicta latine.

Hæc calidæ & siccæ uirtutis dicitur esse.

Tertius est illi gradus, ut dicunt, in utroque.

Prouocat urinam, potataq; menstrua purgat.

Hocq; modo iecoris medicatur sumpta dolori.

B *Hydropicosq; iuuat, schiaſim fugat hausta frequenter.*

Et uuluæ morbis decoctio subuenit eius.

Dicitur iclericum potata repellere morbum.

Elleborijs modo uomitu præcordia purgat.

Sed non est huius purgatio tam uiolenta,

Nec metuenda quidem, si fiat taliter illa;

Defolijs eius triginta recentia tollens,

Adde meri tantum quo possint cuncta recondi.

Tota nocte mero facias macerentur in illo,

Mane terens, uino quo sunt macerata resolute.

Tunc colus excocatum cum pingui carne recenti

Porcina, prius ægroto da suffcienter,

Et sumat uini uult quantum fortis & albi,

Sic Asari succum colatum trade bibendum.

Fortibus & magnis est hic numerus foliorum

Sufficiens, reliquis, ut diximus, est minuendus

Iuxta quod uires, ætas, & cætera poscunt.

APPENDIX.

Lixiuum in quo Asarum decoctum est, si eo caput lauetur, cerebrum roborat, & memoriam, Succus etiam eius cum Pompholyge, caligantibus oculis confert.

ACORVM
officinarum.

Drachenwurz.

N O M I N A.

KOPON græcè, Acorū latine appellatur. Officinis nomen retinet. Germanice *Gelilgen*, *Drachenwurz* oder *Ackerwurz* vocatur. Acoron aphrodisiam quasi uenereum Græci etiam uocant. Apuleius, quicunqz ille fuerit, in cōmentariolo quod de aliquot herbis scriptū à se reliquit, Piper apium dictam fuisse hanc herbam testatur, quod ea in aluearijs suspensa, nunquam diffugiant apes.

F O R M A.

Folia Iridis habet, angustiora tamen. Radices non dissimiles, implicatas, neqz in rectum enatas, sed obliquas, & in superficie existentes, geniculis seu internodijs distinctas, subalbas, gustu acres, odore non ingratis. Præstat densum, candidum, nō cariosum, plenum & odoratum, cuiusmodi est in Colchide & Galatia. Ex qua sanè Dioscoridis descriptione satis liquet Acorum nostrum, quo hodie officinæ utūtur, et si nō uerū sit, tamen aliquā saltem Acori speciem esse: Iridis enim folia obtinet, angustiora tamen. Radices quoqz similes, implicatas & inuicem adnatas, nō in rectū, sed in obliquum tendentes: non in profundo delitescentes, sed in superficie existentes, & modico cespite tectas: deniqz geniculis seu internodijs interceptas. Neqz etiam in colore ab eo quem Dioscorides pingit uariare uidetur: nostrū enim Acorū nō raro ὑπολεύκες, hoc est, subalbas seu candicantes radices habere conspicitur. Accidit autem ut & rubentes intus habeat radices, quæ tamen cum candicantes passim intercurrentes uenas obtineant, recte subalbæ dici possunt, quod nimirū neqz uere rubescant, neqz candidum etiam prorsus colorem referant, sed eum potius qui ex rubro & candido mixtus sit. Cæterū radices Acori quæ intus candicant, foris ut plurimū subrubēt. Hinc est quod Serapion in Acori descriptione Dioscoridis uerba referēs,

ὑπολεύκες dictionē ita uertere uoluit: Et color radicū exterior tendit ad rubedinem. Proinde qui hac sola ratione, quod Acori radix intus interdum rubescat, mouētur, ut diuersum nostrū prorsus à Dioscoridis credant, iij non utuntur argumento quod tanti momenti sit, ut quod conātur, persuadere alijs possit. Cum enim Dioscorides Acori radices *ὑπολεύκες*, hoc est, albicantes faciat, noſter certe nunquam non tales habere deprehendit: uel enim uere candicantes sunt, uel subrubentes, quas etiam *ὑπολεύκες* recte dici posse iam ostendimus. Porrò quamuis odoratæ non sint eius radices, tamen nihil obstare posset odor, quo minus nostrum uerum esse putaremus Acorum, quum abunde constet illum, haud aliter quām colorem, secundum diuerſas regiones in eadem ſaþe herba mutari: si non effet aliud, quod ut diuersum certo crederemus nos urgeret, hoc nempe, quod nostri Acori radices gustu acres nō sint, quod tamen omnes ueteres uno ore de Acoro affirmant, sed potius adstringentes. Quapropter et si tota ferè descriptio illi respōdere uideatur, tamen quia acris nō est, uires eas quas uero Acoro tribuunt ueteres, habere non potest: ut hoc nomine uehementer errent qui à solis descriptionibus tantū pendent. Nec minus hallucinantur officinæ quæ ad urinas mouendas, aut menses euocandas, lienesue minuendos eo utuntur. Perperam etiam Diacorū compositionem ex eodem conficiūt. Curent itaqz ut uerum Acorum habeant, quod iam in multis Germaniae officinis prostare puto. Nam radix illa quæ à nonnullis ſeplasiarijs nunc sub nomine maioris Galangæ uenditur, si cætera etiam respondeat, haud dubie radix ueri Acori est. Et debent ſeplasiarij ea uti, quoties in compositionibus medicamentorū Acori fit mentio, præcipue autem in Diacorū compositione apparanda, quod hæc calefaciendo cōcoctiō nem ſtomachi ſupra modum iuuet. Et hoc eò confidentius faciendum eſſe hortor, quod Galangam maiorē ueri Acori radicem eſſe existimem: geniculis enim ſcatet, foris ſubrubra, intus subalba, gustu acris, odore nō ingrata, ut hoc nomine illa tutò & ſine errore officinæ pro Acoro uti queant.

Acorum officinæ
rum non eſt uerū
Acorum.

LOCVS.

Apuleius locis cultis, pratis a chortis nasci, raramq; inuentu herbam hanc tradit.
Nostrum Acorum iuxta amnes, & passim in aquosis & palustribus locis prouenit.

TEMPVS.

Legitur radix Acori aestatis initio, & siccatur in umbra digitalibus frustis.

TEMPERAMENTVM.

In calefaciendo & desiccando tertij est ordinis. Nostrum quidem desiccatur, at circa calefactionem.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Acori radix calefaciendi uim habet. Decoctum eius potum, urinam cit. Prodest lateris, thoracis & iecoris doloribus: torminibus, ruptis, conuulsis. Lienes minuit. Vrinæ stillicidio, & uenenatorū morsibus subuenit. In seſſu, quemadmodum Iris, ad muliebria utilis est. Succus radicis caligines oculorum discutit. Antidotis praeterea radix utiliter miscetur.

EX GALENO.

Acori utimur radice quæ gustu acris est, & modicè amara, odoreq; non iniucunda. Hinc manifestum est hanc facultate calidam, & cōſistentia tenuium partium esse. Huic consentaneū est, ut urinam moueat, & lienes induratos iuuet, tum corneæ membranæ crassitiem detergeat simul atq; extenuet. Ad hoc autē melior est ipsius succus. Omnino uero siccificum esse clarum est.

EX PLINIO.

Vis ei est ad calefaciendum extenuandumq; efficax, contra suffusiones & caligines oculorum succo eiusdem poto, cōtraq; serpentes. Pectoris doloribus subuenit, & ideo antidotis miscetur. Iecinori medetur, thoraci quoq; & præcordijs. Vrinam cit eius decoctum, & omnia uesicæ uitia sanat. Testium tumores radix decocta in uino, tritaq; & illita mirè discutit. Duritias & collectiones omnes sanat, decocto huius herbæ fuentibus. Cōtus & euersis pota duobus obolis in multis cyathis tribus radix prodest. Acoron quoq; utile est interioribus fœminarum morbis.

ACORI OFFICINARVM VIRES.

Acori adulterini
facultates.

Gustus abunde monstrat eius radicem immensam adstringendi facultatem obtinere. Hinc est quod diuersam planè à ueri Acori radice uim sortita sit. Nam ut hec tenuium est partiū & facultate calida, atq; adeò detergit, extenuat atq; discutit: ita illa cōſistentia crassarū partium, ac facultate frigida, constringit, densat, cogit & contrahit. Quare urinam nō cit, ut uerum Acorum, nec menses euocat, sed potius supprimit. Sanguinem etiam undecunq; manantem cohibet. Proinde recte Pandectarum autor scribit, eum qui secum Acori radicem gestet, à nullo sanguinis profluuo corripi. Et ex recentioribus aliqui hanc facultatem Acori nostri obſeruarunt, atque hinc adeò tradunt eius succum igne expressum, menses nimium promanantes constringere posse, id quod certè de Acoro affirmare uanissimū erit. Ex his itaq; intelligentiam seplasiarj, quis usus nostri etiam in medicina sit Acori; nec cōmittent, ut fanatici cuiusdam, qui nuper Morophrasti impudentis hominis pestilentissimas nugas & ineptias tegere, atq; adeò epistola aliqua operi illius temerè præfixa cōmendare, ac p̄ illo monstro reliquos omnes medicos, si dīs placet contemnere ausus est, cōſilio obſecuti, hoc prorsus abiijcant, cum illius immensa sit adstringendi, quod demonstrauimus, facultas.

De Althaea

16 DE ALTHAEA CAP. V.

NOMINA.

Bifmalus.
Althaeauiscus.
Althaea unde
dicitur.

ΑΘΑΙΑ, Ἀλθαια, Ἀλθαια græcè: Althæa, Ebiscus, Ibiscus latinè dicitur. Officinæ, quæ ut plurimū barbaris uocibus gaudent, Bifmaluam, Malauiscum, & simpliciter Euiscum nominant. Maluauiisci autem uox corrupta est, ex malua nimirū & euisco composita, quasi dicat aliquis Malua ebiscus, hoc nomine illam ab alijs maluis, quæ sanè multæ sunt, segregans. Germanicè Ibisch/oder Libisch/Groß oder wild pappeln. Althæa uero à multiplici remediorū potestate & usu, uel ut Plinius ait, ab excellentia effectus nominata est. Siquidē ἀλθαια Græcis idem ualeat, ac si à medendo medicā simpliciter dicas. Nam ἀλθαιει illis mederi significat, ἀλθεῖ uero remedium & medicinam.

FORMA.

Sylvestris Maluæ genus est, cui folia ut Cyclamino rotunda, lanuginosa, flos roseus, caulis cubitorum binum, radix lenta uiscofa, intus candida.

LOCVS.

Loci humentibus, pinguibusque gaudet.

TEMPVS.

Radices, ut reliquarum ferè herbarum omnium, inter autumni initia, hoc est, in fine Augusti, & Septembris mensis principio, legendæ. Folia uero & semen in aestate. Floret Julio & Augusto mensibus.

TEMPERAMENTUM.

Folia & flores calidi & siccí primo excessu seu ordine. Radices uero in principio secundi.

VIRES.

EX DIOSCORIDE.

Radix in aqua mulsa aut uino cocta, aut per se pota, ad uulnera, parotidas, strumas, abscessus, mammarū inflammations, sedis contusiones, inflationes, neuorum distensiones, efficax est. Siquidem discutit & maturat, aut rumpit, & ad cicatricem perducit. Cocta quo dictum est modo, & cum adipe anserino aut suillo, uel terebinthina subacta, ad uteri inflammations & præclusiones utiliter admouetur. Decoctum eius idem præstat, secundasque à partu relictas educit. Decoctum radicis cum uino potum, urinę difficultati, calculosorū cruditati, dysentericis, ischiadicis, tremulis, & ruptis succurrit. Dentium mitigat dolorem cum aceto decocta, colluto inde ore. Semen autem uiride siccumque tritum, cum aceto in sole perunctum alphos extergit. Cum aceto & oleo inunctum à uenenatorū morsibus præseruat. Valet ad dysenteriā, sanguinis reiectionē, & alui fluores. Seminis decoctum in posca aut uino contra omnes apum & minutarū ferarum iectus bibitur. Folia cum exiguo oleo, morsibus & ambustis illinuntur. Addensat aquam sub diuō trita & admixta.

EX GALENO.

Digerendi, laxandi, phlegmone leuandi, mitigandi, concoquendi coctu difficile tubercula. Porrò radix eius & semen cætera quidem pari herbæ uiridi modo agunt, uerum tenuiorum partium, magisque exiccatioriam, ad hæc magis extersoriam quam illa facultatē ostendunt, ut &alphos detergant, & semen renum calculos confringat. Radicis autem decoctum, dysenteriæ, alui profluvio, & sanguinis reiectioni utile est, nempe cum adstringentem quandam facultatem possideat.

EX PLINIO.

Althææ contra omnes aculeatos iectus efficacior uis, præcipue scorpionum, uesparsorum, similiūmque, & muris aranei. Quin & trita cum oleo, hac peruncti ante, uel habentes eam, non feriuntur. Eius radix præcipue cōuulsis ruptisque efficax est. Cocta in aqua aluum sistit. Ex uino albo strumas & parotidas, & mammarum inflammations, & panos in uino folia decocta & illita tollunt. Eadem arida in lacte decocta,

A cocta, quamlibet perniciosæ tussi citissimè medentur. Hippocrates uulneratis, sientibusq; defectu sanguinis, radicis decoctæ succum bibendum dedit. Et eam uulnerib. cum melle & resina, item cōuulsis, luxatis, tumentibus, & muscularis, neruis, articulis imposuit. Et asthmaticis ac dysentericis in uino bibendam dedit. Mirum, aquā radice ea addita addensari sub dio, atq; elactescere. Efficacior aut̄ quo recētior.

EX THEOPHRASTO.

Vsus eius ad rupta, & tuſſes ē uino dulci, & ad ulcera in oleo. Alias si carnibus concoquas, in idem aggregare, ac ueluti conglutinare posse affirmant.

DE ANAGALLIDE CAP. VI

NOMINA.

NΑΓΑΛΛΙΣ grēcē, Anagallis latinē, officinis inusitata, germanicē **Gauchhey** / oder Colmartraut. Hoc nomen forte à Germanis inditum est, quod Anagallis in limine uestibuli suspensa maleficiorum introitū pellere credita sit. Errant qui Morsum gallinæ seu Passerinā uulgò dictam herbam, Anagallida putant: haud secus atque ij, qui Auriculam muris pro Anagallide depictam ostendunt herbarij.

Gauchhey
Germanis qua-
re dicta.

Anagallis non
est Morsus galli-
nae, neque Auris-
cula muris.

GENERA.

Duo duntaxat Anagallidis esse genera ueterum omniū testimonio constat, marem scilicet & foemina, quæ sanè nullo nisi florū discrimine distant. Mas enim puniceo, foemina uero coeruleo flore conspicitur. Proinde hallucinari iuniores ac barbares medicos euidentissimū est, qui plura duobus Anagallidis genera constituunt.

FORMA.

b Frutices sunt Anagallides parui in terra iacentes, folia in quadrangulis caulisbus pusilla habentes, & modicē rotunda ad Helxines similitudinem. Semen gerunt rotundum. Non quicquam sanè certius hac scriptorum pictura respondet, cum duplex sit in flore color, puniceus nimirū & coeruleus, quadranguli caules per terram sparsi, folia non toto ambitu rotunda, & semen coriandro nō dissimile circinatum. Non est tamen quod sic humili prostratos hos frutices intelligas, ut prorsus nō suppululent. Nam in altum etiam surgunt, non tamen altius, quam ipsa tibi examus. sim pictura monstrat.

LOCVS.

Pedibus in aruis uineisq; ubiq; calcatur, necq; quicquam nunc Anagallide despetius est, cum tamen in antiqua medicina multus eius fuerit usus. Licet autem ubique ferè proueniat, in uliginosis tamen lætior.

TEMPS.

Per æstatem utriusq; prouentus maximus est, potissimum autem mense Augusto. Florent autem à Maio mense usque in autumnum.

TEMPERAMENTUM.

Anagallidis uterq; sexus calidam & siccā facultatē obtinet, quod scilicet exter gere possint. Mulieres namq; quę asperiorē & decolorē à natura cutem acceperunt, ad leuorem nitorēq; uultus harum succo utuntur, ut hac ratione errare necesse sit, qui Anagallidas frigidas & humidas esse statuunt.

Error quorundā
detegitur.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vtracq; mitigandi facultatē habent. Inflammationes arcent, surculos extrahunt, ulcera serpentia cōpescunt. Succus earū gargarissatus pituitā capitī purgat. Per narē infusus dolorē dentiū lenit, si in contrariā narem injiciat. Argema cum Attico melle emendat, & oculorū caligines iuuat. Contra uiperarū morsus, renū & iecinoris uitia, ex uino potus prodest. Tradunt nonnulli eam quæ coeruleum florem habet, prociduam sedem reprimere; quæ uero puniceum, illūtu euocare.

ANAGALLIS
MAS.

Gauchheyl mennie.

ANAGALLIS
FOEMINA.

Gauchheyl weible.

B 4

C

EX GALENO.

Anagallis utraq; tam ea quæ florem parit cœruleum, quam ea quæ puniceum, admodum extergendi facultatem obtinent. Quendam etiam calorem attractoriū possident, ita ut impactos corpori refigant aculeos. Succus earum ex naribus purgat eadem de causa. Et ut summatim dicatur, exiccatoriam citra mordicationē facultatem habent, quamobrē uulnera glutinant, & putrida adiuuant.

EX PLINIO.

Vtriusq; succus oculorum caliginem discutit cum melle, & ex ictu cruorem, & argema rubens, magis cum Attico melle inunctus. Pupillas dilatat, & ideo hoc inunguntur antè, quibus paracentesis fit. Iumentorū quoq; oculis medentur. Succus caput purgat per nares infusus, ita ut deinde uino colluat. Bibitur & contra angues succi drachma in uino. Mirum, quod foeminam pecora uitant. At si decepta similitudine (flore enim tantum distant) degustauere, statim eam quæ Asyla uocatur, in remedio querunt. Ea à nostris ferus oculus nuncupatur. Præcipiunt aliqui effossu-
supersticio-ris, ante solis ortum, priusquā quicquid aliud loquantur, ter salutare eam, tunc sublatam exprimere, ita præcipuas esse uires. Vrinam cent Anagallides. Iecinori mirè prosunt. Cohibent quas nomas uocant. Utiles & recentib. plagiis, præcipue senum corpori. Ad recentia quoq; uulnera tanta traditur uis, ut saniem ossibus extrahant. Anagallis cœrulea procidentia sedis retro agit, è diuerso rubens proritat.

DE ALSINE CAP. VII

NOMINA.

Morsus gal-

ASINH græcè, Auricula muris latine, Morsus gallinæ uulgò appellatur. Pauerina Italicè, quod paueris, id est, iunioribus anseribus gratum pabulum sumministret. Auiculas caueis inclusas, cum fastidiunt escā, aucupes hac herba recreare solēt. Hinc germanicè Vogelkraut/ Hünnerserb/Hünnerderm/Hünnerbis uocatur. Alsine autem dicta est, quod lucos, quæ Græci ἄλση nominant, nemorosaq; & umbrosa loca amet. Auricula uero muris, quod musculorum auribus folia similia habeat.

D

Alsine cur-

dicta.

Auricula

muris.

GENERA.

Quamuis Dioscorides & alijs unam tantum Alsinen faciunt, nos tamen tria eiusdem genera, licet plura adhuc inueniantur, damus. Primum genus Alsinen maiore uocauimus, quod scilicet uera sit Alsine, & alijs maior, germanicè Hünnerderm nominatur. Alterius generis plantam Alsinen mediā appellauimus, germanicè Hünnerserb. Hæc quod ad flores attinet, qui cœrulei sunt, à descriptione uariat: eiusdem tamen cum priore facultatis. Tertiū generis herbam Alsinen minorem uocauimus. Hæc, quidem, ut prima, pulchrè descriptioni respondet, germanicè Kleinogelkraut nuncupatur.

FORMA.

Cauliculis serpit rotundis, è quorum geniculis exiles ramuli prossiliunt, folijs Helxines minoribus, minusq; hirsutis, flore exiguo, candido, foris herbaceo. Hæc cum teritur cucumis odorem refert. Non autem illam Peponis maturi iucunditatem, sed herbaceum cucumeris odorem subolet. Porro cum Dioscorides Helxinæ similem esse Alsinen tradit, non de ea Helxine quæ uulgò Parietaria, sed ea potius quæ alio nomine Cissampelos dicitur, intelligas oportet: hæc enim folia Hederæ haud dissimilia obtinet. Adeò ut liquidò iam cōstet, Alsinen esse eam herbam quam pa-
plex.sim hodie Morsum gallinæ appellant. Huc accedit quod facultates, ut ex sequenti- bus patebit, quas uulgas Morsui gallinæ tribuit, ab Alsines uiribus nihil uariant.

LOCVS

Nascitur in lucis, hortis, & maximè in parietibus, macerij, opacisq; locis.

TEMPUS.

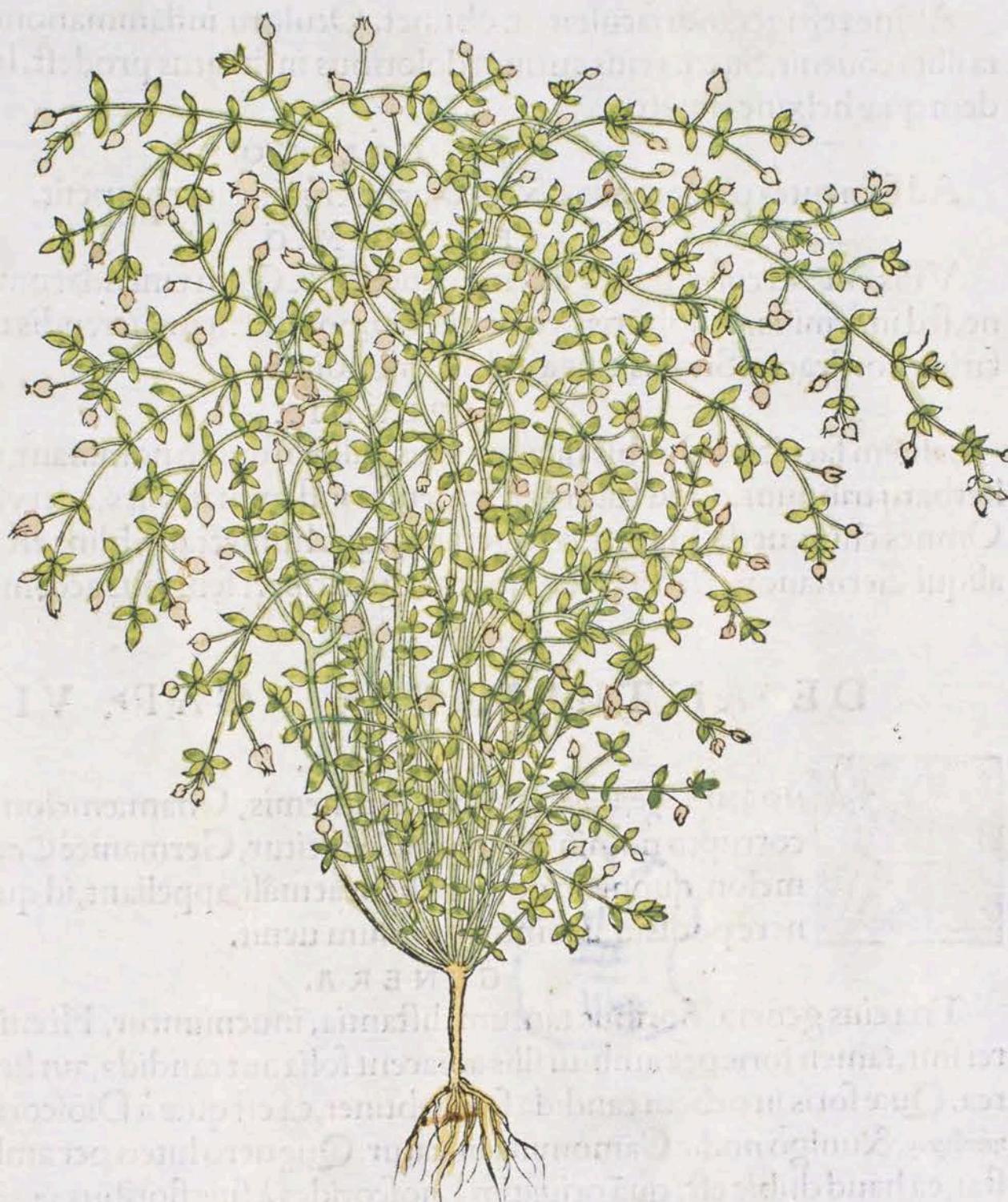
ALSINE
MAIOR

Hunerderm.

ALSINE
MEDIA.

Hunerseb.

**ALSINE
MINOR.**

Kleinuogelfraut.

C

TEMPS.

Incipit à media hyeme. A rēscita tūtē æstate media. Cum proreptit, muscularū au-
res imitatur folijs.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerantem & humectantem haud secus quām Helxine obtinet facultatem:
est enim aqueæ essentiæ frigidæq; quare & citra ad strictionem refrigerat.

VIRSES.

EX DIOSCORIDE.

Alsine refrigerandi facultatem obtinet. Oculorū inflammationibus cum polen-
ta illita cōuenit. Succus eius aurium doloribus instillatus prodest. In uniuersum ea-
dem quæ helxine potest.

EX GALENO.

Ad feruentes phlegmonas, & mediocria erysipelata competit.

EX PLINIO.

Vsus eius ad collectiones inflammationesq;. Quin emendat omnia quæ Helxi-
ne, sed infirmius. Epiphoris peculiariter imponitur; item uerendis ulceribusq; cum
farina hordeacea. Succus eius auribus infunditur.

APPENDIX.

Easdem facultates, herbis quas morsus gallinæ uulgò nominant, nostri temporis
herbarij tribuunt, quod scilicet ad feruentes inflammationes, ac erysipelata prosint.
Omnes enim, ut dictum est, refrigerant atque humectant. Hinc est quod minorem
aliqui Germanorū Sieberkrant uocent, quia scilicet febribus accōmoda, & utilis sit.

DE ANTHEMIDE CAP VIII

NOMINA.

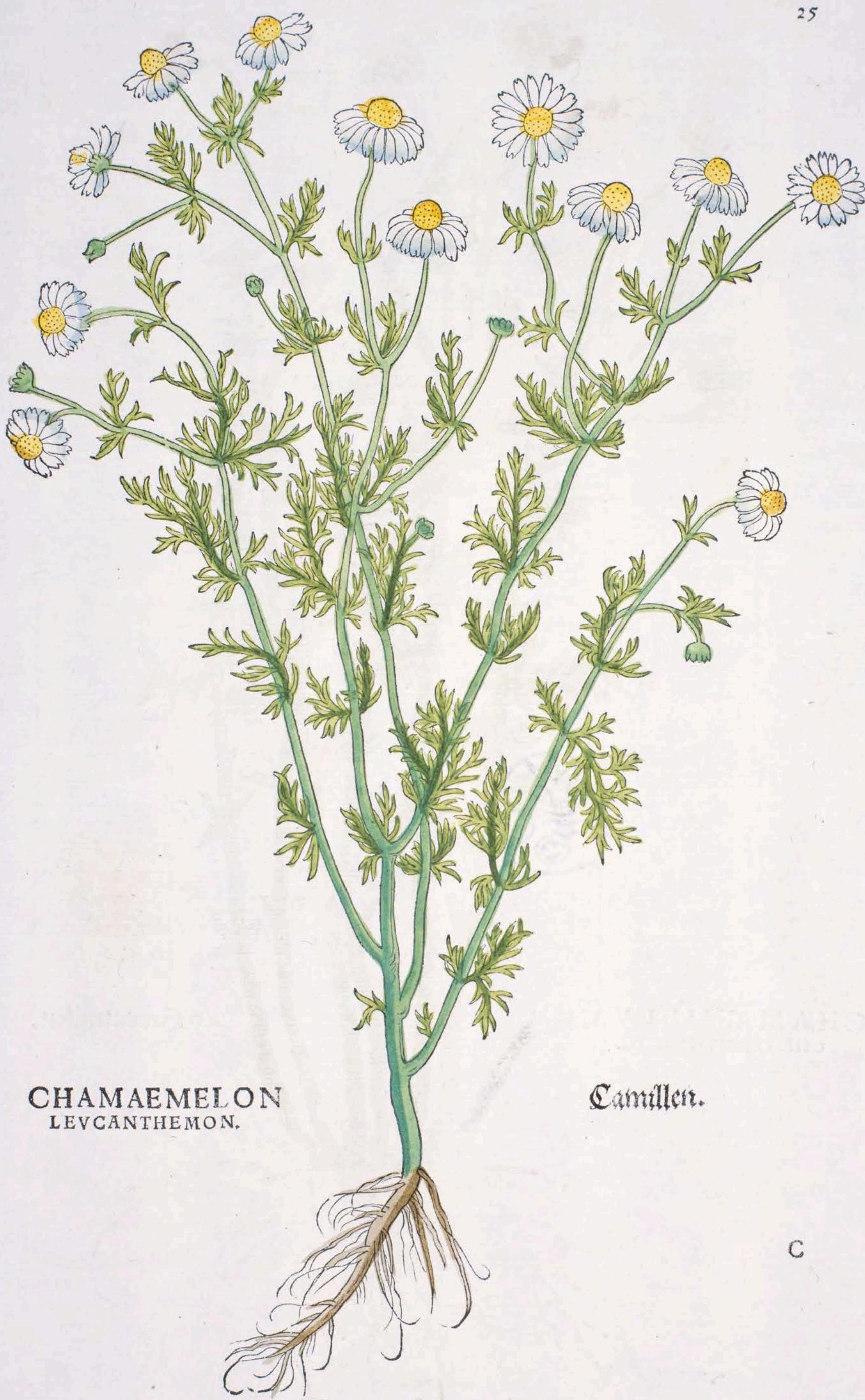
D
Chamæmelon
cur dictum.

NΟΕΜΙΣ, Ἀχαμαίμηλη græcè, Anthemis, Chamæmelon latinè, officinis
corrupto nomine Camomilla dicitur, Germanicè Camillen. Chamæ-
melon, quoniam odorem habeat mali, appellant, id quod de primo ge-
nere potissimum intelligendum uenit.

GENERA.

Tria eius genera, floribus tantum distantia, inueniuntur. Hi enim et si intus au-
rei sint, tamen foris per ambitū illis adiacent folia aut candida, aut lutea, aut purpu-
rea. Quæ foris in orbem candida folia obtinet, ea est quæ à Dioscoride propriè λευ-
κανθέμον, & uulgò hodie Camomilla uocatur. Quæ uero luteis per ambitum folijs cō-
stat, ea haud dubie est, quæ priuatim Dioscorides à suis floribus λευκανθέμον nominat,
Germani autem, pulchrè ad græcam appellationem alludētes, Goldtblumen/Gel-
Eranthemon. camillen/Streichblumen appellant. Tertia species chamæeli, quæ nimirū purpu-
rea per orbem folia habet, nulla alia est nisi ea quam hodie uulgas medicorum Con-
solidaria regalis est tertia chamæ melis species. solidam regalem, Germani autè à similitudine calcaris, cui respondet flosculus eius
herbæ, & à colore lerido regioq;, qui aspectari nunquā satis potest, Kittersporn uo-
cant. Dioscorides peculiariter λευκανθέμον, eo quod uere floreat, dici tradit. Tria itaq; in
uniuersum Anthemidis seu Chamæeli genera sunt, quorum sanè primum Cha-
mæmelon leucanthemon, alterū Chamæmelon chrysanthemon, tertium Chamæ-
melon eranthemon Dioscoridi nominatur. De duobus primis generibus nemine
dubitare, quin uera & legitima sint, arbitramur, quod nihil in ijs sit quod Dioscori-
dis descriptioni, quam mox subiçiemus, non respondeat. Tertium fortè nonnullis
qui morosius omnia obseruant, minime genuinum Chamæeli genus esse uidebi-
tur: ideoq; quibus simus argumentis & cōiecturis impulsi, ut tertium Anthemidis
esse genus credamus, necesse erit ostendere. Potissimum autem quod nos in hanc sen-
tentiam pertraxit est, quod singula in Dioscoridis descriptione illi congruant, rami
scilicet palmum non excedentes, fruticosi, multas alas habentes, parui & exigui, ca-
pitula

CHAMAEMELON
LEVIGATUM.

Camillæ.

C

CHAMAEMELVM
CHRYSANTHEMON.

Gel camillen.

CHAMAEMELVM
ERANTHEMON.

Rittersporn.

C 2

c pitula rotunda, aurea, foris purpureis folijs, magnitudine in nullo alio genere Rutę folijs magis similibus circundata. Deinde sententiam hanc nostram cōfirmauit antiquissimus codex manuscriptus, in quo pictura exquisitissimè Regalem dictā con-
 » solidā refert, quam ijs sanè uerbis describit: Herba est quam quidā Monachellā, siue
 » Capuciariā uocant (à cucullo hauddubiè monachorū, quem flores illius herbæ re-
 » ferunt, nomen imponentes) Dioscorides Eranthemon appellat, & est una species
 » Anthemidis, quæ folia instar Camomillæ habet, nigriora tamen: florem autem uio-
 » lę similē. Hæc ille. Quibus omnibus illudetiā accedit, nostram de hac herba sen-
 » tiam mirificè corroborans, quod uulgaris hodie medicorū Consolidā regalē calculo-
 » sis, & oculis prodesse tradat, adeò ut illius etiā conspectū multos ex oculis laboran-
 » tes sanasse dicant. Atq; hinc fit ut studiosi passim eam herbā in suis musæis suspen-
 » sam habeant, oculis hac ratione cōsulere uolentes. Has autem omnes facultates ut
 » ex sequentib; patebit, Eranthemo suo Dioscorides etiam adscribit. Quamobrem
 » nihil certius est, quām Consolidam regalem tertium esse Anthemidis genus, id
 » quod argumenta nostra iam adducta palam euincunt.

F O R M A.

Rami palmum non excedunt, fruticosi, freqūentes alas habentes, parui, tenues & multi, capitulis rotundis. Flores intus aureos continent, foris uero per ambitum candidos, aut luteos, aut purpureos, foliorum Rutæ magnitudine.

L O C V S

Nascuntur in aspero, sicco, macroq; solo, & iuxta semitas atq; itinera.

T E M P V S.

Colliguntur uere, in calidis potissimum regionibus, in nostris inter æstatis ini-
 » tia, hoc est, Iunio mense.

D

T E M P E R A M E N T V M.

Calefaciunt & desiccant in primo ordine.

V I R E S. E X D I O S C O R I D E.

Vim habent radices, flores & herba calfaciendi, extenuandiq;. Potu & infessio-
 » ne menses, fœtus, calculos & urinam pellunt. Aduersus inflationes, & tenui intesti-
 » in dolores bibuntur. Bile suffusos expurgant, & iecinorosis medentur. Decocto ea-
 » rum uesicæ uitia fouentur. Efficacius ex omnibus generibus est, quod florem fert
 » purpureum, ceterisq; maius existit, idq; propriè Eranthemon uocatur. Quod uero
 » Leucanthemon & Chrysanthemon cognominat, uehementius urinam ciunt. Ae-
 » gilopij illitæ medentur. Commanducata oris ulcera sanant. Nonnulli in clysteri-
 » bus ex oleo utuntur, terentes ipsas ad pellendos febrium circuitus. Folia & flo-
 » res reponi debent, & separatim contusa in pastillos conformari. Radix quoq; sic-
 » catur, & usu poscente interim partes duas herbæ, floris aut radicis modò unam: in-
 » terim contrà floris duas, & herbæ unam, alternis diebus duplicantes pondus, dare
 » conuenit. Bibere autem oportet in uino diluto mulso.

E X G A L E N O.

Tenuium est partium, quamobrem digerendi, rarefaciendi, & laxandi facultatē obtinet. Est itaq; Chamæmelon tenuitate Rose persimile, calore uero ad olei faculta-
 » tes magis accedit, animali familiares, & temperatas. Quapropter lassitudinib. ut si
 » quid aliud, cōfert, doloresq; mitigat. Præterea tensa remittit & laxat, quæq; medio-
 » criter dura sunt emollit, quæq; cōstipata cōdensatæ sunt rarefacit. Ad hæc febres
 » quæ citra uisceris alicuius inflammationē infestant, dissoluit, præsertim quæ ex hu-
 » morib. biliōsis, aut cutis densitate cōsistunt. Qua de re & ab Aegyptiorū sapienti-
 » simis Soli cōsecrata est, febriumq; omniū remediū putat. Verum hac quidem in re
 » à ueritate aberrat: solas enim quas diximus febres sanare potest, easq; quæ iam cō-
 » coctæ sunt. Iuuat autem pulchrè reliquas etiam omnes quæ melancholicæ sunt aut
 » pituitosæ, aut ex uisceris inflammatione prognatæ: nam & harum remediū Chamæ-
 » melum

A melum uel strenuissimū est, ubi iam cōcoctis adhibetur: quapropter & hypochondrijs, ut si quid aliud, gratum existit.

EX PLINIO.

Medici uere folia tusa in pastillos digerunt: item florem & radicem. Dantur omnina mixta drachmæ unius pondere contra serpentum iictus. Pellit mortuos partus, item menstrua in potu, & urinam, calculosq; inflationes, iecinorū uitia, bilem suffusam, ægilopia. Cōmanducata ulcerum manantes in ore eruptiones sanat. Ex omnibus ijs generibus ad calculos efficacissima est, quæ florem purpureum habet, cuius & foliorum & fruticis amplitudo maiuscula est. Hanc propriè quidem Eranthemon uocant.

DE ANETHO CAP. IX.

NOMINA.

NHOON græcē, Anethum latine appellatur. Nomen in officinis genuum retinet. Germanicē Dyllen / & Hochkraut nominatur.

FORMA.

Anethum sesquicubitali proceritate assurgit, multicaule, rmosum, exilitate folij in staminis penē modum extenuata, luteolo flosculo, semine lato & quasi foliato, radice lignosa, neque adeò prolixa, umbella fœniculi, cui cognatum quasi genus, propter similitudinem uideri potest.

LOCVS.

In hortis seritur; interdum & sponte, fœniculi modo, prouenit.

TEMPVS.

B Floret in æstate, Iunio & Julio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Anethum adeò calefacit, ut habendum sit aut secundi ordinis intensi, aut tertij remissi. Exiccantiū uero ordinis est secundi incipientis, aut primi finientis. Vstum autem tertij tum calfacentium, tum desiccantium ordinis fit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Anethi aridi comæ seminisq; decoctum potum laceuocat. Tormina & inflationes sedat. Aluum leuesq; uomitiones fistit. Vrinam cit. Singultus lenit. Oculos hebetat, & genitaram assidue potum extinguuit. Decoctum eius mulieribus præfocatione uulnæ laborantibus ad insidendum utile. Semen eiusdem ustum & illitum condylomata tollit.

EX GALENO.

Anethum in oleo decoctum digerit, sedat dolores, somnum conciliat, crudos & incoctos tumores concoquit. Fit enim ex eo oleum, cuius propinqua sit temperies pus mouentibus, & maturantibus uocatis medicamentis, nisi quatenus paulò illis tum calidius, tum tenuiorum partium est, atque adeo digerendi facultate præditum. Vstum ulceribus admodum humidis illitum prodest, potissimum ijs quæ in pudentio consistunt. Quæ autem in præputio sunt inueterata, ijs probè cicatricem inducit. Cæterum uiride humidius est, & minus calidum, itaq; magis cōcoquit sicco, & somnum cōciliat, sed minus digerit. Idcirco mihi uidentur ueteres coronis ex eo concinnatis in symposijs usi esse.

EX PLINIO.

Anethū ructus mouet, & tormina sedat. Aluum fistit. Epiphoris radices illinuntur ex aqua uel uino. Singultus cohibet semen feruens olfactum. Sumptū ex aqua sedat cruditates. Cinis eius uiam in fauibus leuat, oculos & genitaram hebetat.

EX SIMEONE SETHI.

Ad crassorū humorū inflationes prodest, Quidā sanē ipsum stomacho bonum

C 3 esse,

A esse, alij uero minimè, dixerunt. Illi quidem ad eius caliditatem, & facultatē quæ humiditatē cōcoquit, & flatus qui sunt in uentriculo discutit, respexerunt: iū uero ad substantiam eius, quæ crassarum est partium, concoctu difficultis, & nauseosa. Oleo incoctum discutit, & somnum conciliat. Inunctū tumores crudos concoquit. Inflationes quoque quæ in uentriculo generantur, digerit. Corpus ex immodico labore defatigatum, curat. Renes uero, ut quidam aiunt, lædit.

DE AIZOO CAP. X.

NOMINA.

AEIZOON græcè: Aizoon, Sedum, Semperiuuum latinè nominatur. Postremum nomen officinæ obtinuerunt. Vulgò *louis barba*, Germanicè *Hauswurz* / *Donderbar* dicitur, quod scilicet nonnullis locis plebis animos iampridem inuaserit opinio, non feriri fulmine domum, in cuius tegulis uireat Sedum. Porrò Aizoon & Semperiuuum appellant, quod perpetuo, tam æstate quam hyeme uirescat, nec ullis frigoribus, aut cceli iniuria quantumuis frigida, emoriatur.

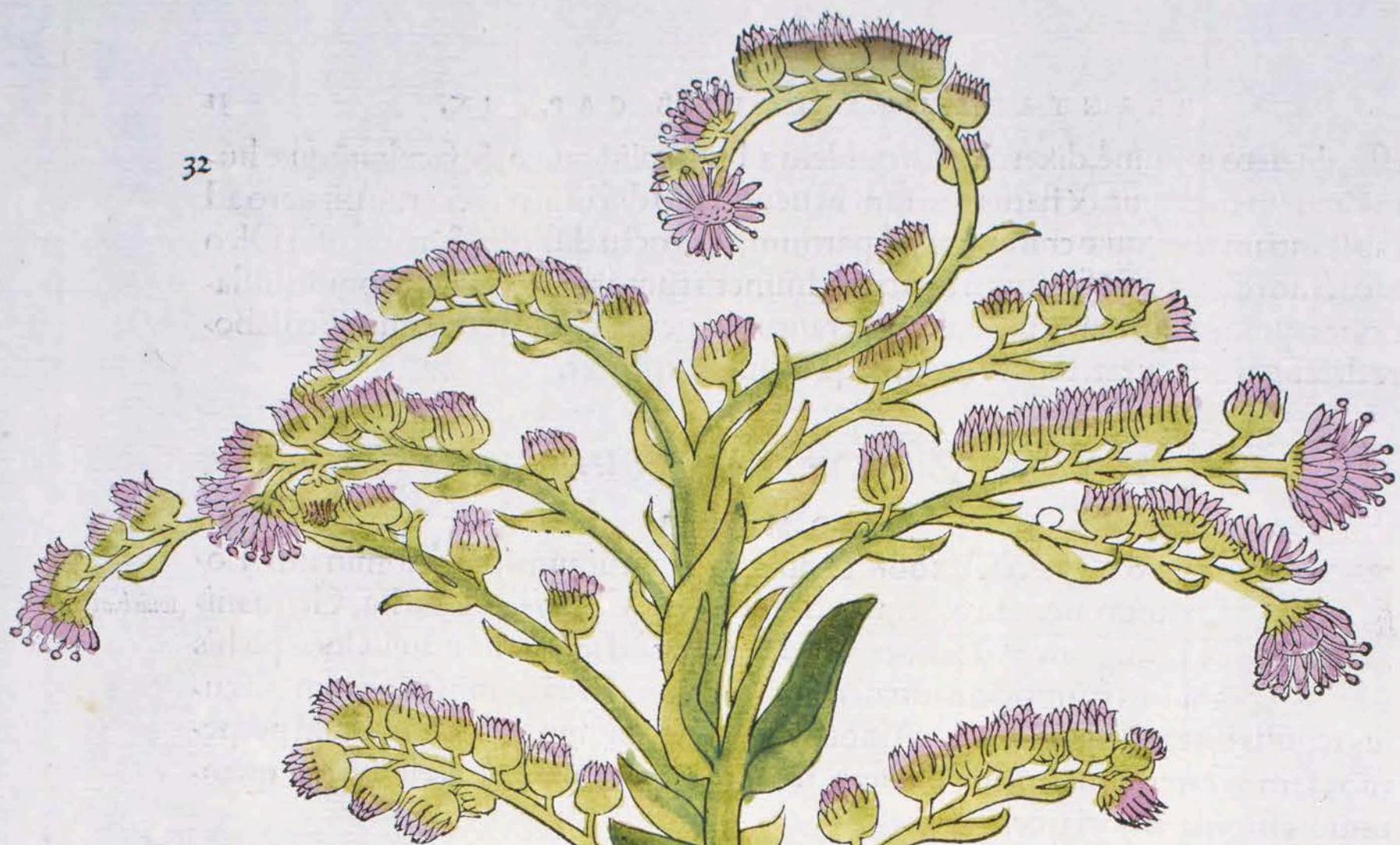
louis barba.

GENERA.

Dioscoridem sequentes tria eius genera statuimus. Primum Aizoon seu Sedum *Aizoon maius*. maius, quod folia latiora habeat. Alterum Sedum minus, quod Græcis etiam *τριβα-*
λες, quia ter floreat in anno, uocatur. Vulgò *Vermicularis*, à similitudine foliorum, *vermicularis*. quæ rotunda sunt, & figuræ ovalis, ut uermiculos putes, & Crassula minor nomi- *Crassula minor*. natur. Huius iterum duo sunt genera: alterum enim mas est, quod nimirum floribus luteis spectatur, & Germanis *klein hauswurz das menile* appellatur. Alterum foemina, quod pallidis seu candidis conspicitur floribus, Germanicè *klein hauswurz das weible* uocatur. Tertium genus est quod Aizoon sylvestre, ab alijs *Tertium genus* Portulaca sylvestris, aut Illecebra minus recte & impropriè dicitur. Nam Portulaca *Aizoi*.
B sylvestris diuersa ab hoc tertio Sedi genere herba est, ut suo dicemus loco. Illecebræ autem nomen aliæ debetur herbæ, quæ Telephion uocatur, ut in eiusdem historia docebimus. Nomina uero hæc generi illi indiderunt, seducti errore eorum qui Portulacam sylvestrem cum tertio Aizoo apud Dioscoridem confuderunt, atque adeò quæ debent Portulacæ & Telephio nomina, Aizoo temerè assignarunt. Ut enim uiribus diuersa est Portulaca sylvestris ab hoc genere tertio Aizoi, ita etiam nomine & forma. Quare meritò reprehendendi sunt qui duo hæc capita sic sibi temerè miscuerunt. Vulgares herbarij Vermicularem minorem uocant, Germani *Razentreuble oder Haarpfesser*.

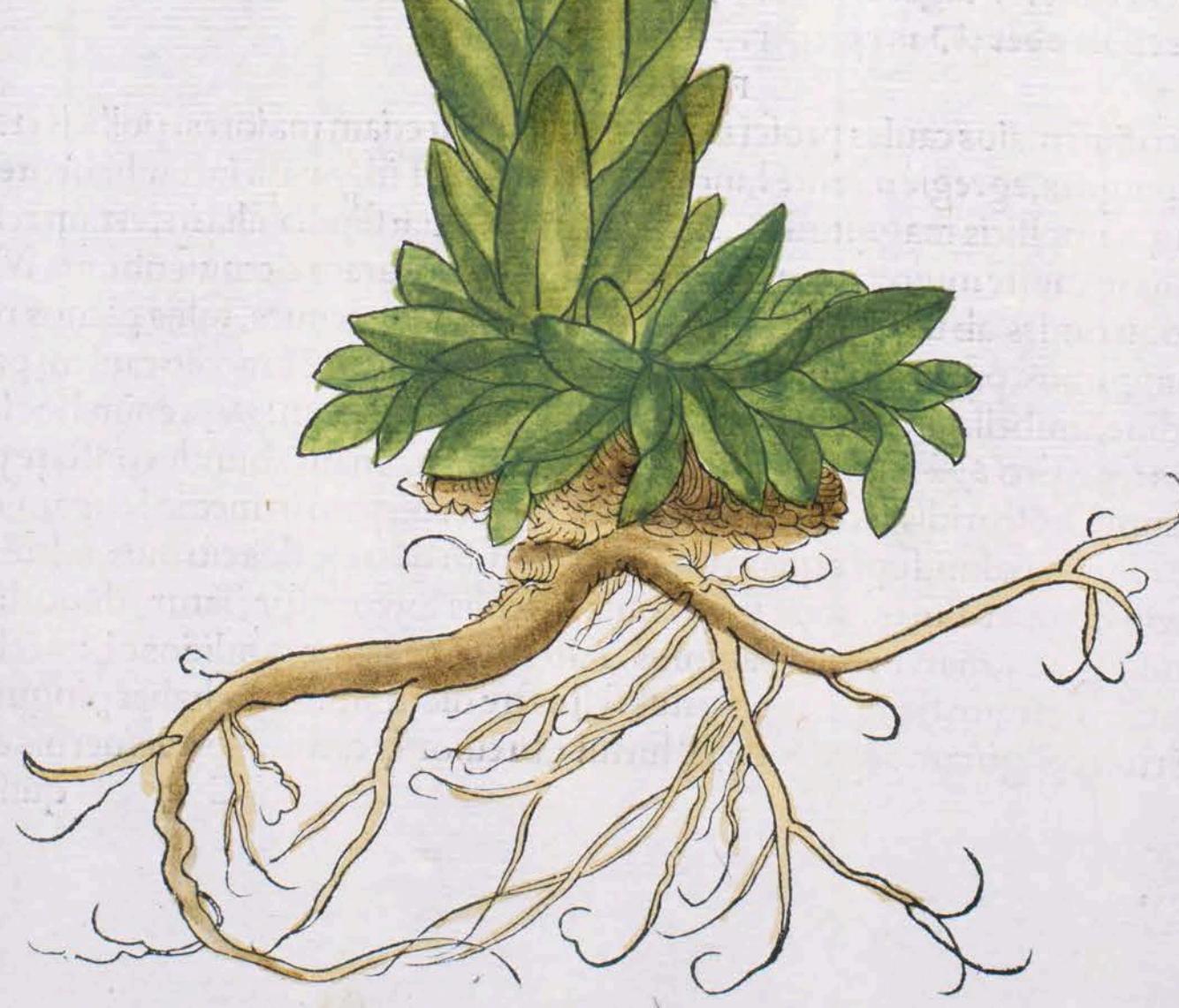
FORMA.

Semperiuū maius caules profert cubitales, interdū etiam maiores, pollicis cras- *Maius*. situdine, pingues, egregiè uirentes, incisuras Characię Tithymallī instar habentes. Folia pingua, pollicis magnitudine, in cacumine linguæ similia, alia in terram resu- pinata, alia in capite inuicem contracta, circulo oculi figuram circunscribunt. Mi- *minus*. nus Aizoon caules ab una radice exeentes multos habet, tenues, folijs plenos ro- tundis, pinguis, paruissim, in summo acuminatis. Emittit autē è medio caulem pal- mi altitudine, umbellam & flores pallidos luteosue sustinentem: *χλωρά* enim hoc lo- *χλωρά*. co, ut aliás sepe, pro *ώχρα* accipitur, id quod ex Serapione etiam abunde constare po- „ test, qui hunc Dioscoridis locum ita reddidit: Et habet uirgam in medio longam, cir- „ ca longitudinem palmi, super quam est capitellum, in quo est flos citrinus, subtilis. Eam autem Semperuii minoris specie quæ flosculis luteolis spectatur, dilucidio- ris doctrinæ gratia, marem appellauimus. Alteram uero quæ candidos obtinet flo- res, foemina. Tertium Semperuii genus sylvestre dictum, foliola habet pingui- ra, ad Portulacę figuram accendentia, & hirsuta, breuioriç cacumine. His uerbis ex- quisite

SEDVM MAIVS

Groß haußwurtz.

SEDVM MINVS
FOEMINA.

Klein hauffwurtz weible.

SEDI TERTIVM
GENVS.

Katzentreble.

c quisitè admodum Dioscorides & Plinius tertium Aizoī genus, quod uermicularē minorem hodie appellant, deliniarunt. Habet enim pinguis admodum foliola, ad Portulacæ sylvestris formam nonnihil accendentia, hirsuta, & breuiorū quām in Aizoo minorī cacumine. Reliqua quæ sequuntur in quibusdam Dioscoridis exemplaribus, manifestè adulterina sunt. Nec ijs plura habet Aldinū exemplar, & alia quæ paulò sunt castigatiora.

LOCVS.

Maius nascitur in montanis & testeis. Nonnulli autem in tectis domorum conferunt. Minus Aizoon in muris & petris, maceris uinearū, parietib[us] prouenit. Tertium in petrosis locis, sepulchris umbrosis, oppidorumq[ue] fossis.

TEMPS.

Florent Maio & Junio mensibus maius & minus. Tertiū autem genus in Maio tantum floribus ornatur luteis.

TEMPERAMENTVM.

Aizoon utrumque, tam maius quām minus, desiccant modicē, uehementer autem refrigerant: sunt enim ex tertio ordine & recessu refrigerantium. Tertium genus calidum esse, Dioscoridis & omniū ueterum testimonio constat. Gustus etiam minimè reclamat: si enim gustaueris, linguam uehementer urit.

VIRES.

EX DIOSCORIDE.

Maius uim obtinet refrigerandi & adstringendi. Conferunt ad erysipelata, herpetas, nomas, oculorū inflammationes, ambusta, podagras, folia per se, & cum polenta illita. Succus uero cum polenta & rosaceo, capiti in doloribus infunditur. Datur à phalangio morsis in potu, diarrhœa laboratibus, dysentericisq[ue]. Teretes lumbricos cum uino potus excutit. Subditus in pessō, muliebres fluxiones sistit. Succus etiam lippientibus à sanguine utiliter inungit. Minoris folia antedicto eandem facultatem habent. Tertium genus calfaciendi uim habet, acrem, & exulcerantem. Cum axungia illitum, strumas discutit.

EX GALENO.

Semper uiuū utruncq[ue] tam maius quām minus desiccatur quidem modicē, quandoquidē & mediocriter adstringat, omnis alterius uehementis qualitatis expers: quare in eo aqua essentia abundat. Refrigerat non mediocriter, ideoq[ue] ad erysipelata, herpetas, & à fluxione natas phlegmonas prodest.

EX PLINIO.

Vtriusq[ue] uis eadem, perfrigerare & adstringere. Medentur epiphoris folia impensa, uel succus inunctus. Purgant enim ulcera oculorum, expletōq[ue], & ad cicatricē perducunt. Palpebras deglutanant. Eadem capitis doloribus medentur, succo uel folio temporibus illitis. Aduersantur phalangiorum ictibus: aconito uero maius Aizoom præcipue. A scorpionibus quoque feriri id habentem negant. Medentur & aurium dolori.

APPENDIX.

Errat non parum hodie magna medicorū pars, qui Sedi genus tertium refrigerare, asserere haud uerent. Et mirum sanè cur ab eo errore illos Dioscorides non reuocet, qui disertè ait, hoc ipsum calefaciendi, & exulcerandi facultatem habere. Sed fortè non magnopere laborant quid de hac planta Dioscorides tradat: debuit, sed tamen erroris huius admonuisse eos saltem germanica eius plantæ nomenclatura. Neque enim alia ratione Maurpfeffer nostris Germanis dicta est, nisi quod in muris proueniat, gustuq[ue] acris admodum sit.

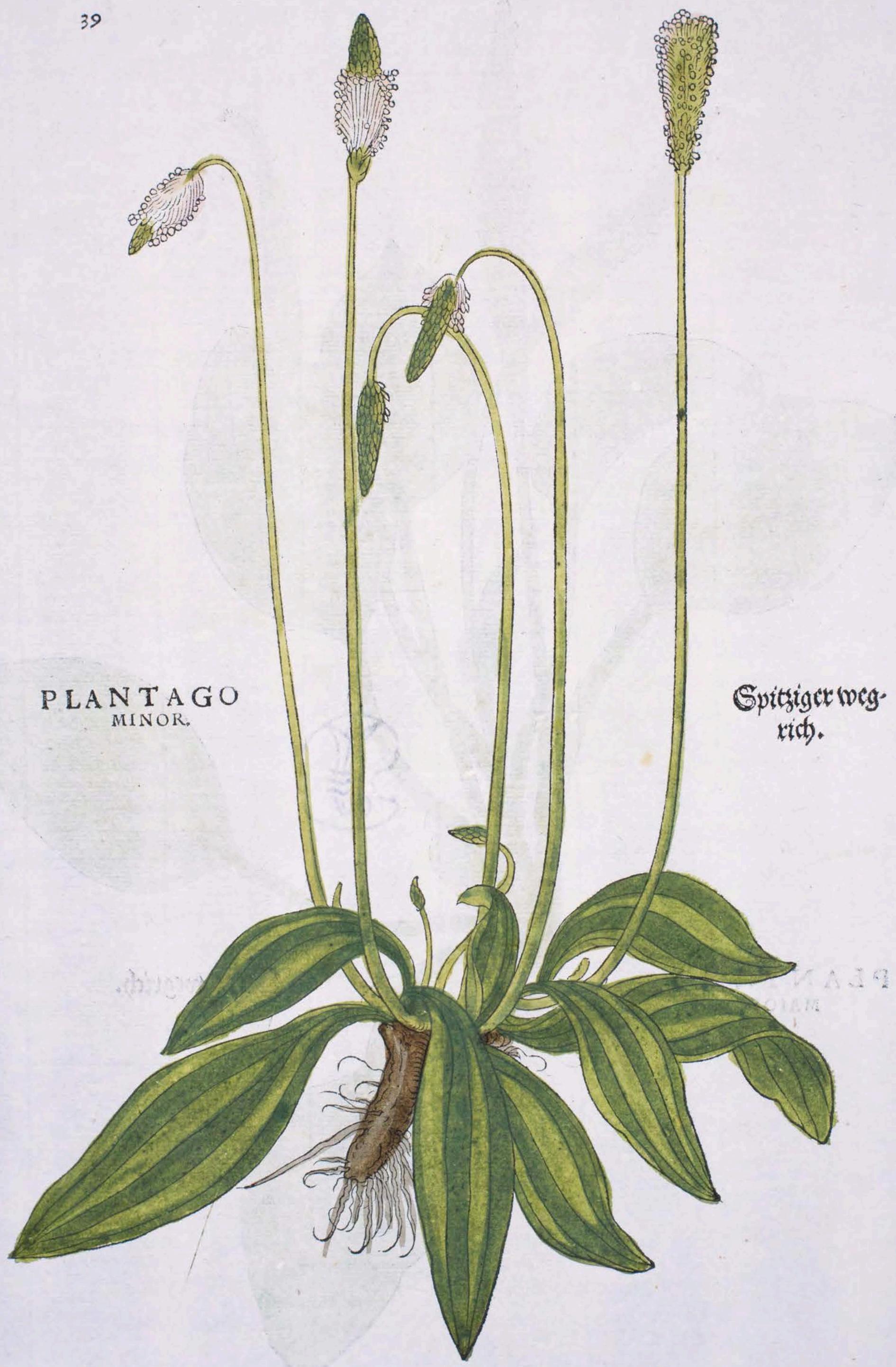

PLANTAGO
MAIOR.

Bicht wegrich.

D

39

PLANTAGO
MINOR.

Spitziger weg-
rich.

DE ARNOGLOSSO ▶ CAP. XI ▶

40

A

N O M I N A.

AΡΝΟΓΛΩΣΣΟΝ Græcis; Arnoglossum, Plantago Latinis nominatur. Nomen latinū Plantaginis officinę retinuerūt. Germanicè Wegerich/ Schafzungen/ quod nomen græco pulchrè respondet, dicitur. Arno- glossum, quod eius folia agninae linguae simillima sint, appellarūt Græ- ci, Latini autem Plantaginem, ducto à planta uocabulo, nuncuparunt. Sunt tamen qui à multitudine neruorum, quibus quasi costis in dorso per longitudinem folia eius distincta sunt, Polyneuron uocant.

*Arnoglossum un
de dictum.*

Plantago.

Polyneuron.

G E N E R A.

Duo Plantaginis sunt genera, ueterum omnium sententia, maior & minor. Ma- ior, quam peculiariter à septenis quæ in folijs apparent costis, græcè ἡπαλασυρού, id est, Septineruā uocant, Germanis nostris à foliorum latitudine grosser oder brey- ter wegerich nominatur. Minor, eo quod eius folia fibris quinc̄ tanquā neruis di- stincta sunt, ὥγηνδυρού, id est, Quinqueneruā dicitur. Officinae, quoniam folium ar- ctius definit in acumen, & uelut in lanceæ mucronē fastigiatur, Lanceolata m, uul- gus autem Lanceolam appellat. Germanicè Klein oder spitziger wegerich/ quia scilicet acuminatior & longior est, & ab equinę costæ similitudine, Rosripp uocat.

F O R M A.

Minor Plantago angustiora, minora, molliora, leuiora & tenuiora folia habet, *Minor.* caule angulosō, in terram inclinato; flores pallidos; semen in summis caulibus. Ma- ior contrà crassior uegetioribz, latiore folio, betaceo. Folia siquidem maioris Planta- ginis betaceorum effigiem, nō alterius oleris referunt, quod Dioscorides λαχενδελού dixit. Nam apud Athenienses λάχενον pro Beta s̄epe sumi solet, à cuius folijs non λάχενον multum Plantaginea uidentur abhorrere. Non itaq; olus intelligere potuit, cum in exprimenda similitudine speciatim loqui, non generatim conueniat. Huius cau- lis angulosus, subruber, altitudine cubitali, à medio sui ad uerticē usq; tenui semi- ne circundatus, flosculum in spica luteum, nōnunquam herbaceum ostentat. Radí ces subsunt illi teneræ, hirsutæ, candide, digitali crassitudine. Descriptiones hæ Dio- scoridis pulchrè picturæ respondent. Antiquus etiam herbarius easdem pro ma- iori & minori Plantagine herbas exhibit.

L O C V S.

Maior in palustribus potissimum nascitur. Vtraq; autem circum sepes, aggeres, prata, & lacunosa loca.

T E M P V S.

Herba & flores in æstatis initio, Maio & Junio mensibus, semen uero Augusto carpitur mense.

T E M P E R A M E N T V M.

Mixtae est temperaturæ Plantago, habet enim quiddam aqueū frigidum; habet uero & austерum quiddam, id quod terreum est, siccum, frigidum. Itaq; refrigerat simul & desiccat, & in utroq; secundi recessus à medijs est.

V I R E S.

E X D I O S C O R I D E.

Vim habent folia exiccatoriā & adstringentē, ideo ad omnia ulcera maligna, ele- phantica, quæ humore scatent, & sordida, cōferunt. Eruptiones sanguinis, nomas, carbunculos, herpetas, epinyctidasq; cohibent. Ulcera uetera & inæqualia cicatri- ce obducunt. Medentur & ijs quæ Chironia nuncupātur. Sinus glutinant. Morsi- bus canis, ambustis, inflammationibus, parotydi, panis, prosunt. Strumis & ægilo- pis cum sale illita cōferunt. Olus coctū cum aceto & sale dysentericis & cœliacis sum- ptum subuenit. Datur & in locum Betæ cum lenticula coctum. In leucophlegma- tia post aridas epulas in medio herba decocta datur. Comitialib. & asthmaticis da- ta proficit. Foliorū succus oris ulcera continua collutione purgat. Cum creta cimo-

D 2 lia &

c lia & cerusa ignibus sacris medetur. Fistulas infusus sanat. Auriū doloribus & lip-
pitudinibus succus instillatus, & collyrijs additus prodest. Gingiuī sanguinolen-
tis, & sanguinē reiūcientibus potus cōfert. Dysentericis subter per aluum inīicitur.
Bibitur contra tabem. Aduersus uteri strangulationes in lana apponitur: item uul-
uæ fluxiones. Semen cum uino potum alii fluxiones, & sanguinis excreciones si-
stit. Radix decocta collutione, & cōmanducata, dentiū dolores sedat. Eadem cum
folijs in passo ad uescicæ renūm̄ ulcera præbetur. Ferunt tres radices cum tribus
uini cyathis, & parī aquæ potas, tertianis auxiliari, & quatuor quartanis. Sunt qui
radice è collo suspensa ad strumas discutiendas utantur.

EX GALENO.

Quæcunq; medicamenta cum hoc quod refrigerant unā etiam adstringunt, ea
& ad ulceræ maligna omnia, & ad fluxiones, & putredines profundat, atque adeo etiā
ad dysenterias: nam & sanguinis eruptiones sistunt, & si quid aduratur refrigerant.
Sinus quoq; glutinant, & alia ulceræ recentia simul & uetera. In omnibus fere id ge-
nus medicamentis primas tenet, aut certè nulli secundū est Arnoglossum, idq; tem-
peraturæ symmetria. Nam siccitatem obtinet morsus expertem, & frigiditatē quæ
nondum obstupefaciat. Semen eius & radix similis sunt facultatis, attamen siccio-
ris, & minus frigidæ. Semen etiam subtilium est partium, radices autem crassiorū.
Et huius herbe folia exiccata, subtilioris & minus frigidæ facultatis fiunt, nempe dif-
flato ex eo ac digesto excremento aqueo. Hac ratione radicibus utuntur ad dentiū
dolores, tum manducantes, tum collutionibus incoquentes. Præterea ad iecinoris
& renūm obstructions non has tantum adhibent, sed folia quoque & multò ma-
gis semen: hæc enim quandam abstergendi in se facultatē habent, quam & in her-
ba uiridi inesse satis conīci potest, uerum ab humiditatis copia uinci.

D

EX PLINIO.

Vis mira in siccando densandoq; corpore, cauterij uicem obtinens. Nulla res æ-
que sistit fluxiones, quas græci rheumatismos uocant. Stomachū corroborat Plan-
tago per se sumpta in cibo cum lente alicæue sorbitione. Strumis medetur. Semen
eius in uino tritum, uel ipsa ex aceto cocta, aut alica ex succo eius sumpta dysenteri-
cis datur. Lichenis feedo malo medetur trita. Vitiæ sedis & attritus celerrimè sanat.
Ex aqua mulsa duabus horis ante accessionem pota duabus drachmis, tertianas le-
niiores facit, uel succus radicis madefactæ uel tufæ, uel ipsa radix trita in aqua ferro
calefacta. Quidam ternas radices in tribus cyathis aquæ dederunt. Idem in quar-
tanis quaternas fecerunt. Hydropicos sanat in cibo cum prius panem siccum come-
derint sine potu. Folia podagras refrigerant, & in primo impetu podagræ rubentis,
hoc est, calidæ, conueniunt. Oris ulceræ succus emendat, & folia radicesq; cōman-
ducata, uel si rheumatismo laboreto. Vitiæ reiectionis sanguinis idem medetur.
Phthisim sanat si bibatur, & ipsa decocta in uino cum sale & oleo à somno matutino
refrigerat. Luxatis dolores & tumores tollunt folia tusa, addito sale modico. Fi-
stulis infusus succus auxilio est. Sanguinis profluuium sistit semen, si ore reiūciatur,
siue alio fluat, siue foeminarum utero. Succus uomentibus sanguinem datur.

Contusis, euersis omnibus modis ipsa sumitur. Medetur omnium ge-
nerum ulceribus, peculiariter foeminarum, senum, & infan-
tium, igne mollita, melior & cum cerato,

DE ALI-

C

NOMINA.

Plantago aquatica.

ΑΙΣΜΑ, ἡ ἀλισμάτων græcè: Alisma, Damasonium latinè nominatur. Sunt qui eam herbam esse putent, quam herbarij & uulgas nominant Barbam syluanam, & Plantaginē aquaticam: nōnulli uero eam, quam multi pastoralem fistulam uocat. Prior Germanis Wässer wegrich/ & Froeschlöffel/ quod scilicet in palustribus nascatur, ubi frequentes sunt ranæ. Altera uero iisdem Hirtenpfeiff nominatur. Plantaginem autem aquaticā, ob natales & similitudinem quae illi cum uera Plantagine est, dixerunt: quemadmodū fistulam pastoralem, quod singulari scapo ruditis fistule & longitudinē & effigiem quandam uideatur imitari. Quæ uero nostra de ijs sit sententia paulò post indicabimus.

FORMA.

Alisma folia Plantagini similia habet, angustiora tamen & in terram reflexa, demissaç. Caulis illi est tenuis, simplex, altitudine cubitum excedente, thyrso similis, capitula habens. Flores tenues, candidos & aliquatenus pallidos obtinet. Radices ut Ellebori nigri tenues, odoratas, acres, modiceç pingues. Ex qua quidē delinatione satis constat neutram herbarum quarum picturas damus, esse Alisma. Nam herba quam hodie Plantaginem aquaticam uocant, non per omnia historię respondet. Ut enim alia præterea, radix eius neque odorata, neque acris est. Alterius autem, quam pastoralem fistulam nominauimus, et si radix odorata sit, minimè tamē acris existit. Quicquid tamen sit, hac potius quā altera pro Alismate utendum esse censeo. Eius effigiem suo loco dabimus.

LOCVS.

Aquosa amat loca, in quibus passim nascitur.

TEMPVS.

D In æstate colligi potest, tum enim floribus abundat.

TEMPERAMENTVM.

Calidam esse hanc herbam satis monstrant radices, quas acres esse constat. Absterioriam etiam quandam in se facultatem obtinent.

VIRSES. EX DIOSCORIDE.

Radix unius aut alterius drachmæ pondere cum uino pota, his qui leporem marinum deuorarunt, prodest, & quos rubeta rana momorderit, quiç opium hauserunt. Torminibus & dysenteriæ per se, aut cum Dauco pari pondere pota confert. Conuulsis itidem & uteri strangulationibus. Herba fistit aluum, menses ducit, & cœdemata illita lenit.

EX GALENO.

Damasonium aut Alisma. De hac herba in tertio libro tradit Dioscorides, quod radix eius epota dysenterias sanet, & aluum fistat, atçœdemata mitiget. Nos uero ea experti non sumus. Quod autem cōstitutos in renibus calculos aqua in qua decocta fuerit pota cōminuat, casu experti sumus. Ex quo liquet, quod absterioriam quandam facultatem obtinet.

EX PLINIO.

Vsus in radice aduersus ranas & lepores marinos. Lepori marino aduersatur in uino potum. Strumis imponitur ex aqua coelesti folium tritum, uel radix cum axungio tusa, ita ut imposita folio suo operiatur. Sic & ad omnes ceruicis dolores, tumoresç, quacuncç in parte.

DE ARTE-

ARTEMISIA
LATIFOLIA.

Beifuß.

D 4

ARTEMISIA
MONOCLONOS.

Reinfarn.

TAGETES
INDICA.

Indianische
negelen.

A

NOMINA.

PTEMISIA Græcis, Artemisia latinis, Germanis Beyfūß/Bucken/
S. Johans gürtel/Sonnenwend gürtel/oder Grosser reinfarn ap-
pellatur. Officinę ueterem appellationē retinent. Nomen herbe indi-
tum putant ab Artemisia uxore Mausoli regis, quę sibi hanc herbam
adoptauit, cū antē Parthenis, id est, uirginalis, quod uirgo dea illi no-
men dederit, uocaretur. Non desunt qui ab Artemide cognominatā arbitrentur,
quod priuatim feeminarū malis, quibus αφρικα, hoc est, Diana praeest, medeatur.
Nomen Germanicū S. Johans gürtel, quasi diui Ioannis zonam dicas, à supersti-
tiosulis nōnullis monachis & mulierculis herbæ huic impositum est. Nam fuerunt
qui non coronas duntaxat, sed etiam zonas ex ista herba cōfecerunt, quas tandem
in ignem, qui in die diuoloanni baptistæ sacro, in singulis plateis urbium succende-
batur, nescio in quem euentū, proiecerunt, hauddubiè hacherba in deserto diuum
Ioannem cinctum fuisse somniati.

*Artemisia unde
dicitur.*

GENERA.

Tres sunt, Dioscoride teste, Artemisię species, quę etiam hodie apud nos passim
reperiuntur. Prima πλευριφυλλο, latinè Artemisia latifolia dici potest. Ea autem est *Artemisia lati-*
quæ simpliciter hodie Artemisia uocatur. Huius iterū duo sunt genera colore dun-*folia.*
taxat distantia: unū caule & floribus rubens, Germanis Rot bucken/uel Rot bey-
fūß dicitur: alterum candicans caule, floribus uero flavis, Germanicè weiß bucken
appellatur. Altera græcè λεπτόφυλλο, latinè uero Tenuifolia nominatur: quod quidē
genus uulgas hodie Matricariā, Germani Wüterkraut/& Mettram, quod uteri,
quem matricē uocant, morbis medeat. Tertia species Artemisia monoclono dicil-
tur, Tanacetū corrupto nomine pro Tagetē hodie nominant, Germani Reinfarn,

Artemisia tenuis
folia.

Matricaria.
Artemisia mono
clenos.

Tanacetum.
Tagetes.

quod filicis ferè speciem referat, & in aquarum ripis nascatur. Alio nomine Wurm-
kraut, quoniā lumbricos è uentre pellat. Esse uero hanc herbam aliquam Artemi-
się speciem uel hinc etiam cōstare potest, quod primam speciē, ut diximus, nōnulli
Germanicè Grossen reinfarn uocant: hac enim nomenclatura manifestè docent, &
eam quam Tagetem appellant Artemisię esse congenerem, quod scilicet eandem
habeat appellationē. Huius hauddubiè generis est herba quæ elegantissimos pro-
fert flores, garyophyllos Indos uocatos: nulla enim in re nisi floribus, qui sunt ele-
gantiores & longè maiores, ab hac nostra distat: odore tamē nostrā hanc etiam uin-
cit. Hinc est quod Tagetē Indicam appellauerimus, Germanicè autem Indianische
negelen. His autē herbis tribus cōuenire Dioscoridis descriptiōes facile unusquisque
ex ijs quæ paulò pōst dicemus cognoscet. Esse autem Artemisię genera ex manu-
scripto codice, quem ob uetusatem lubens cito, manifestè colligi potest. Is enim pi-
ctas ordine tres iam cōmemoratas herbas ita ob oculos ponit, ut nemo qui illas uel
semel saltem uiderit, non agnoscat. Picturæ accedunt descriptiones, & nomenclatu-
ræ hodie etiam usitatæ. Primam enim Artemisię, alteram Leptophyllum & Ma-
tricariam, tertiam uero Tagetem, quo nomine Apuleius usus est, & Tanacetum
appellat, ita ut nemo deinceps quin uera sint Artemisię genera dubitate debeat,
aut meritò possit.

FORMA.

Prima species quæ priuatim Artemisia dicitur, fruticosa est herba, Absinthio si-
milis, maiora tamen & pinguiora folia habet, quæ supernè ex nigro uiuescunt, sub-
ter autem candicāt, crebrò etiam reselecta sunt. Flos illi tenuis, & semen rotundū. Al-
tera, folia tenuiora obtinet, flores exiguo, tenues, albos, & grauiter olentes. Porro
Sampsuchi odorem cōfricata eius folia & flores referūt. Quę utiqz descriptio ita Ma-
tricariā uulgo dīctam herbā exprimit, ut nemo non, nisi talpa cęcior sit, hanc esse al-
teram

c teram Artemisiæ speciem uideat. Fruticosa enim herba est Matricaria, folijs quam sit Artemisia propriè dicta gracilioribus, floribus tenuioribus, per ambitum albis, (intus enim lutei existūt) grauiter cum uniuersa herba olenibus. Hallucinan̄ itaque qui Serapionis interpretē secuti, Dioscoridis Parthenium esse putant, ut suo loco abundē demonstrabimus. Tertia μονόκλων, hoc est, unicaulis dicta, simplici caule confurgit, folijs minutim scissis. Caulis in summo floribus luteis & tenuibus abundat, Hæc odoris iucunditate priorem uincit. Quæ sanè descriptio pulchrè herbam Tanacetum appellatam hodie, deliniat, ita ut tertiam esse Artemisiæ speciem nemo dubitare debeat, aut saltē iure queat. Tagetes Indica caule exurgit rubescente, ramulis multis brachiato, folijs tenuibus, minutim scissis, & grauiter odoratis, floribus in summo caule luteis, & croci ferè colorem referentibus, elegantia nulli alteri cedentibus.

LOCVS.

Prima nascitur in aquosis, incultis, asperisq; locis. Altera in hortis, locis siccis & lapidosis. Tertia in aquarum ripis, atque uinearum aggeribus passim prouenit, unde Germanicè apposito uocabulo Reinfarn uocatur. Indica Tagetes non nisi sata prouenit in Germania.

TEMPVS.

Singula genera tria æstate, potissimum cum uua maturescit, tunc enim abundant floribus, colliguntur, Indica paulò tardius in nostra regione floret.

TEMPERAMENTVM.

Calefaciunt & modicè desiccant, & sunt, quod ad calefactionem attinet, ordinis secundi: quod uero ad resiccationem, aut primi intensi, aut secundi remissi. Sunt etiam modicè tenuium partium.

VIRSES. EX DIOSCORIDE.

Excalfaciunt & extenuant. Feruefactæ prosunt ad insessus muliebres, ducendos d menses, secundas, & foetus. Vteri præclusionem atque inflammationē iuuant, lapides frangunt, & urinæ suppressionem tollunt. Herba ipsa imo uentri illita copiosa, menses mouet. Succus eius cū myrrha subactus & admotus, ex utero elicit quæcunq; & infessio. Bibitur etiam coma trium drachmarum pondere eorundem ducentorum gratia. Si quis stomacho laborans Artemisiæ leptophyllum contuderit probè cum oleo amygdalino, & ueluti malagma confecerit, stomachoq; impo fuerit, sanabitur. Nervorum quoque dolore si quis affectus fuerit, ac succum eius cum oleo rosaceo miscens inunxerit, curabitur.

EX GALENO.

Ad renum calculos mediocriter, & ad uteri fomentationes prosunt.

EX PLINIO.

Artemisia priuatim foeminarum malis medetur. Eandem quoq; secum habentibus, negant nocere mala medicamenta, bestiām uellam, ne solem quidem. Bibitur & hæc ex uino aduersus opium. Alligata priuatim potens traditur, potāue aduersus ranas. Alligatam qui habet uiator, negatur lassitudinem sentire.

APPENDIX.

Præter dictas facultates usu compertum est, flores Tanaceti pueris ex uino uel lacte datos, mirificè ex uentre lumbricos pellere, ideoq; Germanis herba lumbricoru, ut paulò antè diximus, appellata est hæc Artemisiæ species.

DE APA-

51 DE APARINE CAP. XIII.

C

NOMINA.

Errant qui putat legendū esse ὄμφαλόν αρπήν, οὐ λαθρωπή grēcē, Aparine latīnē, Kleb̄raue Germanicē nomina. Omphalocarpos ab umbilici similitudine, quam semē eius refert, rectē dicta est. Philanthropos autem uox humanitatis, amoris & comitatus illi imposita est, quod blanda, comis, & hospitalis herba sit, nec aliter prætereuntiū uestes apprehendat, quām solent amici & hospitaiores à se discedentes comprehensa ueste retinere, aut si id nequeant, aliquandiu se qui. Quam appellationem pulchrē Germani exprimentes, Kleb̄rant nominant: est enim illis Kleben/ quod latīnis tenaciter adhærere. Officinæ & herbariū nōnulli Aspergulam hodie uocant: rectius tamen una detrita litera nominarent Asperulā, quod asperitate sua attingentiū uestimentis pertinaciter hæreat.

Omphalo
carpos.
Philan-
thropos.

FORMA.

Ramulos habet Aparine multos, exiguos, quadrangulos, & asperos. Folia per ambitum orbēm Rubiæ modo per interualla, circumposita. Flores albos. Semē durum, candidum, rotundum, à medio, umbilici modo, leniter cōcauum. Ipsa herba uestibus adhærescit.

LOCVS.

Nascitur in frumentario agro, aut hortis circa sepes & macerias.

TEMPVS.

Colligitur æstate dum semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Aparine modicē extergit & desiccatur, habetq; nonnihil tenuium partium: unde satis constat hanc aliquam etiam caloris in se portionem habere.

D

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Aparines seminis, caulinum & foliorum succus cum uino potus, phalangiorū & uiperarū morsibus auxiliatur. Infusus doloribus aurium medetur. Herba ipsa cum axungia trita coacta, strumas discutit.

EX PLINIO.

Efficax Aparine contra serpentes, semine poto ex uino drachma: & contra phalangia. Sanguinis abundantiam ex uulneribus reprimunt folia imposita. Succus auribus infunditur.

DE ACANTHO CAP. XV.

NOMINA.

Branca ursina.

KANΘΟΣ, ἄκανθα Grēcis, Acanthus siue Acantha Latīnis dicitur. Officinæ à similitudine, quam eius folia cum anterioribus ursorum pedibus habent, Brancā ursinam uocant. Ad quam etiam similitudinem respicientes Germani, Bernklaw oder Berntag nominant. Illud non prætereundū esse putaui, hanc herbam olim etiam Romanis Marmorariam esse dictam: quæ uox in omnibus Dioscoridis exemplaribus de prauata est, ac in Mamolariam detorta: quod eius folia columnarū maximē Corinthiarum capitulis insculpebantur, quarum identidem tam scapi quām uertices mā more splendebant. Antiqui etiam Acantho pateras pingebant.

GENERA.

Duo Acanthi genera damus. Primum quidem legitimam Acanthum nominamus, quod scilicet descriptioni per omnia respondeat. Germanis dicitur Welsch bernklaw. Alterum Germanicā, quod nimirum in Germania officinæ omnes pro Acantho hanc usurpent herbam. Germanis simpliciter Bernklaw uocatur.

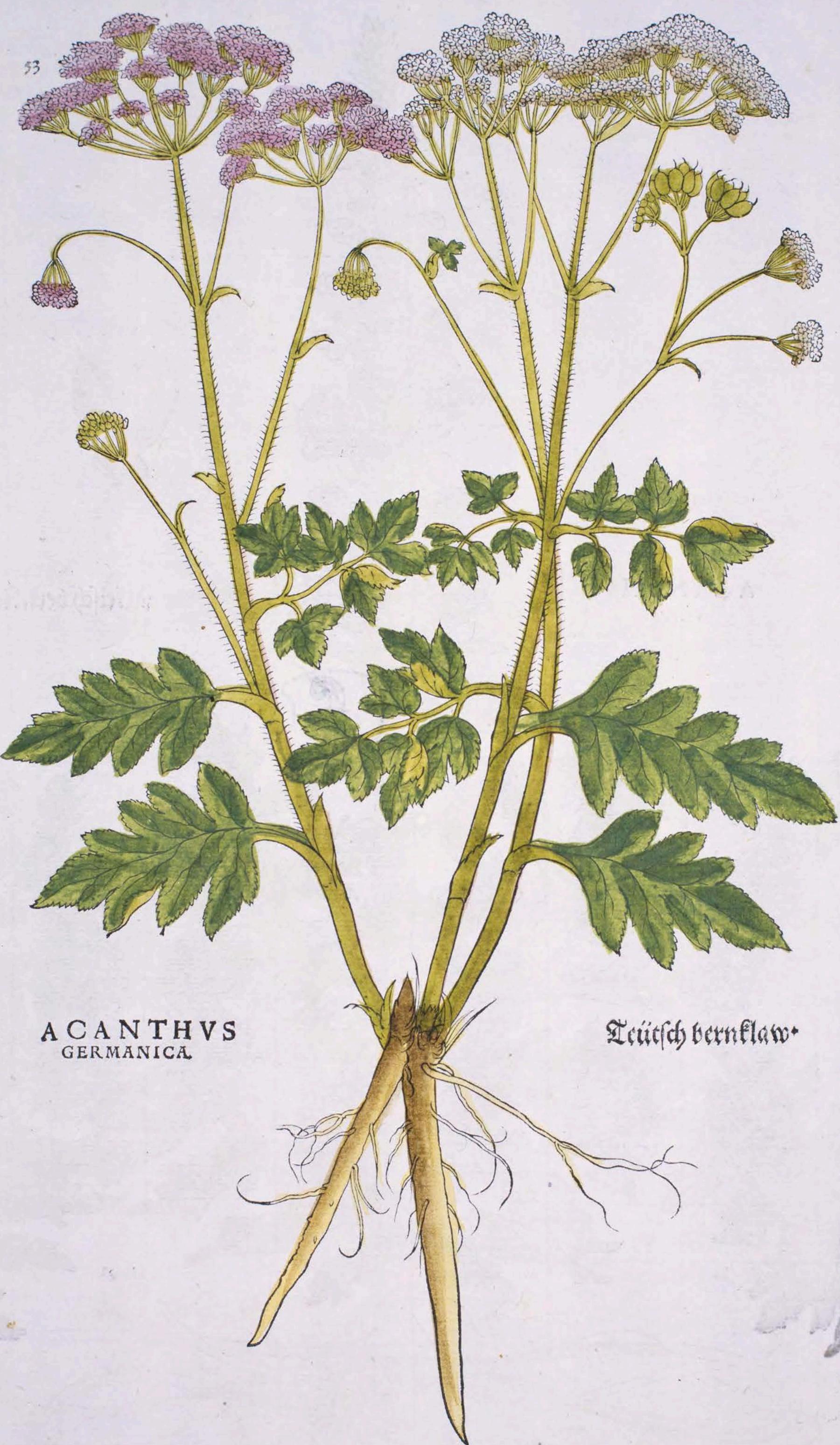
FORMA.

ACANTHVS
VERA.

Welsch bernklaue.

E 2

A

FORMA.

Folia habet multò quām Lactuca latiora & longiora, Erucæ modo incisuris diuisa, nigricantia, pinguia, leuia. Caulem leuem, binūm cubitorum, digitali crassitudine, ex interuallis sub ipsum usq; uerticem foliolis quibusdam oblongis ueluti nucamentis, aculeatis, ex quibus candidus promit flos. Semen illi est oblongum, luteum, caput thyrsi specie. Radices subsunt glutinosæ, mucosæ, rubentes, longæ. Hactenus Dioscorides. Si autem ueri Acanthi picturam diligenter spectare uolueris, huic descriptioni prorsus quadrare uidebis, ita ut nulla sit nota quæ illi non ad amissim respondeat. Neque impedit quod Acantha spinam significet, spinosa enim & haec quidem herba est, sed mollibus duntaxat spinis, ideoq; à Vergilio molliis Acanthus dicitur. Germanicam tamen Acanthum ad Dioscoridis picturam non penitus accedere, est euidentissimū. Poteſt tamē in prioris inopia, huius etiam cōmodus esse uſus, ut ex ijs quæ paulò pōst dicemus, patebit.

LOCVS.

Nascitur uera in hortis, petrosis & humentib locis. Germanica in hortis & pratibus undique.

TEMPVS.

Colligitur in æstate dum floribus & semine abundat, Iunio præcipue & Iulio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Folia Acanthi mediocriter digerentem facultatem obtinent. At radix exiccatoria est, & leuiter incisoria, & tenuium partium. Hanc uim Acantho etiam Germanico inesse, gustus abunde monstrat. Folia enim eius modicè amara, radix autem subacris est.

VIRSES. EX DIOSCORIDE.

B Acanthi radices ustis & luxatis illitæ profund. Potæ urinam mouent, & aluum fistunt. Tabidis, ruptis, conuulsis, mirè utiles sunt.

EX PLINIO.

Radices Acanthi ustis luxatisq; mirè profund. Item ruptis, conuulsis, & phthisin metuentibus incoctæ cibo, maximè ptisana. Podagrī quoq; illinuntur tritæ & calfactæ calidis.

APPENDIX.

Etsi nostræ Brancæ ursinæ facies picturæ Acanthi non undiquaq; respondeat, tamē eius radicem eandem habere cum Acanthi ueri radice facultatē est euidentissimum. Cum enim gusto subacris sit, necesse est ut exiccat, incidat, & tenuium sit partium. Errant itaq; nostræ ætatis medici, qui neglecta prorsus radice, folijs tantum utuntur, quæ quidem mediocriter discutere ualent.

DE SPINA ALBA CAP. XVI

NOMINA.

KANOA λευκὴ græcē, Spina alba latine, Officinae Bedegarim seu Bede.

Bedeguar. guar Pēno nomine appellant, Germani Weißdistel / oder Stechtraut.

Nomen herba hæc ab albis folijs seu lacteis maculis, quibus folia conspersa sunt, accepit.

spina alba una
de dicta.

GENERA.

Quamvis Dioscorides Spinæ albæ duntaxat unum faciat genus, tamen cū plures inueniantur apud nos herbæ quæ descriptioni respondent, plura etiam ut illius statuamus genera necesse est. Vnum itaq; genus est, quod hodie uulgò Carduus Mariæ dicitur, Germanis uero Mariendistel oder Strawendistel nominatur. Nos spinam albam hortensem, quod nimirum in hortis tantum proueniat, appellaui-

E 3 mus.

citus. Alterum genus sylvestre est, proxime ad Dioscoridis delinatione accedens, ideoque à Germanis Weißwegdistel uocatur. Cæterum uidimus herbam peregrinā siccā, quæ sylvestri, quod ad formam attinet, per omnia respondebat, quæ haud dubiè uera spina alba erat, & descriptioni prorsus cōueniebat. Picturam eius, quod uiridi destituebamur, dare non potuimus.

FORMA.

Folia albo Chamæleonti similia habet, angustiora tamen & candidiora, subdensa, subaspera, & aculeata. Caulem binos cubitos excedente, dīgitī magni aut minoris crassitudine, subalbū, intus cauum. In cacumine eius caput est aculeatum, Echino marino non absimile, minus tamen & oblongū. Flores purpureos, in quibus semen Cnici forma, sed rotundius. Quæ descriptio in uniuersum quadrare uidetur herbæ quæ uulgò Carduus Mariæ appellatur. Folia siquidem Chamæleon ti non dissimilia, angustiora, candidiora (albis enim maculis undique cōspersa, unde tam Græcum quam Latinum, adde etiam Germanicum nomen Weißdistel/ut diximus, illi impositum est) subdensa, subaspera, & minimè mollia, & mirum in modum aculeata sunt, ita ut contrectata immodecē pungant. Caulis eidem supra bina cubita altus, dīgitī maioris aut minoris crassitudine, & inanis. In summo uertice Echino marino haud dissimile caput aculeatum obtinet. Flores denique purpureos, in quibus semen Cnico simile, sed rotundius habet, id quod ex utriuscq; seminis collatione pulchrè deprehendes. His accedit, quod facultates quas albæ Spinæ Dioscorides tribuit, similes sint ijs quæ Carduo Mariæ à nostris hodie herbarijs assignantur, ut ex sequentibus innotescet clariss. Sylvestri sic quadrat descrip̄tio ut nihil magis. Nam, ut cætera omittā, radix desiccatoria est & modicē adstringens, atque adeo genuinas Spinæ albæ facultates obtinet,

D

Nascitur in montibus & syluosis locis. Hodie in hortis passim etiam plantatur, ut alia quædam Carduorū genera. Sylvestre in locis incultis & arenosis prouenit.

TEMPS.

Colligenda est herba in æstate dum semine pregnans est. Floret autem Iunio & Julio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Radix eius desiccatoria est, & modicē adstringens. Semen uero tenuis essentiae, & calidæ facultatis.

VIRSES.

EX DIOSCORIDE.

Radix huius pota, sanguinē excreantibus, stomachicis & cœliacis prodest. Vrnam cit. Oedematis illinitur. Decocto eius dentes in dolore colluuntur. Semen potum conuulsis infantibus, & à serpente demorsis auxiliatur. Ferunt etiam quod amuletum ex eo uenenatas bestias abigat.

EX GALENO.

Radix cœliacis & stomachicis succurrīt. Sanguinis reiectiones cohibet, & cœdemata illita contrahit, ac dentes dolentes iuuat, si decocto eius colluantur. Semen potum ijs qui conuelluntur prodest.

DE ASPA-

SPINA ALBA
HORTENSIS.

Marien distel.

E 4

ASPARAGVS

Spargen.

NOMINA.

Asparagus unde
dictus.

ΣΠΑΡΑΓΟΣ græcè, Asparagus latinè uocatur. Officinæ extrita priore litera Sparagum nominat, Germani Spargen. Sic autem potissimum altilis satiuusq; de quo nobis hic sermo est, nominatur, eò quod coliculos hos, qui prima germinatione prodeunt è terra, præcipuos habeat.

FORMA.

E radiculis thrysus primum exilit, cacumine in torulos turbinato, quod tandem increscens explicatur in pregrandes ramos, quibus insunt folia capillamenti modo, & ut Fœniculi tenuata, quæ per uetus statem occalescunt in spinulas. Florem fundit paruulum, quo decusso baccæ dependent primum uirides, quæ tandem maturitate rubescunt, seminibus refertæ. Radices spongiosæ, longæ & rotundæ.

LOCVS.

In hortis seritur & plantatur, inq; nonnullis locis lapidosis sponte prouenit.

TEMPS.

Thyrsos primū cum uer appetit emicante uiret, spica tum cibis expetita. Recentes hos thyrsulos in uoluptatem gulæ uerterunt helluones. Hodie decoctus in iure Asparagus, aceto, sale, & oleo conspersus, magno gulæ delectamento comeditur, & in principum delicijs est. Semen suo legitur tempore, nimirum æstate.

TEMPERAMENTVM.

Abstergendi facultatem habet Asparagus, idq; citra manifestam aut caliditatem, aut frigiditatem.

VIRES.

EX DIOSCORIDE.

Asparagi coliculi cocti & comesti aluum molliunt, & urinam mouent. Radicum uero decoctum, difficultati urinæ, regio morbo correptis, nephriticis, ischiadicis: d cum uino autem idem decoctum phalangiorum morsibus auxiliatur. Si decoctum super dente retineatur, eius dolori medetur. Facit ad eadem omnia semen etiam potum. Ferunt mori canes decoctum eius bibentes.

EX GALENO.

Renes ac iecur infarctu liberat Asparagus, & maximè herbæ ipsius radices & semen. Quin & dentiū dolores sanat siccitatis nomine, quam uel maximè dentes requirunt.

EX PLINIO.

Vtilissimus stomacho cibus, ut traditur, Asparagi. Cumino quidem addito inflationes stomachi coliq; discutiunt. Idem oculis claritatē adferunt. Ventrem leniter molliunt. Pectoris & spinæ doloribus, intestinorumq; uitij prospicunt. Vino cum coquuntur addito, lumborū & renū dolores mitigant. Venerem stimulant. Vrinam carent utilissimè, præterquā quod uescam exulcerant. Radix quoq; plurimorum prædicatione trita, & in uino albo pota, calculos exturbat. Quidam ad uuluæ dolorem, radicem cum uino dulci propinan. Eadem in aceto decocta contra elephantiam proficit. Asparago trito cum oleo perunctum pungit ab apibus negant.

EX SIMEONE SETHI.

Asparagus olerum omniū maximè nutrit. Proinde si quis dicat eius naturā positam esse mediā inter olera & carnes, non procul à uero aberrabit, propter nutriendi facultatem plantarū & carnium, quæ similiter se habet. Vrinam quoq; cit, & obstrunctiones iecoris & renū aperit: id quod manifestū ex eo, quod urinæ odorem in suum transmutat, ut hunc qui aliquantulū eius ederint, sentiant. Necq; quispiam admiretur illum statim urinæ suam qualitatē indere: nam & rubea tinctorum si manibus contineatur, urinam in suum colorem transmutat: quod paradoxum etiam esse uidetur, ut extrinsecus impositum urinam tingat. Asparagi colicis & renū affectibus, qui à pituita proueniunt, auxiliantur: semen genitale augent, & celerius quam reliqua olera in sanguinem mutantur. Menses ciunt. Cordis palpitationib. succurrunt: dentibus prospicunt: sed nō semper stomacho boni sunt, propterea garo & oleo conditis, cum mediocriter cocti sunt, ijs uti oportet.

DE ANONE.

DE ANONE ▶ CAP ▶ XVIIIP

C

N O M I N A.

Restabouis.

Remora aratri.

Acutella.

NΩΝΤΣ, ἡ ὄνωνις Grēcis: Anonis & Ononis Latinis appellatur. Vulgus herbariorū Restam bouis, quod in opere arantes boues subinde sistat, nominare solet. Nōnulli Remoram aratri, quod altis & duris radicib. in agris aratrum remoretur, appellant. Sunt qui Acutellam uocent, quod suis scilicet spinis ingredientium pedes pungat & offendat. Germanis Hæwhechet nuncupatur, & Ochsenbrech/ quia crebris inter folia aculeis, haud secus ac instrumentum hoc quo mulieres linum carmināt, & à crassiore purgant stuppa, horreat: uel quod ligone ad aculeatam hanc herbam eruendam & extirpandam cum in altum agitur, & sepe propagat, opus sit. Equites Germani Staltraut/ eò quod decoctum eius meiere nequeuntib. equis offeratur, uocant. Binominis autem antiquis est scriptoribus, una tantum litera mutata. Sunt enim qui Ononim, ut Theophrastus & Galenus: sunt etiam qui Anonim, ueluti Dioscorides & Plinius, nominent. Anonis hauddubiè à non iuuando, quod nullo iuuamine polleat, dicta est. Siquidem aratoribus inimica est, uiuaxq; nimis fruges opprimit, suisq; aculeis nocet. Ononis uero, quod asinos, quos Grēci ὄνος uocant, sepe terentes ad illam scabentesq; iuuet. Complures quoq; Graj herbam sic appellari prodiderunt, quod in ea se uolutantes, spinis eius dorsum libenter affricent & scabant. Officinis prorsus ignota, & inusitata.

F O R M A.

Ramos habet palmares, aut maiores, fruticosos, frequentibus geniculis cinctos, cauis alarū multis, capitula rotunda. Folia exigua, tenuia ceu Lentis, ad Rutæ, aut scenarij Loti figuram accendentia, subhirsuta, odorata, nec iniucundè olentia. Ramuli acutas spinas, spiculis acuminatis similes, solidasq; gerunt. Radice candida nititur. Theophrastus toto caule foliatam esse tradit, ut ueluti coronam ex interuallis tota species repræsentet. Florem quoque illi esse minutulum, & in siliqua non undique septum scribit. Quæ sanè singula pulchrè picturæ respondent, & Anonim esse hanc herbam quam Restam bouis hodie herbarij nominant, euidenter, nulla reclamante nota, ostendunt. Nam hæc ramos spargit fruticosos, palmo longiores, frequentibus cinctos articulis, à quibus alæ funduntur. Capitula exerit orbiculata, folia Lentis parua, ad Rutæ uel pratensis Loti figurā accendentia, hirsuta, iucundum odorem expirantia, inter quæ nocentiores, & mucronatæ cuspidis aculei quasi spicula subrigunt. Flos ferè Pisi dilutiore micat purpura, in siliqua non undique septus. Radix in nigro candicans.

L O C V S.

Nascitur culto solo, pingui, & glutinoso, præcipue autem in segetibus & aruis, inimica agricolis, uiuaxq; supra modum. Cum enim altam lætamue nacta tellurem fuerit, protinus in altum agitur, & singulis annis, surculis in latus emissis, rursus anno postero deorsum uersus acta pluribus ramis luxuriat, ideoq; runcanda & radicis extirpanda uenit.

T E M P V S.

Aestate germinare incipit, à frugibus perficitur, autumno sui incrementi finem faciens. Floret autem Julio mense, & Augusto.

T E M P E R A M E N T U M.

Ononis radix tertio quadantenus ordine excalfacit.

V I R E S.

E X D I O S C O R I D E.

Antequam spinosa fit sale conditur, & est cibis gratissima. Radix eius calefacit, et extenuat, cuius cortex cum uino potus urinā ciet, calculos rumpit, crustasq; absigerit. Decocta radix in posca dentium dolorem collutione mitigat. Huius decoctum potum, hæmorrhoidas sanare creditur.

EX G A

A

EX GALENO.

Radicis cortex maximè utilis est, habens quippiā ab sterforiū & incisorium. Proinde non tantum urinas dicit, sed & lapides confringit. Eadem facultate & crustas cōfestim detrahit. Utuntur quoq; ea ad dentium dolores in posca decoquentes, & collui decocto eius iubentes.

EX PLINIO.

Radix decoquitur in posca dolori dentium. Eadem cum melle pota, calculos pellit. Comitialibus datur in oxymelite, decocta ad dimidias.

DE ANISO ▶ CAP ▶ XIX ▶

NOMINA.

 ΑΝΙΣΟΝ græcē, Anisum latīnē uocatur. Officinis nomen genuinum retinuit, germanicē Enīs appellatur.

GENERA.

Anisum caule, folio, flore, Apio par esse uidetur. Caulem nanque tenuiter striatum, rotundum, multisq; ramulis brachiatum obtinet. Folium ubi primum enascitur, rotundum, sed deinceps Apij modo dissectum. Florem candidum, muscarium fœniculi. Tota herba, haud aliter quam semen, odorata est.

LOCVS.

Ex Syria originē habet, iam autem passim satum in Germaniæ hortis prouenit.

TEMPS.

Iunio ac Julio mensibus floret, semineq; prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & desiccatur tertio ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

B Anisum in uniuersum calefacit, exiccat, *κατεργάω* rectius mea sententia interpretabitur pro eo quod est, facile spirare facit. Oris halitum iucundiorem facit. Anodynum est, dolorēmu leuat. Vrinā cit. Diffundit. Hydropicis potum sitim arcet. Prodest ad uenenata animalia, & inflationes, Aluum, & album fœminarū profluuium fistit. Lac ad mammas elicit, & Venerem stimulat. Suffitum naribus capitū dolorem sedat. Tritum, cumq; rosaceo instillatum, aurium medetur rupturis.

EX GALENO.

Anisi semen maximè utile est, acre & subamarum, ut propè ad urentium accedit caliditatem. Proinde & urinam cit, & digerit, atq; uentris inflationes sedat.

EX PLINIO.

Anisum aduersus scorpiones ex uino bibitur, à Pythagora inter pauca laudatum, siue crudum, siue decoctum. Item uiride aridūm uine, omnibus quæ cōdiuntur, queque intinguntur desideratum. Panis etiam crustis inferiorib, subditum. Saccis quoq; additur. Cum amaris nucibus uina cōmendat. Quin ipsum oris halitum iucundiorem facit, fœtoremq; tollit manducatum matutinis cum Smyrneo, & melle exiguo. Mox uino collutum uultum iuniorem præstat. Insomnia leuat suspensum in puluino, ut dormientes olfactant. Appetentiā ciborum præstat. Dolores capitū leuat suffitum naribus. Epiphoris oculorū radicem eius tufam imponit Iollas: ipsum cum croco pari modo & uino, & per se tritum cum polenta, ad magnas fluxiones, extra hendaq; si qua in oculis inciderint. Narium quoq; carcinodes consumit illū ex aqua. Sedat anginas cum melle & Hyssopo ex aceto gargarizatum. Auribus infunditur cum rosaceo. Thoracis pituitas purgat tostum, cum melle sumptum melius. Cū acetabulo Anisi nuces amaras quinquaginta purgatas tere in melle ad tuſsim. Præcipuum autem est ad ructus, ideo inflationib, stomachi & intestinorū tormini bus, & coeliacis medetur. Singultus & olfactum decoctū potumq; inhibet. Potum

F somnum

ANISVM

Enīs.

A somnum concitat, Calculos pellit. Vomitiones cohibet, & præcordiorū tumores. Et pectorum uitij, neruis quoq; quibus succinctū est corpus, utilissimū. Prodest eius & capitis doloribus instillari succum cum oleo decocti. Non aliud utilius uentri & intestinis putant, ideo dysentericis & tenasmis datur tostum. Dalion herbarius dedit bibendum cum anetho parturientib. Phreneticis quoq; illinunt recens cum polenta. Sic & infantibus comitiale uitium aut cōtractionem sentientibus. Pythagoras quidem non corripi uitio comitiali in manu habentes, ideoq; quamplurimum domi serendum. Parere quoq; facilius olfactantes. Sosimenes contra omnes durities ex aceto usus est. Semine eius poto, lassitudinis auxiliū uiatorib; spopon dit. Strangulationes uuluæ, si manducetur & linatur calidum, uel si bibatur cum castoreo in aceto & melle, sedat. Vertigines à partu cum semine cucumeris & lini pari mensura trinum digitorum, uini albi tribus cyathis, discutit. Vrinam ciet. Venarem stimulat. Cum uino sudorē leniter præstat. Veste quoq; à tineis defendit.

EX SIMEONE SETHI.

Prodest ad uetustos ex frigore iecoris affectus, & ad spirandi difficultatem quæ ex pituita proficiscitur. Flatus qui in uentriculo sunt, digerit. Obstructiones tollit, & lactis copiam facit.

DE ACTE CAP. XX

NOMINA.

AKTÙ Græcis, Latinis Sambucus nominatur. Reliqua nomina dicemus paulò post, ubi huius genera indicabimus. Sambucus porrò uidetur ab authore appellata, cui nomen Sambyx fuit: uel à sabuca musico instrumento, quod alij pectida nominant, alij magadin. Atque hinc est quod Sabucus potius quam Sambucus, si Serenio Quinto credimus, scribendum sit.

Sambucus unde dicta.

B

Duo eius genera. Vnum arborescit, quod priuatim officinæ Sambucum, Germani Hölder à cōcauitate uocant. Alterum Græcis χεμαιάντη, quasi humilis, & coactæ breuitatis Acte nominatur, Latinis Ebulus, Germanis Attich / uel niderer Ebulus. holder.

FORMA.

Sambucus in arborem assurgit, uirgis harundinū modo rotundis, subcauis, can dicantibus, proceris. Folia tria, aut quatuor, aut quīnc; aut sex, aut septem per interualla circa uirgas obtinet, nucis iuglandis similitudine, graueolentia, pluribus incisuris, in summis ramis siue caulibus umbellas rotundas ferentia. Flores albos, fructum acinūmū Terebinthi in nigro purpureum, racemosum, succosum, & uinosum. Ebulus humilis minorq; est, herbaceo generi propius accedens, quadran gulo caule, densis geniculis. Folia ex interuallis circa singulos geniculos Amygdalæ similia alæ instar expanduntur, per ambitū serrata, longiora, graueolentia. Umbellam in summo fert Sambuco similem, flores itidem & fructum. Radice nītitur longa, digitali crassitudine.

LOCVS.

Vtrunc; genus in opacis, asperisq; potissimū locis, & iuxta aquas emicat. Ebulus uero in agris etiam quibusdam prouenit.

TEMPVS.

Parum ante Solstitium æstivum floret Sambucus. Tardius autem Ebulus, Iunio nimirum & Julio mensibus. In Augusto uero baccas suas profert.

TEMPERAMENTUM.

Sambucus uterq; calefaciendi ac desiccandi facultatem habet, id quod amaritudo, & adstrictio modica abunde monstrant.

SAMBVCVS

Holder.

C VIRES. EX DIOSCORIDE.

Eadem utrisq; facultas, & par usus, exiccas scilicet, aquā educens, stomacho nocens. Folia olerum modo decocta, pītuitam & bilem purgant. Quinetiā teneri caules in olla cocti, eadem præstant. Radix in uino decocta & in cibis data hydropicis auxiliatur. Eodem modo pota uiperarum morsibus subuenit. Vuluas emollit & aperit: & quæ circa eas sunt affectiones, decocta cum aqua infusione corrigit. Fructus cum uino potus eadem efficit. Illitus capillos denigrat. Folia recentia ac tenera cum polenta illita inflammationes mitigant. Ambustis etiam, & canis morsibus illita succurrunt. Profunda & quæ in cauernas dehiscunt ulcera agglutinant. Podagrīs, cum taurino hircinōue adipe illita, auxiliantur.

EX GALENO.

Vtracq; Sambucus, & arborescens & herbacea, exiccan di, conglutinandi, modiceq; digerendi facultatem obtinent. Paulus Aegineta hæc adiicit: Potē & manduca tæ aquam per aluum educunt.

EX PLINIO.

Vtriusq; decoctū in uino ueteri, foliorū, uel seminis uel radicis, ad cyathos binos potum stomacho inutile est, aluo detrahēs aquā. Refrigerat etiam inflammationē, maximē recentis ambusti: & canis morsum cum polenta, mollissimis foliorū illitis. Succus cerebri collectiones, priuatimq; membranæ quæ circa cerebrū est, lenit infusus. Acini eius infirmiores quam reliqua: tingunt capillū: poti acetabuli mensura, urinam mouent. Foliorū mollissima ex oleo & sale eduntur ad pītuitam bilem q; de trahendam. Ad omnia efficacior quæ minor. Radicis eius in uino decoctæ duo cyathi poti, hydropicos exinaniantur: vulvas emolliunt foliorū decocto insidentiū. Caules teneri minoris Sambuci in patinis cocti, aluum soluunt. Resistunt folia serpentū iictibus in uino pota. Podagrīs cum seu hircino uehementer prosunt cauliculi illiti. Idemq; in aqua macerantur, ut ea sparsa pulices necentur. Foliorū decocto silo-
Boa. cus spargatur, musce necantur. Boa appellatur morbus papularū, cum rubent corpora, Sambuci ramo uerberatur. Cortex interior tritus, ex uino albo potus, aluum soluit. Ebli fumo fugantur serpentes. Tenerum cum folijs tritum, ex uino potum, calculos pellit. Impositum testes sanat.

DE AMMI CAP. XXI

NOMINA.

MMI Gr̄cis, Ammi Latinis, Ameos officinis corrupte, Germanis Amey appellari potest.

FORMA.

Ammi caule rotundo & herbaceo cōstat, surculis multis & exiguis: folio oblongo, angusto, per ambitū incisuris diuiso: flore paruo, candido, umbella Anethi; semine exiliōri multò quam Cuminū, gustu Origanū pr̄ se ferente, acri & subamaro: radice candida & multifibra. Esse autem hanc herbam uerum Ammi uerum. Ammi, seminis in gustu sapor, qui subamarus & acrius est, omniū maximē ostendit: talem enim in eo saporē Galenus requirit. Origanū etiam gustu referre uideſ. Qui bus accedit antiqui & manuscripti herbarij testimoniū, cuius pictura & descriptio satis docent, hanc herbam esse Ammi genuinū. Inter cætera enim semen Ammios piper gustu referre, ideoq; à nonnullis piperculā dictā esse ait. Id quod certe uerissimum esse cōperies, si semen gustaueris: miram enim huic acrimoniā inesse senties.

LOCVS.

Nusquam in Germania sua sponte nascitur. Satum tamen facile & magna copia prouenit, sic ut deinceps extirpari uix queat.

TEMPVS.

Augusto mense floret, ac deinceps ubi defloruit, semen abunde producit.

TEMPERA-

C

TEMPERAMENTVM.

Ammi semen in calefaciendo desiccandoq; ex ordine tertio intenso existit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vis semini excalactoria, feraens & exiccas. Facit ad tormina, urinæ difficultatē, uenenatorū morsus cum uino potum. Menstrua ciet. Miscetur derodentib. ex cantharidibus confectis medicamentis, ut inde exortis urinæ difficultatibus resistat. Sugillata cum melle illitum tollit. Colorem potum & inunctū in pallorem mutat. Suffitum cum uua passa aut resina uuluas purgat.

EX GALENO.

Herbæ quam uocant Ammi, semē maximē est utile. Facultatis est excalefactoriæ & desiccatoriæ, tenuiumq; partium. Sed & gustu subamarū est, & acre. Et clarum est quod digerat, & urinam moueat.

EX PLINIO.

Inflationes & tormina discutit. Vrinam & menstrua ciet. Sugillata & oculorum epiphoras mitigat. Cum lini semine scorpionū iestus in uino potum drachmis duabus: priuatimq; cera starum cum pari portione myrrhæ. Colorem quoque bibentium similiter mutat in pallorem. Suffitum cum uua passa, aut resina, uuluas purgat. Tradunt facilius concipere eas, quæ odorentur id per coitum.

DE ARO CAP. XXII.

NOMINA.

D
Pes uituli.
Serpentaria
minor.

Sacerdotis ui-
rile.

PON, *Ἄρης πόπος* græcè, Arum & Aris latinè dicitur. Officinę corrupto, ut solent, uocabulo larum appellat. Quidam, quod folium effigie bubuli uestigij prodeat, Pedem uituli uocarunt. Alij, quod dracunculū æmula tur, sola magnitudine discrepans, Serpentariā minorem appellant: neq; id sanè temerè. Videlur enim Aron esse Dracunculus minor, cui Dioscorides folia *μυρρινά*, hoc est, Hedera similia esse dicit, quæ prorsus Ari sunt, nisi quod paulò sint longiora. Plinius etiam Aro eas facultates tribuit, quas Dioscorides Dracunculo minori. Ut hinc coniçere liceat, Arum cum Dracunculo minori miscuisse ueteres. Vulgus, quod pistillum promit exerti ferè genitalis effigie, Sacerdotis uirile nominat. Id quod & Germani nostri faciunt, qui sua lingua Pfaffenpint nuncupant. Alias Aron, & ob uehemementem acrimoniam, teutschē Ingber uocant.

FORMA.

Folia emittit Dracunculo similia, sed longiora & minus maculata: caule dodrantalem, purpurascenṭē, pistilli figura, à quo croci colore fructus exit. Radix illi candida, Dracunculo similis, quæ quod minore acrimonia est, cocta comeditur. Hę utiq; delinationes ad amussim, nulla reclamante nota, nostro Aro cōueniunt. Siquidem folia promit Dracunculi, longiora, & pauciorib. maculis respersa, caulem dodrantem altum, in purpuram leniter tendentem. Ante seminis partum, sagaci naturę artificio dignum, erumpit in uolucrum & cucullum, quod mucronata in turbinem uaginula pistillum complectitur, & suo fouet sinu. Verum ubi fructu prægnans fatiscit in hiatum, solida pistilli facies dilutiore purpura rutilans emergit, & anfractu penitus tandem patente, primum uiridia, dein crocea spectantur semina, quæ in coronæ modum concinñē contexta, imam eius partem ambiunt. Radicem etiam obtinet albam, ad Dracunculi radicem accendentem, ut pictura graphice monstrat. Neque obstat quod Galenus radicem Ari elixam mandi scribat, nostri autem tam acris sit ut uix gustari ob miras & diutinas, quas in lingua ac palato excitat puncturas, possit, tantum abest ut edendo esse queat. Siquidem Galeno libro secundo de alimentorum facultatib. teste, non parem in omnibus regionibus acrimoniam obtinet, sed in nonnullis minimam, ut Cyrenis. Et Plinio quoque lib. xix.

Objectionis dis-
soluto.

ARVM

Pfaffenpfecht.

c lib. xix. cap. v. teste, in Aegypto Aron nascitur radice mollioris naturae, quæ etiam cruda editur. In quibusdam, ut Germania nostra, maximam. Verba Galeni paulò post in facultatum cōmemoratione citabimus. Hinc descendū erit, multa nobis in scriptoribus rei herbariæ, primo statim obtutu pugnantia uideri, quæ, si ad cœlum regionumq; diuersitatē respexerimus, nihil prorsus pugnantiae aut absurditatis habebunt. Quod nisi diligenter animaduertas, multas genuinas herbas pro adulterinis abijicias necesse erit. His accedit quod Galenus nō simpliciter dicat mandi Ari radicem, sed elixam. Non est autem mirum si acria etiam edendo fiant, si elixentur. Bis enim autem in aqua decocta, Galeno lib. ij. de aliment. facil. cap. ultimo teste, acrimonia spoliantur. Porrò si ista sciolis quibusdam haud satisfecerint, dicendū planè erit Arum Germaniæ nostræ esse Arisaron, quod gustu, Dioscoride & Galeno autoribus, acrius est. Quamvis ego cum Ruellio, diligentissimo earum rerum inquisitore, Arisaron ab Aro differre haud putem, quod scilicet forma utriscq; eadem sit. Cuius etiam rei fidem facit ipsa nomenclatura, quæ utriuscq; retinuit appellatiōnem: duobus tandem uocabulis in unum coalescētibus, dici cœpit Arisaron. Apud ueterrimos enim Aris primum; dein posterioribus, copulatis unā nominibus, Arisaron confictum est nomen.

LOCVS.

Nascitur in syluis, locis umbrosis, humidis & frigidis.

TEMPVS.

Folia statim in Martio, inter primas herbas ueris exiliunt, in Iunio dispereunt, ita ut haud facile hoc nomine herba ipsa reperiri queat. Semen Julio & Augusto mensibus reperitur, primum, ut diximus, uiride, mox croceum.

TEMPERAMENTVM.

D Arum Galenus in calefaciendo & desiccando primi ordinis esse statuit. Et locutus est de Aro qui non uehementi acrimonia pollet. Nostrum haud dubie in tertio ordine calidum & siccum est, ob multam, qua præditum est, acrimoniam.

VIRÆ. EX DIOSCORIDE.

Radix, semē, & folia Ari easdem Dracunculo uires habent. Radix priuatim cum simo bubulo illita podagrīcis prodest. Dracunculi more reponitur. In totū, ob mi- tiorem eius acrimoniam edendo est.

EX GALENO.

Arum terrena essentia cōstat, sed calida; proinde extergendi facultatē possidet, uerum non ualentē, sicut Dracontium. Radices eius maxime sunt utiles. Si quidē come- sæ crassitiem humorū mediocriter incidunt, adeò ut excretionib. ex pectore idoneæ sint: sed magis tamen aptum est Dracontium. Et in libro secundo de alimentorū facultatibus sic de Aro scribit: Ari radix rapi modo manditur. Quibusdam autem in regionibus acrior nascitur, ut Dracontio ferè similis sit. Dum recte parare uoles, prioris decoctionis aqua effusa, repente in alteram calidam in iucere oportet, ut in Brassica & Lente dictū est. Cyrenis cōtrà quām in nostra regione planta se habet: nam illic minimū medicamentosi, minimūq; acrimoniæ habet, adeò ut uel rapis utilior reputetur: idcirco radicē quoq; in Italiam cōportant, ut quæ absq; ut putrefact aut regerminet, longo tempore perdurare possit. Perspicuum uero est alendis corporibus hanc accommodatiōne esse. Si quis autem in thorace ac pulmone collectos crassos lentosq; humores extuſſire studeat, acrior ac medicamentosior magis cōueniet. In aqua elixa estur cum sinapi aut aceto, ex oleo & garo. Quinetiā cum obsonijs, & sale, & ijs quæ caseo cōstant, sumitur. Haud uero obscurū est, succum eius qui in iecur ac uniuersum corpus diffunditur, quo uno animal nutritur, crassiore esse, idq; maximē quum radix, quemadmodū sunt quæ Cyrenis aduehantur, medica uia caruerit. Apud nos nancq; in Asia, plereq; Ari radices acriores sunt, & medicamento- sam iam uim obtinent.

EX PLINIO.

A

EX PLINIO.

Aron miris laudibus extulere Græci, primum in cibis ^t foeminarum præferent, ^{+ alias fœminæ.} quoniam mas dulcior esset, & in coquendo lentior, pectorisq; uitia expurgaret: aridum in potionē inspersum, aut ecligmate, urinam & menses cieret. Sic & in oxy-
melite potum, stomacho: interaneis exulceratis ex lacte ouillo bibendum, ad tuſ-
sim in cinere coctum ex oleo dedere. Alij coxere in lacte, ut decoctum biberetur.
Epiphoris elixum imposuere: item sugillatis, tonsillis. Ex oleo hæmorrhoidum
uitio infudere, lentigines ex melle illinentes. Laudauit Cleophantus & pro anti-
doto contra uenena, pleuriticis, peripneumonicis quoque & tussientibus. Semen
intritum cum oleo aut rosaceo infundens, aurium dolori Dieuches. Cleophantus
tussientibus aut suspriosis & orthopnoicis, & purulenta excreantibus, farina per-
mixtum in pane cocto dedit. Diodotus phthisicis è melle ecligmate, & pulmonis ui-
tis, ossibus etiam fractis imposuit. Partus omnium animalium extrahit naturæ cir-
cumlitum. Succus radicis cum melle Attico, oculorum caligines, ac stomachi uitia
discutit. Tussim decocti ius cum melle. Ulcera omnium generum siue phagedæne
sint, siue carcinomata, siue serpent, siue polypi in naribus, succus mirè sanat. Folia
ambustis prosunt ex uino & oleo cocta. Alutum inaniunt ex sale & aceto sumpta.
Etiam luxatis cocta cum melle prosunt. Item articulis podagrīcīs cum sale, recentia
uel sicca. Hippocrates ad collectiones cum melle imposuit. Ad menses trahēdos se-
minis uel radicis drachmæ duæ in uini cyathis duobus sufficiunt. Eadem potio si
à partu nō purgantur, & secundas trahit. Hippocrates & radicem ipsam apposuit.
Dicunt & in pestilentia salutarem esse in cibis. Ebrietatem discutit. Serpentes nido-
re cum crematur, priuatimq; aspides fugat, aut inebriat, ita ut torpentes inuenian-
tur. Perunctos quoq; Aro ut laureo oleo fugiunt, ideo & contra ictus dari potu in
uino nigro putant utile. In folijs Ari caseus optimè seruari traditur.

APPENDIX.

Posteriores medici Aron discutiendi, extenuandi, extergendiq; facultatem habe Recētores quas
re tradunt; ideoq; tumoribus aurium, ficubus, strumis, scirrhisq; mederi, facie de, facultates Aro
formitatem cutisq; auferre, eius denique radicem in puluerem redactam supercre tribuant.
scensem in uulneribus carnem minuere scribunt. Id autem posse prestare, acrimo-
nia ipsa uehemens quæ gustu sese exerit, abundè monstrat. Dioscorides etiam Arī-
saron acrimonia haud exigua præditum scribit, ideoq; illū nomas sistere, colly-
riaq; efficacissima ex eo cōtra fistulas fieri. Deniq; radicem cuiuscunq; animalis pu-
dendo impositam, id corrumpere tradit. Plinius quoq; Arisaron ulceribus mederi
manantibus, item cōbustis & fistulis, scriptum reliquit. Præterea cōmixtum colly-
rio nomas sistere ait.

DE ARCIOP CAP. XXIII.

NOMINA.

PKEION, περσώπιον, περσωπίς Græcis, Personatia Latinis dicitur. Offici
næ Lappam maiorem, uulgus Bardanam uocat, Germani Grossklet. Lappa maior.
Personatia hac quondam ad personas utebātur, quoties in theatris Personatia un-
alijs uel locis qui cognosci à populo nollent, egisse quidpiā uolebant. Est de dicta.
enim foliorū eius tanta amplitudo, ut tota humana facies īs tegi possit: atque hinc
hauddubiē tam Græci quam Latini, nomen illi Prosopij & Personatiæ indiderūt.

FORMA.

Personatia folia Cucurbitæ similia habet, maiora tamen, duriora, nigriora & hir-
suta, Caulem subcandidum, interdum nullum. Radicem grandem, candidā intus,
foris nigram. Ex qua descriptione nemo nō intelligit, Personatiā esse eam herbam
quam

A quam hodie uulgaris Bardanam uocat, quæ folio constat omnium lapparum maximo, parte auersa herbido, aduersa cano, caule in purpureo albicante, grandibus lapidis, quæ transeuntium uestibus adhærent, in quibus flos purpureus nascitur, non euidentes, sed occultus, intra se germinans, radice grandi, intus candida, foris atra. *Bardana.*

LOCVS.

Nascitur ubique, potissimum circa margines pratorum, & agrorum.

TEMPVS.

Mense Iulio lappas cum floribus suis producit Personatia.

TEMPERAMENTVM.

Digerit simul & desiccat, sed & adstringit nonnihil.

VIRSES.

EX DIOSCORIDE.

Radix Personatiæ drachmæ pondere cum pineis nucibus pota, sanguinē & purulenta excreantibus auxiliatur. Articularū quoque dolores, qui ex membrorū fricationibus collisionibus flunt, trita & illata sedat. Quinetiam folia uetustis ulceribus utiliter illinuntur.

EX GALENO.

Arcium, quod Prosopida uocat, cuiusque folia Cucurbitæ simillima sunt, nisi quantum tum maiora, tum duriora, discutit simul & desiccat, sed & adstringit mediocriter; quamobrem folia eius ueteribus ulceribus mederi possunt.

EX APULEIO.

Personatiæ herbæ succus cum uino ueteri in potionem datus, omnes morsus serpentium mirificè sanat. Eiusdem folijs cinges febricitantē, & statim febrem mitigat, caloremque sanat. Vulnus, etiam si cancer erit, cum aqua decoctionis foliorū eius fuetu: deinde ipsam cum nitro & axungia, cum aceto tere, & in panno inducito & imponito. Ad canum rabidorū morsus radix cum modico sale trita imponit mortui, & statim eger liberabitur. Succus foliorum eius cum melle potui datus, urinam prouocat, & uescæ dolorem tollit. Puluis semenis eius cum uino optimo per quadraginta dies datus, ischiadicos mirabiliter sanat. Folia trita cum albumine oui & imposita, ambusta mirificè curant.

EX L. COLVSELLA.

Venena uiperæ pellit super scarificationē ferro factam herba Personatia trita & cum sale imposta. Plus etiam eiusdem radix contusa prodest contra serpentes. Ex uino bibitur duūm denariorum pondere. Strumis radix eius medetur; item cum axungia operitur folio suo imposta.

DE ASCYRORUM CAPITULO XXIIII.

NOMINA.

AΣΚΥΡΟΝ, ἡ ἀσκυρόνες græcè, Ascyron latine nominatur. Officinis ignotum, Germanicè Harthow/ id est, durum scenum appellatur. Græci à cōtrario, huic herbæ nomen impossuisse uidentur, σκύρος enim illis asperitatem significat. Pulchritudinē ad Græcam appellationem Germanica alludere uidetur.

FORMA.

Hyperici species est Ascyron, magnitudine differens, maioribus ramis, fruticosius, puniceo colore rubens. Flores fert luteos, semē Hyperico simile, odore resinæ, quod cum atteritur digitos ferè cruentat.

LOCVS.

In cultis & asperis locis prouenit,

G

TEMPVS.

ASCYRVM

Harrhōw.

A

TEMPS.

Aestate, potissimum uero Julio & Augusto mensibus, floret.

TEMPERAMENTVM.

Essentia tenue est, ideoq; calefacit & desiccatur.

V I R E S . EX D I O S C O R I D E .

Semen Ascyrī potum in hydromelitis heminīs duabus, ad ischiadicos prodest do-
lores: biliosa enim multa excrementa ducit. Sed assidue dari oportet donec conua-
lescant. Præterea illitum ad ambusta conducit.

E X G A L E N O .

Semen eius purgatoriū. Foliorum uero facultas modicē extergens & desiccans,
ut & ambusta sanare credantur. Cæterum in uino austero decocta, uinum ipsum
magnorum uulnerum glutinatorium efficiunt.

E X P L I N I O .

Vsus seminis ad ischiadicos, potus duabus drachmis in hydromelitis sextario.
Aluum soluit, bilem detrahit. Illinitur & ambustis.

D E A N D R O S A E M O ▶ C A P ▶ X X V ▶

N O M I N A .

N A P O S A I M O N Græcis, Androsæmon pariter Latinis dicitur. Offici-
nis incognitum. Germanis Runrath/ quasi græcē dicas Thrasibula, no-
minatur. Dictum Androsæmon, quod aut coma, aut floribus eius tri-
tis, hominis sanguinem referat. Androsæmon
unde dictū.

F O R M A .

B Differt ab Hyperico & Ascyrō Androsæmon. Frutex est prætenuib. ramis, sur-
culosus, puniceo colore rubentibus uirgis, folijs triplo quadruplōue maioribus
quam Rutæ, quæ contrita sanguineum succum remittunt. Alarum caua habet plu-
ra, in summo alarum auium modo pennata expansa, circa quas flosculi pusilli lu-
tei. Semen in calyce, nigro papaueri simile, ueluti punctis depictum distinctum.
Coma trita resinosum odorem reddit.

L O C V S .

Locis iisdem quibus Ascyrō prouenit.

T E M P V S .

Julio & Augusto mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & desiccatur.

V I R E S EX D I O S C O R I D E .

Androsæmi semen tritum, potum q; duarum drachmarum pondere, biliosa alui
excrementa ducit. Ischiadicis autem potissimum medetur, sed à purgatione aquam
sorbere oportet. Herba illita ambusta sanat, & sanguinem compescit.

E X G A L E N O .

Eadem cum Ascyrō facultates obtinet.

E X P L I N I O .

Vsus ad purgandam aluum tusæ cum semine, poteq; matutino, uel à coena dua-
bus drachmis in aqua mulsa, uel uino, uel aqua pura, totius potionis sextario. Tra-
hit bilem, prodest ischiadicis maximè. Sed postera die, capparis radicem resine per-
mixtam deuorare oportet drachmæ pondere, iterumq; quatridui interuallo idem
facere. A purgatione autem ipsa robustiores uinum bibere, infirmiores aquā. Im-
ponitur & podagrīs, & ambustis, & uulneribus, cohicens sanguinem.

ANDROSAEMON

Ranrath.

A

NOMINA.

PKEYOΣ, ἡ αρχαὶ grēcē Juniperus latine uocatur. Officinæ latinam appellationem retinuerunt. Germanicē Weckholder / Kramatber / id est, turdorum baccæ uocantur, quod fructibus eius turdi pinguescant. Juniperus autem dici uidetur, quod iuniores & nouellos fructus pariat: Juniperus un. de dicta. sola enim ferè arborum foetus suos in biennium prorogat, qui ne maturescunt quidem, nouis superuenientibus.

GENERA.

Juniperus Dioscoridi duplex est, maior & minor, sola arboris & seminis magnitudine inter se differentes. Minor humilis est, sessilibus in terra ramulis, baccis minoribus, radicibus summo cespite fusis. Maior altius adolecit, & in iustum arboris magnitudinē exurgit, caudice procero, cortice fragili, ligno fuluo, odorato, latioribus ramulis, aculeorum aceruo stipatis, baccis alteri similibus, maioribus tamen.

FORMA.

Vtriusque facies horrida, coma uirent perpetua, spinaq̄ potius quam folio, sed herbacea uestiuntur. Cortex illis membraneus, fragilis, nec difficulter fatiscens, matres fulua, quæ si ignibus dicatur, non iniucundū fumum expirat, qui odoris suavitate grassantia pestilentiae cōtagia depellit. Ex ea etiam, ut recentiores Græci tradunt, aestiuis temporibus lachryma thuris odorem atque colorem æmulans sudat, quæ caloris officio durata, coeat in gummi. Arabum familia, non sine magna cōfusione nominum, Sandaracham appellat. Officinæ uero Vernicem uocant. Baccas ferunt primum uientes, deinde per maturitatem nigras, quæ biennio antequam maturescant in ramis pendent. Hinc sunt qui baccas in ijs esse ternas eodem tempo

B re dicant, anni proximè exacti nondum maturas, & tertij ante præsentem iam maturas, tertias nouas & recentes. Cæterum nō desunt qui nostram Juniperū non genuinam putēt, quod baccæ eius ad Dioscoridis magnitudinē, quæ nucis est pontice aut fabæ, non accedant. Sed cogitent locum in causa esse cur minores producantur: ut plurimum enim omnia quæ in Germania proueniunt, ijs quæ in Græcia nascuntur minora sunt. Nobis etiam Juniperi grana aliunde allata uisa sunt, quæ nucis auellanæ quantitatem æquabant: ob id ut magnitudinem ac formam eorundem etiam exprimeret pictor, curauimus.

LOCVS.

Amant Juniperi montes, & maritima loca, in planisq̄ & cultis nasci recusant.

TEMPVS.

Autumno fructus Juniperorū decerpuntur, sed ad bimatū prorogati.

TEMPERAMENTVM.

Juniperus calida & sicca, utrinque tertij ordinis. At fructus similiter quidem calidus est, sed non similiter siccus: uerum in hoc primi fuerit ordinis. Vernix calefacit & exiccat secundo recessu.

VIRSES. EX DIOSCORIDE.

Acris utraque est, calefacit, & urinam mouet. Incensæ suffitu serpentes fugant. Earum fructus, hic quidem fabæ, alius uero nucis ponticæ magnitudine inuenitur, rotundus, odoratus, in mandendo dulcis, & subamarus. Modicē calefacit & adstringit, stomacho utilis. Potus ad uitia thoracis, tussis, inflationes, tormenta, & uenena, prodest. Vrinam cit. Conuulsis, ruptis, & uuluq̄ strangulationibus confert. Folia acris obtinet Juniperus, ideoq̄ tam ipsa quam eorum succum ex uino contra uiperarum morsus illini & bibi prodest. Cortex præterea crematus & cum aqua illitus, lepras eximit. Ramentum uero ligni deuoratum, interficit.

G 3 EX GALE-

Sandaracha
Arabum.
Vernix.

PLANTARVM HIS
EX
fructu turrenes & expu
ca & decusa salubribus r
dum ex eo appon
apud calcit: ex quo illu
ercent, nec propellit. V
EX
xalat & extenuat. Acc
doloribus utile. Inflatio
mores sifit: item aluu
t. Nefatur & antidotis ox
analis, ruptis, tormenti
nem, aur decoctis uiginti
spiculum metu.
VERNIS VIRES EX
uententibus sanguine
millinar. Eadem uom
profumentum aluum cu
ffulum, decorata in ouo
tiner. Desillationes suspe
rit. Pinutam quae in stom
mix a cerebro deuol
istularum sinus indita
auxiliatur. Hiantibus
scini pollet uiribus, sed
substrinuit.

DE ALCE

ALCEA Græcis, Alcea l
barn & Empirici Sime
der Sigmundswurz

maluæ species est Al

aut quaternos, corticem

allem, Radices albas, lat

in pinguiloco, nec si

lilio & Augusto men

TEMI

plasticorum medicame

ta lentorem quandam

adstringens appetit gus

tra omniem insignem tu

rum consistentiam obtin

sequenti,

VIRES.

radices in uino aut aqua

78

Baccæ Juniperi maioris.

IVNIPERVS
MINOR.

Weckholder.

A

EX GALEN.

Juniperi fructus iecur renesq; expurgat, nimirum crassos & glutinosos humores extenuando, eaq; de causa salubribus medicamentis immiscetur. Per exiguum corpori humano alimentum ex eo apponitur. Affatim sumptus hic fructus stomachū mordicat, caputq; calefacit: ex quo illud quandoq; implens, dolore diuexat. Alui excrementa nec retinet, nec propellit. Vrinam ciet mediocriter.

EX PLINIO.

Vtracq; excalfacit & extenuat. Accensa serpentes fugat. Semen stomachi, pectoris, laterisq; doloribus utile. Inflationes languoresq; discutit, tusses concoquit & duritas. Illitū tumores sistit: item aluum, baccis ex uino nigro potis: item uentris tumores illitis. Miscetur & antidotis oxyporis. Vrinas cit. Illinitur & oculis in epiphoris. Datur conuulsis, ruptis, torminibus, uuluis, ischiadicis cum uino albo potum pilulis quaternis, aut decoctis uiginti in uino. Sunt & qui perungant corpus ē semine eius in serpentum metu.

VERNICIS VIRES EX RECENTIORIBVS GRAECIS.

Profluentem ē naribus sanguinem sistit, si ex candido ouī liquore trita temporibus & fronti illinatur. Eadem uomitionē ex polline thuris & ouī albo excepta supprimit. Item profluentem aluum cum eisdem illita firmat. Stomachum in biliosos uomitus effusum, deuorata in ouo sorbili polenta eius cohibet, cruentamq; alui proluuiem retinet. Destillationes suspendit suffitae nidor, arcetq; ne præcipites ad imā decumbant. Pituitam quæ in stomacho aut intestinis cojt, digerit. Humorē etiam coercet, qui pernix à cerebro deuoluitur. Tineas & cætera uentris animalia necat. Vlginosos fistularum sinus indita resiccat. Menstruos continet fluxus. Grauedini suffitus eius auxiliatur. Hiantibus manuum & pedum rimis illitu succurrit. Et in

B summa Succini pollet uiribus, sed paulò efficacioribus: quæ si desit, duplo pondere in uicem substituitur.

DE ALCEA CAP. XXVII

NOMINA.

ALCEA Græcis, Alcea Latinis uocatur. Officinis ignota. Vulgares herbarij & Empírici Simeonis herbam, Germani nostri Sigmarskraut/ oder Sigmundswurz/& Hochleuchten appellant.

*Simeonis
herba.*

FORMA.

Sylvestris maluæ species est Alcea, folia Verbenacæ modo secta habens, caules ternos aut quaternos, corticem Cannabí similem obtinentes. Florem exiguum Rosæ similem. Radices albas, latas quinque aut sex, cubitales.

LOCVS.

Nascitur in pingui loco, nec siccō.

TEMPVS.

Floret Iulio & Augusto mensibus.

TEMPERAMENTUM.

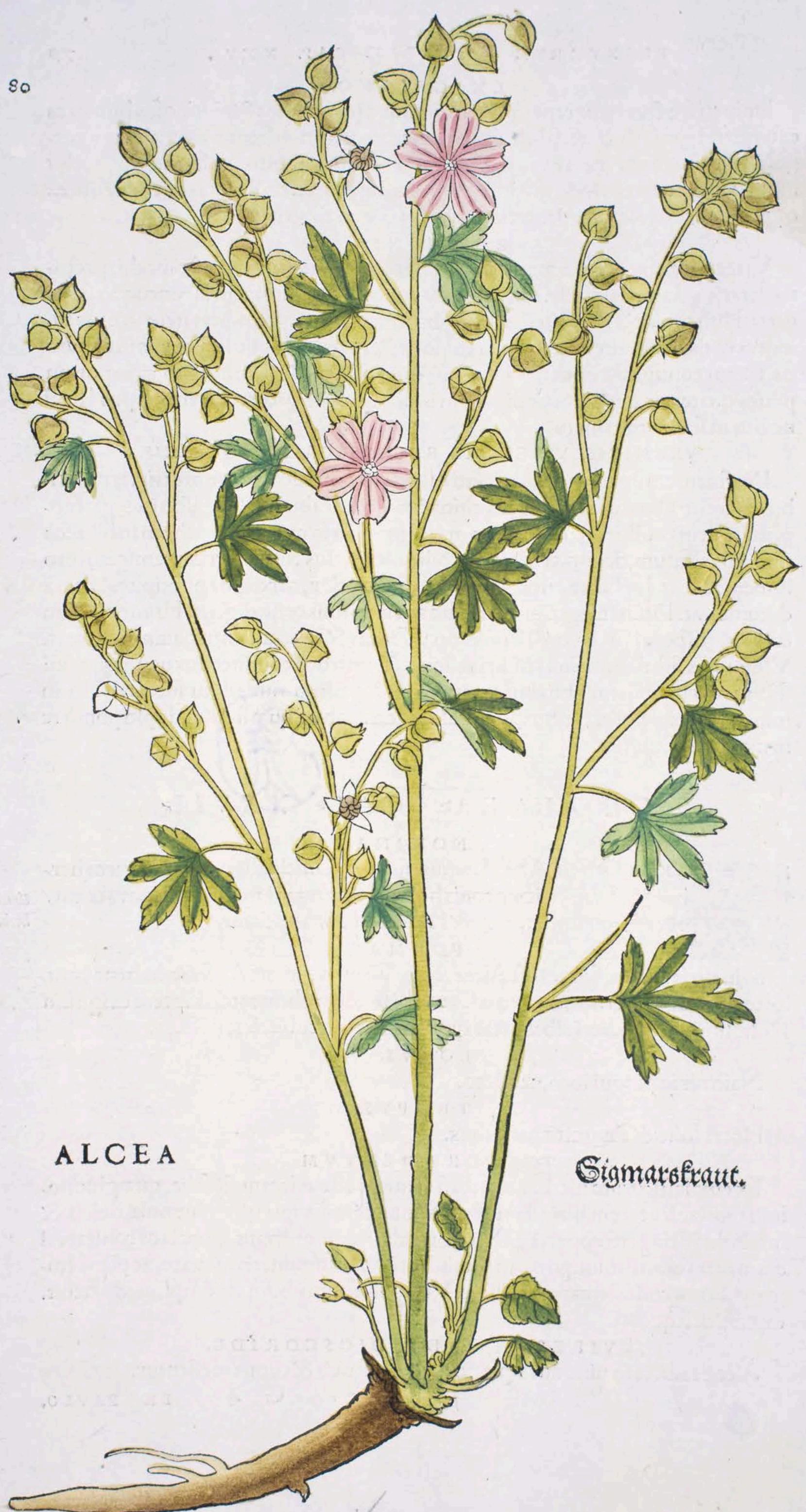
Ex emplasticorum medicamentorū numero esse Alceam, & folia, quæ glutinosum quid ac lentorem quandam præ se ferunt, & radix ipsa quæ glutinosa, dulcis, & modicè adstringens appetit gustantibus, abunde monstrant. Hinc satis constat Alceam extra omnem insignem tum caliditatē, tum frigiditatem siccare, ac planè emplasticorum consistentiam obtinere. Vide Galenum lib. iiiij. de simpl. medi, facult. cap. iiij. & sequenti.

VIRSES. EX DIOSCORIDE.

Alceæ radices in uino aut aqua potæ, dysentericis & ruptis medentur.

G 4 EX PAVLO.

80

ALCEA

Sigmarskraut.

A

Alcea sylvestris maluæ genus est. In uino pota dysenteriæ & rupturis medetur, potissimum ipsius radix.

EX PLINIO.

Vsus radicis Alceæ ex uino uel ex aqua, dysentericis, alio citæ, ruptis & cœuulis.

APPENDIX.

Celebratur ad caliginem oculorum ab Empiricis, ita ut non desint qui credant radicem Alceæ è collo suspensam, aciem oculorū supra modū acuere, & tueri posse.

DE ADIANTO CAP. XXVIIIP

NOMINA.

DIANTON, Ἀδιάντον, οὐλύτριχον, καλίτριχον, ἐρεγνότριχον græcè: Adiantum, Polytrichum, Callitrichum, Cincinnalis, Terre capillus, & Supercilium terre latine appellatur. Officinæ hodie Capillum Veneris uocant, quo etiam Capillus Veneris nomine appellarunt Latinis Apuleius testatur. Germani Fräwenhar uel Juncfräwenhar. Adiantum nomen ab euentu accepit, quod folium eius perfusum aqua à Stauero, id est, non madeat, sicco semper simile, ut autor est Theophrastus libro septimo de Plantarum historia, cap. xij. Id quod minimè intelligendum erit de mersione longiore in aqua: nam diutius mersum ac irrigatum, & quæ ac aliæ herbæ madescit. Quare rectius de imbre descendantे è celo, cuius stillicidium folijs eius non insidet, ut testis est in Theriacis Nicander, accipiendū uenit. Vel, quod magis arridet, ab interioribus puteorū parietibus, & fontium marginibus quas coronat, dictum est Adiantum, quod nimirum quasi sitiens illorum

B aquas, quas tamen odit & respuit, querat. Polytrichon autem quasi multicomum, quod capillos multos ac densos faciat, eiusq; defluvia expletat. Callitrichon uero Callitrichon. quasi pulchricomū, quod capillos tingat, pulchrioresq; reddat. Nec alia ratione capillus Veneris hæcherba dicta est, quam à speciosis reddendis capillis: nec alio nomine Veneris uox adiecta est, quam quod hæc pulchricoma pingat. Hinc patefit maximus pharmacopolarū nostri temporis error, qui sub tribus nominibus, unā Pharmacopœia & eandem duntaxat herbā significantibus, tres diuersas herbas designatas esse putant. Aliam enim Polytrichum, aliam Callitrichū, quam tamen corrupto uocabulo Gallitrichū uocat: aliam etiam Capillum Veneris esse herbam existimant. Quales autem herbæ sint, Polytrichum, & Gallitrichum illis nominatae, suis locis ostendemus.

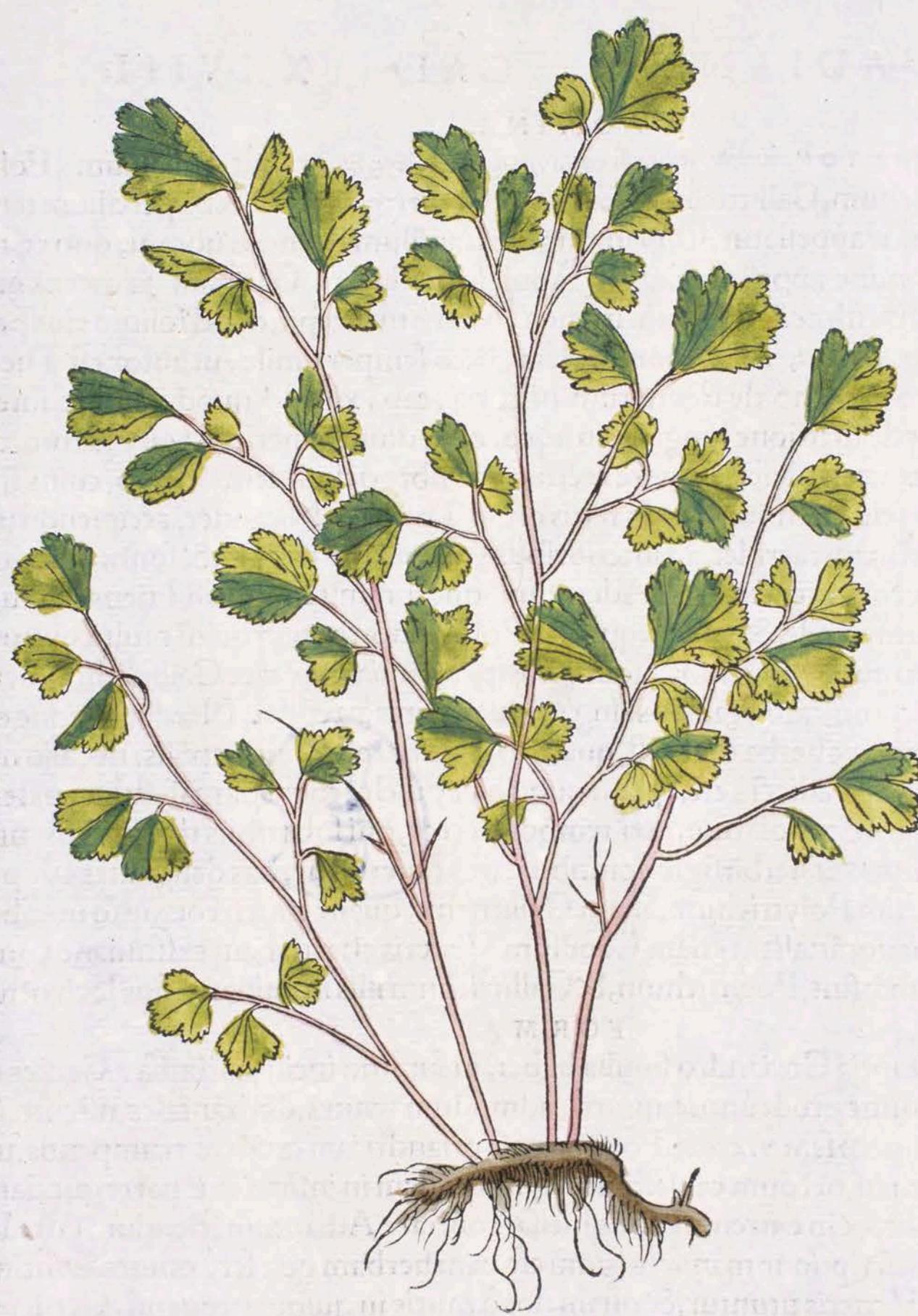
FORMA.

Folia albicantia Coriandro similia habet, in summo incisuris diuisa. Caules ex quibus nascuntur prodeuntue, nigros, admodum tenues, dodrantales, nitentesq;. Neq; florem, neq; semen creat. Folijs uero Coriandri iam quidem erumpentis, uel paulo antea enati, neandum caulescentis, quæ quidem in infima eius parte quodammodo lata sunt, & in extremitatibus incisa, constare Adiantum sciendum erit. Ex qua nimirū descriptione manifestissimū est, eam herbam qua ferè omnes Officinæ pro Capillo Veneris utuntur, & quam nos à muris in quibus prouenit, Germanice Maurrauten & Steinrauten uocamus, non esse uerum Capillum Veneris, aut Adiantum: caules siquidem eius non sunt nigri, sed uirides: neque admodum tenues, sed pro herbæ quantitate crassi: neque splendentes. In summa, neque figura, neque magnitudo, neq; color, nec natales etiam respondent, quia in siccis & soli expositis muris nascitur, in humidis contrà Adiantum.

LOCVS.

Locus opacis, palustribusq; & humentibus muris, & prope fontes nascitur. In Germania

Ruta muraria
non est Adiantum.

ADIANTVM

Fräwenhar.

A Germania tamen nostra, quod sciam, non prouenit; copiose autem in Narbonensi Gallia, & Italia.

T E M P V S.

Aestate uiret, bruma non marcescit.

T E M P E R A M E N T U M.

Adiantum in caliditate quidem & frigiditate symmetrum est, uerum desiccatur.

V I R E S. E X D I O S C O R I D E.

Decoctum eius herbe potum, asthmaticis, difficultate spirandi laboratibus, ictericis, lienosis, & urinæ difficultatibus auxiliatur. Calculos conterit, & aluum cohibet. Venenatorum morsibus, & stomachi fluxionibus cum uino potum prodest. Menses cit & secundas. Sanguinis reiectionem fistit. Cruda herba ad uenenatorū morsus illinit. Alopecias capillis explet. Strumas disfecit. Furfures & achores cum lixiuio exterit. Cum ladano, myrrhino & fusino, aut hyssopo & uino, capillos defluentes continet. Decoctū eius cum lixiuio & uino abstergit. Gallinaceos & coturnices cibis eorum additū pugnaciores facit. Seritur & magna utilitate circa ouilia.

E X G A L E N O.

Extenuat Adiantum & discutit. Alopecias capillis uestit, strumas & abscessus digerit, lapidesque frangit epotum. Viscosorum crassorumque ex thorace pulmoneque ex creationibus non mediocriter confert, & uentris fluxiones fistit.

E X P L I N I O.

Vide infra caput de Trichomane.

B DE VITE VINIFERA CAP. XXIX

N O M I N A.

ΜΠΕΛΟΣ οινοφόρθ καὶ ἡμερθ græcè, Vitis uinifera & sativa seu culta latine appellatur. Germanicè Weinreb. Vitis autem, quod inuitetur ad uinas pariendas, dicta esse primo uidetur.

Vitis unde dicta.

G E N E R A.

Innumera uitium reperiuntur genera, quæ singula persequi superuacaneū esse uidetur. Si quis tamen illa disquirere desiderat, rei rusticæ scriptores, Pliniumque libro xiiij. naturalis historiæ, qui diligentissimè de his scripsit, legat.

F O R M A.

Vitis caduca est, & nisi sit fulta, fertur ad terram. A radice eius caudex unus contortus exit, qui in ramos frequentes scinditur. Multiplici cortice cingitur, rimoso, flagellis longè lateque uagantibus, quibus se quasi suis manib. erigit, & quicquid nata est complectitur. Sarmentis, folijs latis, & in extremitatibus incisis, lasciuientibus. Floribus fructum ambientibus lanuginineis. Vua compluribus acinis aceruata, qui interdum purpureo, non unquam roseo, aliquando uiridi colore fulgent. Se minibus tunica clausis.

L O C V S.

Passim & in multis Germaniæ nostræ regionibus nascitur: & uix hortum inuenies in quo non proueniat.

T E M P V S.

Floret solsticio uitis, autumno autem uvas maturas profert.

T E M P E R A M E N T U M.

Omnium partium uitis temperamentū ex facultatum enarratione patescet. Vite tamen immaturæ & acerbæ frigidæ & siccæ sunt; maturæ uero calidæ & humidæ in primo gradu, autore quidem Simeone Sethi.

V I R E S

VITIS VINIFERA

Weinreb.

VIR E S. EX DIOSCORIDE.

- A Vitis uiniferæ folia capreolique trita & illita capitis dolores, stomachique inflamma Folia & Cao tiones & ardorem cum polenta mitigant. Folia etiam per se imposita, utpote quæ preoli. refrigerant & adstringunt. Succus ex ipsis potus dysentericis, sanguinem expuentibus, stomachicis, & citta laborantibus mulieribus prodest. Madefacti in aqua ca- preoli & poti, eadem efficiunt. Lachryma uero eius quæ ueluti gummi in caudici- bus cōcrescit, pota cum uino calculos pellit. Illita lichenas, scabies & lepras sanat. Oportet tamen locum antea nitro cōfricasse. Eadem cum oleo frequenter inuncta, pilos denudat: potissimum ichor, aquosus humor, qui ex incensis uiridibus far- mentis exudat. Hic etiam myrmecias inunctus ejicit. Cinis fermentorū & uinaceo- rum cīrcasedem quæ antea ablata amputatur sunt condylomata & thymia, cum aceto illitus sanat. Confert luxatis & uiperarū morsibus. Lienis inflammationibus cum rosaceo & ruta, & aceto illitus. Vua recens quæuis aluum turbat, & stomachū vua. inflat. Minus horum particeps quæ aliquandiu decerpta pependit, quod in ea co- pia humoris exaruerit. Stomacho accōmodata est, appetentiāque cibi excitat, & im- becillis cōuenit. Quæ autem in uinaceis, aut uinario uase seruatur sunt, ori & stoma vide Galenū li- cho gratæ sunt. Aluum fistunt, uesicam tamen & caput tentant. Prosunt sanguinē bro ij. de alimen excreantibus. Similes ijs sunt quæ in mustum cōiectur sunt. Quæ uero sapa aut mu sto cōdītae, stomachum magis infestant. Reponunt & cœlesti cum aqua prius pas- fæ factæ, minusque uinosæ fiunt, siticulosis, ardentibus & longis febris utiles. Vi- nacei earum reconditi, inflammatis, duris, turgentibusque mammis cum sale illinun tur. Vinaceorū decoctum dysentericis, celiacis, & fluxui muliebri infusum cōfert. Ad infessiones quoque ac clysteres assumitur. Nuclei acinorum adstringunt, stoma- cho grati. Tostī autē & tritī & pro farina illiti, dysentericis, celiacis & stomacho re- solutis prosunt. Vua autem passa alba magis extenuat. Caro illarum comesta, ar- teriæ, tuſſi, renibus ac uesicæ confert. Estur in dysenteria per se cum nucleis. Admi- xta milij & hordei farinæ & ouo, accum melle frixa, & per se etiam sumpta, atque cum pipere cōmanducata, ad capitis pituitam purgandam ualeat. Testium inflam- mationes sedat, cum fabarum & cumini farina illita. Epinyctidas, carbunculos, fa- uos, & in articulis putredines & gangrænas, sine nucleis trita, & cum ruta imposi- ta, sanat. Podagræ cum opopanace illita auxiliatur. Mobiles unguis illita celeriter adimit. Vini facultates tu ipse ex Dioscoride, Galeno, & Plinio pete: superuaca- neum enim, imò tedium plenum esset eas in uniuersum omnes cōmemorare.
- B Serapion legit, adstringit.

EX GALENO.

Vitis satiuae & cultæ ad similis facultas est sylvestri, sed ad omnia imbecillior. Vi- tis uero sylvestris racemi, extergendi uim obtinet, ut ephelæ & næuos, & id genus quæcunque in cutis superficie fiunt, curare possint. Habent uero & adstrictionem quandam ipsi, & extrema germina, quæ & sale condiri affolent. Plura de uuis ha- bet idem Galenus lib. ij. de alimento, facul. cap. de uuis.

EX SIMEONE SETHI.

Vuae plus nutriunt reliquis oporis, minus tamē ficis: nec mali succi sunt, si ma- turæ fuerint exquisitè. Tamen his nō robusta, nec densa, sed laxa & flaccida caro gi- gnitur. Maximum quidem harum bonum, ait Galenus, quod celeriter subeunt, atque ideo si retineantur, lœdunt: nec enim tunc probè cōcoquuntur, sed crudum gignunt humorem, qui non facile in sanguinē transmutetur. Nucleorum natura, sicca & quodāmodo adstringens est. Pertranseunt igitur omnia intestina, non alte rati. Pensiles uero uiae, nec fistunt uentrem, neque proritant, cæteris autem faci- lius cōcoquuntur. Nec uuarum parua est in dulcedine, & austernitate, & aciditate differentia. Dulces quidem calidiorem habent succum, austerae uero & acidæ frigi- dum Aluum subducunt dulces, & maximè quando humidæ fuerint. Omnia itaque tutissimus usus est quādo carnosæ fuerint & maturæ, & mediocriter quis ipsas affu-

H mat,

c mat. Vuæ quæ albæ sunt, magis subducunt aluum quàm nigræ. Omnes uero ciborum appetentiâ excitant, & uenerem. Conuenit cum eduntur membranâ & nucleos expuere, quod difficulter cōficiantur. Quæ immaturæ sunt, uentrem fistunt, & stomacho bonæ. Caliditatem à flava bile ortam sedant. Minus uero nutriunt. Oportet autem nō solum uuas, sed etiam omnes fructus molli cortice prēditos humidos, ante reliquos cibos apponere.

DE ACONITO CAP. XXX.

NOMINA.

Aconitum cur-
dicatum.

KONITON Græcis, Aconitum Latinis dicitur. Sic autem Theophrast lib. ix. de Plantarū historia teste, non Ἀκόνιτον, id est, à cautibus, sed ab Aronis Periandynorū pago, ad Heracliam Ponti sito, uocatum est. Alij quod uis eadem in mortem esset, quæ cotibus ad ferri aciem detrahendam, statimq; admota uelocitas sentiretur. Sunt qui aliam ob causam, quam referre minime necessarium duco, sic nominatum fuisse existiment.

GENERA.

Pardalianches. Duo Aconiti sunt genera: unum Græcis Pardalianches dictum, quod pardie omencentur. Vocatur etiam Scorpium, quod radicē Scorpioni similem habeat. **Vul-**
Vua uersa. gus herbariorū Vuam uersam, & uulpinā, Germani Wolffsbeer & Dolwurz nominant. Alterum Lycocionon Græcis dicitur, quoniam deuoratum lupos con-
Lycocionon. festim interficit. Vulgus Lupariam, Germani Wolffswurz appellant.
Luparia.

FORMA.

Pardalianches
descriptio. Pardalianches folia habet tria aut quatuor Cyclamino uel sylvestri Cucumeri similia, minora tamē, & subaspera. Caulem dodrantalem, Radicem scorpionis caudæ similem, alabastrī modo nitentem. Ex hac descriptione omnibus liquidò apparet, herbam eam quam Vuam uersam aliqui nominant, cuiusq; hic picturam exhibemus, primum esse Aconiti genus: habet enim tria aut quatuor folia, eaq; Cyclami specie. Caulem palmi altitudine, & radicem incuruam, scorpionum caude similem, alabastrī modo splendentē. Quibus etiam accedit quod manuscriptus & uetusissimus herbarius planissimè eam herbā quam hic damus pro Aconito pingat. Germanica etiam nomenclatura satis indicat hanc herbam ob suam facultatē perniciosam esse Aconiti speciem. Lycocionon Platani folia habet, magis tamen incisa diuisaue, longiora & nigriora. Caulem ueluti Filix, cubiti altitudine, aut maiore: pediculum glabrum. Semen in siliquis aliquatenus longis. Radices cirris marinaram squillarum similes, nigras. Vnde iterum constat Lupariam uulgò appellatam, esse alteram Aconiti specie: ea enim folia Platani, quæ Cici aut Vitis folijs similia sunt, multas habentia diuisuras, obtinet. Caulem Filici similem, pediculū glabrum. Florem oblongum, luteum, post quem longæ proueniunt siliquæ, in quibus est semen. Radices etiam nigras, ut nemo subinde quin uerum sit Aconitum dubitare possit.

LOCVS.

Primum Aconiti genus passim in nemoribus & collibus quibusdam nascitur: alterum autem in montium uallibus altissimis. Magna autem illius copia est circa montem haud ultra unum lapidem à Tubinga situm, quem Germanica uoce Farrenberg nominant.

TEMPVS.

Aconiti primum genus Maio mense potissimum erumpit. Alterum autem aestate, Junio & Iulio mensibus floret.

TEMPERAMENTUM.

Erosione & putrefactione enecant Aconita, ideo toto genere letalia sunt.

VIRES

*Sicut furgint
in gat qdibz descriptio
Est em Herba parv, pme
Vuæ vulpina. Utr de genere
Ligatum est, qui potius venenis
resistit. Vnde Comonta. Matutinij Diabolo.*

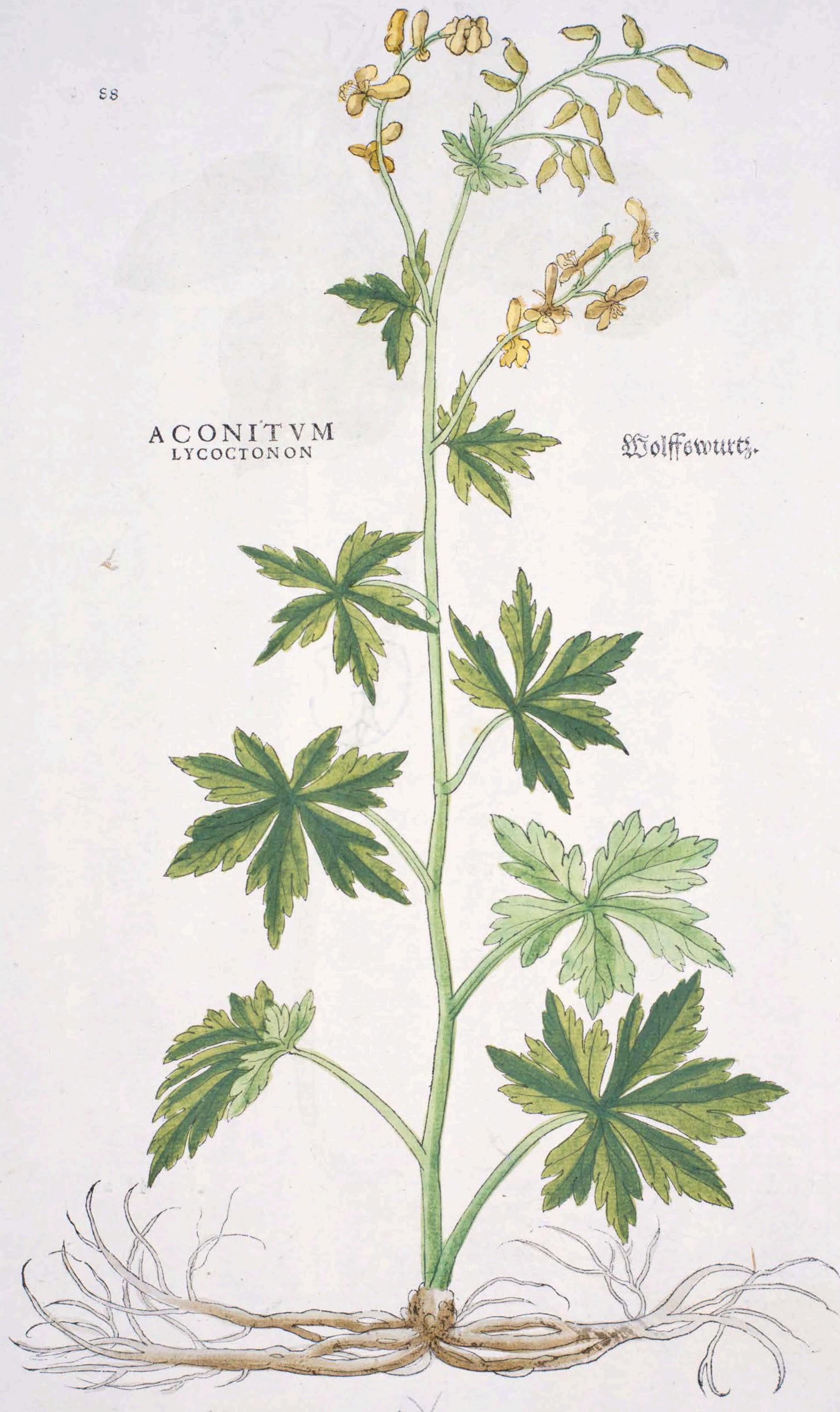
ACONITVM
PARDALIANCHES

Dolwurz.

H 2

A CONITVM
LYCOCTONON

Wolffewurtz.

A

Ferunt Aconiti primi radicem scorpioni admotam eum resoluere, & è diuerso admoto elleboro excitari. Ocularibus medicamentis dolorem tollentibus misceatur. Enecat pardos, sues, lupos, & feras omnes, carnibus impositum & obiectum. Alterius radice ad luporum uenationes utuntur. Insertæ carnibus crudis, & à lupis deuoratae, eos enecant.

EX GALENO.

Aconitum Pardalianches putrefaciendi facultatem obtinet & letale est, itaq; in cibo potuq; fugiendum: attamen ad putrefaciendū colliquandūm uue quædam extra corpus, aut circa sedem, idoneum est. Herbæ uero radix ad hæc utilis est. Alterum similem priori facultatem habet, sed peculiariter lupos, sicut illud pardos, interficere consueuit.

EX PLINIO.

Constat omnium uenenorū ocyssimum esse Aconitum, & tactis quoq; genitibus fœminini sexus animaliū, eodem die inferre mortem. Hoc tamē in usus humanae salutis uertere, scorpionū iictibus aduersari experiendo aconitum datum in uino calido. Ea est natura ut hominē occidat, nisi inuenierit quod in homine perimat: cum eo solo colluctatur, uelut pari intus inuento. Sola hæc pugna est cum uenenū in uiscerib. repererit: mirumq; exitialia per se ambo cum fuerint, duo uenena in homine cōmoriuntur, ut homo supersit. Imò uero etiam ferarum remedia antiqui prodiderunt, demonstrando quomodo uenenata quoque ipsa sanarentur. Torpescūt scorpiones Aconiti tactu, stupentq; pallentes, & uinci se confitentur. Auxiliatur eis elleborum album, tactu resoluentे: ceditq; aconitum duobus malis, suo & omnium. Tangūt carnes aconito, necantq; gustatu earum pantheras, ob id quidam Pardalianches appellauere.

Legendum enim
nua tñ enros
σώματος, &
non nua tñ so
ματος, ut ha
bet exemplar Al
dinum: astipulan
tibus huic leffio
ni Aetio, Paulo,
& antiquo inter
prete latino.

B

DE ARISTOLOCHIA CAP. XXXI.

NOMINA.

PISTOLOXIA Græcis, Aristolochia Latinis, barbaris & officinis corrupta uoce Aristologia, quemadmodū etiam Germanis Holwurz & Österlucey nominatur. Dicta autem est Aristolochia, quod αριστολοχία, id est, optima puerperis sit, utpote quæ remoratos menses, hærentes secundas, & reliquias omnes à partu expellat.

GENERA.

Aristolochiæ Dioscorides & alij Græci tria esse genera statuunt. Vna est que rotunda & fœmina dicitur. Altera longa & mascula. Tertia Clematitis, quasi dicas farmentaria, appellatur. Harum certè nullam præter longam officinæ Germaniae nostræ agnoscunt. Nam qua sub Aristolochiæ rotundæ nomine utuntur herba, minimè genuina est, ut paulò post euidentissimis argumentis ostendemus. Plinius tribus ijs generibus addit quartum, ac Pistolochiā uocat, quæ certè ea est quam nostræ officinæ Aristolochiam rotundam, & Germani Rundē Holwurz falso appellant, ut in eius descriptione fusius docebimus.

Aristolochia un
de dicta.
Germaniae offi
cinæ solam long
gā Aristolochiā
agnoscunt.

Pistolochia
quæ.

FORMA.

Aristolochia rotunda folia Hederæ similia habet, cum acrimonia odorata, subrotunda, tenera, cum multis in una radice germinibus; farmenta illi sunt oblonga, flores candidi, pileolis similes, in quibus quod rubet grauiter odoratū est. Radix illius rotunda, rapo similis. Ex ijs quidem uerbis sole clarius fit Aristolochiā rotundam officinarum, & qua cōmuniter omnes utuntur, non esse eam quam Dioscorides atque alij ueteres pingunt. Hæc enim non Hederæ folia, sed Rutæ potius, maiora tamen habere deprehenditur. Neque etiam odorata, neq; subrotunda sunt. Grauis

Aristolochia ro
tunda.

H 3 etiam

ARISTOLOCHIA *Longa*
ROTUNDA

Lang holwurz.

C etiam qui ex floribus exhalat odor, in nostræ Aristolochiæ floribus nusquam apparet. Radix denique etsi rotunda sit, tamen quia concava est, globiç formam obtinet, rapo, quod solidum est & oblongum, similis dici non potest. Non latet tamen interdum etiam reperiri eius generis radices prorsus rotundas ac solidas, ut altera pictura monstrat: uerū cum reliquæ Dioscoridis notæ absint, legitima Aristolochia esse haud potest. His accedit, quod manuscripti herbarij pictura planè hanc Aristolochiæ Hederæ folia habere doceat, ut hinc etiam euidentissimū sit nostram

Aristolochia longa.

Objectionis dissolutio. Aristolochia longa, folia quam rotunda longiora habet. Ramulos tenues, altitudine dodrantales. Florē purpureū, grauiter odoratū, qui cum defluerit pyro similis fit. Radicē digitī crassitudine dodrante, aut longiore. Tam huius uero quam prioris radix colore buxeo, gustu amara, & odore uiroso est. Hec sanè descriptio non abhorret à nostra Aristolochia, quæ Hederæ etiam folijs cōstat, ramulisq; tenuibus. Neq; obstat quod hæc non purpureos, sed luteos potius flores habeat: nam ut in Symphyto magno uberioris dicemus, non ubiq; terrarum, earundem etiam herbarum flores similes esse, euidentissimū fit in Boragine, & Consolida maiore hodie nominatis herbis. Quamuis autem lutei sint, grauiter tamen odoratos esse constat. Dein ubi flos nostræ etiam Aristolochiæ defluerit, tum pyro similis fit, ut pictura etiam pulchrè monstrat. Sed hic obtrudet nobis quispiam Di-

Objectionis dissolutio. scoridem, qui Gentianæ radicem Aristolochiæ longe similem, crassamq; esse scribit: huius autem nostræ nedum digitī crassitudinē obtinet, tantum abest, ut quantitate Gentianæ radici similis esse queat. Respondeo, hæc quidem uera esse, sed nihil mirum esse si apud nos minor reperiatur: uariatur enim in una etiam & eadem herba iuxta regiones diuersas radicū magnitudo. Sic uisa est nobis radix Aristolochiæ rotundæ multò quam sit maximus digitus maior & crassior. Hæc tamè in Italia propter uenerat. Neq; dubium est quin nostræ etiam radix maior futura sit ubi cultus, & terra apta admodum accesserit. Nam ut Theophrastus lib. i. de histo. plant. cap. v. auctor est, quædam ob culturam diuersa efficiuntur, atque à sua natura discedunt. Sic Malua in altum se attollit, & arborescit, atq; in longitudine & crassitudine instar hastæ grandescit. Quid multa: cum nostra maxima etiam prædicta sit amaritudine, tutò illa pro uera & genuina, nihil obstantibus floribus luteis, & radice minima, uti

Clematitis. licebit. Clematitis ramulos habet tenues, folijs subrotundis, minori Semperiuo similibus, plenos: flores Rutæ haud dissimiles. Radices longiores, tenues, corticem

Pistolochia. crassum habentes, & odoratum. Pistolochia à Plinio lib. xxv. cap. viij. ijs pingitur uerbis: Est & quæ Pistolochia uocatur, quarti generis, tenuior quam tertia, densis radicis capillamentis, iuncī plenioris crassitudine. Hanc quidam Polyrhizon co-

Aristolochia nostra rotunda, est. gnominant. Ex ijs autem uerbis nemo nō intelligit, Aristolochiam rotundam uulgò uocatam, esse Pistolochiam: hæc enim supra modum tenuis, uel ut apertius dicam, tenera herba est. Radix etiam multis capillamentis uestita, crassioris etiam iuncī magnitudine, atque adeo concava, ut pictura monstrat. His accedit, quod hec quæ rotunda uocatur cauis ulceribus proficit, quam etiam facultatem Pistolochiæ, ut paulò post patebit, Plinius tribuit. Et quid multis opus est uerbis: nōmē ipsum abundè docet esse Pistolochiam: creditur enim, quamuis reuera non sit, esse Aristolochia hodie quoq; haud secus quam Pliniū temporib. Hæc, ut totam eius faciem teneas, caulem habet rotundum, leuem, folia Rutæ hortensis, latiora tamen, flores ferè Eranthemi, purpureos: illa candidos, ut pictura quæ utrosque unā complectitur, pulchrè monstrat, quibus abeuntibus, siliquas profert refertas semine atro, lentibus haud dissimili: radices, ut ostensum est, hæc rotundam & cauam, illa uero rotundam, at omni tempore solidam obtinet, colore subcroceam.

L O C V S.

Vera rotunda, quod sciam, nusquam in Germania nostra nascitur. Longa passim in uineis, ac hortis alijs prouenit. Pistolochia in sylvis & locis umbrosis.

T E M P V S.

PLANTARVM HISTORIAB CAP. XXXI.

93

TEMPS.

A Longa Iunio & Julio mensibus floret. Pistolochia in Martio & Aprili, quo præterito statim etiam disperit.

TEMPERAMENTVM.

Cum supra modum amaræ & subacres sint Aristolochiæ, calidas & siccas esse in secundo, uel, quod magis credibile est, in tertio ordine recte statuemus.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Rotunda contra alia uenena ualet. Longa uero drachmæ unius pondere cum uino pota & illitaa, duersus serpentes & letalia. Menses, secundas & foetus omnes in utero consistentes cum myrrha & pipere pota pellit. In pessu subdita eadem potest. Rotunda ad eadem omnia ad quæ prædicta conductit: ampliusq; asthamati, singultui, rigori, lieni, ruptis, cõuulsis, laterisq; doloribus ex frigida aqua pota auxiliatur. Surculos & spicula extrahit. Squamas ossium illita educit. Putrescentia excrificat, & sordida ulcera expurgat. Caua cum Iride & melle explet. Exterit gingiuas & dentes. Creditur & Clematitis ad eadem prodeesse, efficacia tamen prædictis minor inferiorq; est.

EX GALENO.

B Aristolochiæ radix ad medicationes utilissima est, amara & subacris. Sed ex illis tenuissima est rotunda, & in omnibus efficacior. Aliarum uero duarum Clematis uocata magis odorata est: itaque ea ad unguenta utuntur unguentarij: sed ad sanationes infirmior. Longa uero minus quidem tenuis est quam rotunda, sed nec ipsa inefficax, uerum abstergend & calefaciendi facultatem possidet, minus tamen quam rotunda abstergit atque digerit: sed non minus calefacit, immo fortassis etiam plus. Itaque in quibus usus est mediocriter abstergere, cõmodior est longa, quemadmodum in carnis exulcerationibus, & in uteri fomentationibus. In quibus autem crassum humorem ualidius extenuare oportet, illuc usus est rotundæ. Quapropter dolores ab obstructione aut crassitie crudorum flatuum natos magis curat rotunda, & surculos extrahit, & putredines sanat, & sordida ulcera repurgat, ac dentes gingiuasq; candidas efficit. Auxilio est asthmaticis, singultientibus, comitialiibus, podagricis cum aqua frigida pota. Ruptis etiam conuulsisq;, ut si quod aliud medicamentum, idonea est.

EX PLINIO.

Valent radice tantum. Rotunda contra serpentes. Oblonga in summa tamen gloria est etiam modo. A conceptu admota uuluis in carne bubula, mares figurat, ut traditur. Quæ Pistolochia & Polyrhizos cognominantur, cõuulsis, contusis, ex alto præcipitatis, radice pota ex aqua, utilissima esse tradit. Semine pleuriticos & neruos confirmare, excalfacere. Putrida ulcera exest, sordida expurgat, uermesq; extrahit Aristolochia. Clauos in ulceribus natos, & infixas corporis omnia, præcipue sagittas, & ossa fracta, cum resina. Caua ulcera explet per se, & cum Iride; recentia uulnera ex aceto.

APPENDIX.

Etsi nostram Aristolochiæ rotundam non genuinam esse dixerimus, tamen ob id in medico usu non repudianda erit. Quum enim habeat & in folijs & in radice acrimoniam, eamq; non leuem quidem, si genuina desit, sine omni discrimine illa uti licebit ad omnia ea ad quæ uera usurpatur.

DE AMPELO

DE AMPELO LEVCE CAP. XXXII. 99

A

N O M I N A.

ΜΠΕΛΟΣ λευκή, ή Βρυονία, ή Φιλωθρός græcè: Vitis alba, Psilothrum latine appellatur. Officinis & herbarijs Bryonia. Vulgus Viticellam nominat. Germanicè Stickwurz / Schießwurz / Raßwurzel / Hunds fürbß / Römischrüb / Wilder zitwan / Teufelskirß uocatur. Vitis alba uero dicta, non quod uitis sit, sed quod uiti similis existat. Sic etiam Viticella. Psilothrū, quod ex eius acinis coria depilarī ac cōfici possint. Bryonia uero à Βρύω forte, quod est pullulo atque adeo extollo, & exalto, eò quod in adiacentes sibi frutices scandens se exaltet atq; latè pullulet.

*vitis alba cur
dicta.
psilothrum
unde.
Bryonia.*

F O R M A.

Sarmenta, folia, capreoli, satiuæ uiti similia sunt, hirsutiora tamen omnia. Propinquis fruticibus se implicat capreolis apprehendens. Fructum habet racemosum, rubenteum, quo coria depilant. Radix alba, crassa & magna.

L O C V S.

Passim in sepibus & senticetis nascitur, eosq; quos prope se nanciscitur frutices scandit, ut eleganter in carmine suo Columella cecinit, dicens:

*Quæq; tuas audax imitatur Nysie uiteis,
Nec metuit senteis: nam uepribus improba surgens
Achrados, indomitas bryonias alligat ulmos.*

T E M P V S.

Floret tota æstate in bonam usq; partem autumni, in quo fructum producit, qui primum uiridis est, dein ubi maturitatem consecutus fuerit, rufus esse incipit.

T E M P E R A M E N T U M.

Prima germina subamaram & modicè acrem adstrictionem habent, Radix autem desiccat & moderate calefacit.

V I R E S. E X D I O S C O R I D E.

Bryoniæ in prima germinatione asparagi elixi manduntur, urinam & aluum cientes. Folia, fructus & radix, acrem uim habent: eapropter chironijs, gangrenicis, phagedænicis, & tibias putrefacientibus ulceribus cum sale illita auxiliantur. Radix abstergit corpus & erugat. Vitia faciei, uaros, lentigines, & cicatrices nigras, cum eruo, terra chia, & fœnogræco emendat. Ad eadem prodest decocta in oleo usquedum liquecat. Sugillata tollit, & digitorū pterygia compescit. Cum uino illita inflammationes discutit, & abscessus rumpit. Ossa extrahit, trita & illita. Miscetur aptè medicamentis quæ exedendo sunt. Bibitur comitialibus drachmæ pondere quotidie per annum. Attonitis & uertigine laborantibus consimiliter assumpta prodest. Cōtra uiperarum ictus pota drachmis duabus prodest. Fœtus necat. Mentem aliquando subturbat. Cit urinam pota. Elegma ex ea fit cum melle, quod præfocatione oppressis, tussientibus, latera dolentibus, & ruptis datur. Apposita utero, fœtus & secundas trahit. Lienem trium obolorum pondere ex aeto triginta diebus pota consumit. Illinitur utiliter cum fico ad eadem. Ad infessus decoquitur: uulua siquidem purgat, & abortum facit. Vere ex radice eius exprimitur succus, bibiturq; cum aqua mulsa ad eadem, pituitam ducens. Fructus eius ad psoras & lepras illitus & inunctus facit. Lactis abundantiam efficit succus eius frustus, si cum tritico decocto sorbeatur.

E X G A L E N O.

Vitis albæ, quam etiam Bryoniā uocant, prima quidē germina ab omnibus promore per uer eduntur, utpote eduliū stomacho eò quod adstringat gratū. Habent etiam amaram & modicè acrem adstrictionē, quare urinā moderatè mouent. Radix autem abstergentem nonnullam, desiccantem & tenuium partium, ac moderatè ca-

c ratē calidam uim obtinet, quamobrē & lienes induratos liquefacit tum epota, tum foris cum ficubus imposita. Psoram etiam ac lepram sanat, Racemosus eius fructus pelles tingentibus utilis est.

EX PLINIO.

Bryoniæ asparagi decocti in cibo aluum & urinam cident. Folia & caules exulcent corpus; utique ulcerum phagedænis, & gangrenæ, tibiarumq; tædio cum sale illinuntur. Semen in uua raris acinis dependet, succo rubente postea croci. Nouere id qui coria perficiunt: illo enim utuntur. Psoris & lepris illinitur. Lactis abundantiam facit coctum cum trito, potumq;. Radix numerosis utilitatibus nobilis: contra serpentium iætus trita drachmis duabus bibitur. Vitia cutis in facie, uarosq; & lentigines, & fugillata emendat, & cicatrices. Eademq; præstat decocta in oleo. Datur & comitalibus potus. Item mente cōmotis, & uertigine laborantibus, drachmæ pondere quotidie anno toto. Et ipsa autem largior aliquanto, purgat sensus. Illa uis præclara, quod ossa infracta extrahit in aqua imposta, ut Bryonia: quare qui dam hanc albam Bryoniam uocant. Suppurationes incipientes discutit, ueteres maturat & purgat. Cit menses & urinam. Eclegma ex ea fit suspiriosis, & cōtra lateris dolores, uulsis, ruptis. Splenem ternis obolis pota triginta diebus cōsumit. Illinitur eadem cum fico & pterygijs digitorum. Ex uino secundas foeminarum apposita trahit: & pituitam, drachma pota ex aqua mulsa. Succus radicis colligi debet ante seminis maturitatem: qui illitus per se & cum eruo, lætiore quodam colore, & cutis teneritate mangonizat corpora: serpentes fugat. Tunditur ipsa radix cum pingui fice, erugatq; corpus, si statim bina stadia ambulentur. Alias urit, nisi frigida abluat.

DE AMPELO MELAENA ▶ CAP. XXXIII ▶

NOMINA.

D MΠΕΛΟΣ μέλαινα Græcis, Vitis nigra Latinis nominatur. Officinis in cognita. Germanis Waldreben/oder Lynen/oder Lenen uocat. Ni-
gra uero uitisdicta est à radice nigra, & quod uitis similitudinē obtineat.

Vitis nigra unde
dicta.

FORMA.

Folia Hederæ similia habet, magis tamen ad Smilacis folia accendentia, cui & caules similes obtinet: maiora tamen eius folia quam illius sunt. Clauiculis hæc etiam arbores amplectitur. Semen racemosum, initio herbaceum, cum maturuit deinde nigrum. Radicem foris nigram, intus buxei coloris. Ex qua deliniatione omnibus cōstat herbam hanc cuius picturā exhibemus, esse uitem nigram. Folij enim Hæderæ, maioribus tamen, Smilaci proximioribus, caulibus quoq; cognatis. Clauiculis suis arbores perinde atque adminicula comprehendit. Semen racematim cohæret, inter principia uires, post maturitatem nigrescens. Radix foris atra, intus buxeo colore nitet. Flores eius, quod omisit Dioscorides, sunt candidi, & odorati, quibus decidentibus semen subnascitur plumis quasi uestitum, aut barbæ canæ effigiem præbens

LOCVS.

In frutetis & dumetis potissimum nascitur.

TEMPS.

Floret Julio mense, Augusto uero semen profert.

TEMPERAMENTUM.

Idem quod uitis alba temperamentum habet.

VIRSES EX DIOSCORIDE.

Huius caules in prima germinatione olerum modo manduntur, urinæ & membris ducendis utiles, idem lienes minuunt. Comitalibus, uertiginosis, & resolutis accommodati sunt. Radix eadem præstat quæ uitis albæ, minus efficax tamen. Fo-
lia cum

clia cum uino illita ad iumentorum ceruices exulceratas conducunt. Quinetiam luxatis eodem modo imponuntur.

EX GALENO.

Viti albae ad omnia similis, nisi quod imbecillior.

EX PLINIO.

Asparagi eius in cibo urinæ ciendæ, lieniç minuendo utiles. Radix ossa infracta efficacius extrahit quam suprà dicta. Cæterum eidem peculiare est, quod iumentorum ceruicibus unicè medetur. Aiunt si quis in uilla extruxerit, fugere accipitres, tutasq fieri aues uillaticas. Aliter eadem in iumento homineç flegma aut sanguinem qui screatur, talos circumligata sanat.

DE AMARANTO ▶ CAP. XXXIIII

NOMINA.

AMANTOΣ Græcis, Amarantus Latinis dicitur. Medicis & herbarijs nostræ ætatis ex amore & anthos dictionem cōponi credentibus, Flos amoris uocatur. Hanc appellationem usurpantes Germani, flor amor nominant, aliàs Samatblüm / & Tausentschön appellatur. Amaran-

tus autem non alio nomine dici cœpit, quam quod flos eius nunquam marcescat. Hinc est quod puellæ hyemales sibi corollas ex eo cōficiant: id quod Erfordiæ, ubi non solum æstate, uerum etiam hyeme gestant coronas, fieri potissimū solet.

GENERA.

Duplex est Amarantus: unus luteus, qui Dioscoridi ελήσυσοφ, Galeno Amarantus, officinis & imperitis Stichas citrina, uel ut ipso loquuntur, Sticados citrinum, Germanis Rheinblümē/ quod in regionibus quæ Rheno adiacent, potissimum uero quæ intra Spiram & Vuormaciam sunt, proueniat: oder Wottenblümē/ oder Helichryson un Jüngling appellatur. Helichryson dictum, quod ad solis repercutsum comantib. de dictum. in orbem florum folijs, fulgorem auri præ se ferat. Alter purpureus, qui hodie Flos amoris. amoris uulgò, & Germanis flor amor/ oder Samatblüm uocatur, ut paulò ante à nobis dictum est.

FORMA.

Amarantus luteus qui Helichryson alio nomine dicitur, uirgam habet tenuem, tenuem, rectam, solidamq. Folia angusta ex interuallis, Abrotono similia. Comā orbicularem, auri modo fulgentem. Vmbellam rotundam, ueluti corymbos arescentes. Radicem tenuem. Ex qua descriptione planum fit eam herbam quam hodie officinæ solœcismo utentes Stichada citrinam nominant, esse Helichryson. Est enim herba surculosa, exilibus ramulis, folio ut Hyssopus angusto, gustu amaro, & instar Abrotoni albicante: coma orbiculari, auri modo splendente: umbella rotunda ueluti corymbos arescentes: radice gracili. Et ut paucis dicam, non est nota quæ illi non aptissimè quadret. Purpureus uero pedalí altitudine surgit, caule purpureas, folijs Ocymo similibus, maioribus tamen & longioribus, spica purpurea, uerius quam flore, inodora, qua nihil gratius aspectu cernitur.

LOCVS.

Nascitur in asperis, fabulosis, siccis & conuallibus locis luteus. Alter autem in hortis & fictilibus seritur.

TEMPS.

Helichrysum Iunio & Iulio mensibus floret. Amarantus uero purpureus æstati, potissimum autem Augusto mense.

TEMPERAMENTUM.

Luteus calidus & siccus haud dubie est, id quod amaritudo in gustu & facultates eius abundè demonstrant. Purpureus autem recentiorum herbariorū sententia frigidus est & siccus.

VIRES.

AMARANTVS
LVTEVS.

Rheinblumen.

I 2

AMARANTVS
PURPUREVS

Gamatblüm.